

ეკონომიკა

7

მ. ი. შ. ა. ი. ა.

გერმანული საზღვაო ახსნების
მნიშვნელობის შესახებ.

7-108 ავტოგრაფი.

F-4861

საქართველოს 1948

/ ეკონომიურ მეცნიერებათა კანდიდატის ხარისხის
მოსაპოვებლად წარმოდგენილი შრომა./

დ. შ. ი. ი. ი. ი.
1938 წელი.

ს ა რ ჩ ე ვ ი

თავი I-ლი: ზოგიერთი საკითხები ზეგნაღებ ხარჯების შესახებ... 83. 4

ა-ზოგიერთი ფონისძიებათი ზვიმდირებულების შემ-
ცირებისათვის 83. 4

ბ-ზეგნაღები ხარჯების ზოგადი მიმოხილვა 83. 30

თავი II-რე: ზეგნაღები ხარჯების ნომენკლატურა 83. 53

ა-საერთო საქარხნო ხარჯების ნომენკლატურა... 83. 53

ბ-საამქრო ხარჯების ნომენკლატურა 83. 56

თავი III - მე: ზეგნაღები ხარჯების განაწილება 83. 58

ა/ საერთო საქარხნო ხარჯების განაწილება. . . . 83. 58

ბ/ საამქრო ხარჯების განაწილება. 83. 79

თავი IV-ბე: რ ი ტ ე რ ა ტ ე რ ა 83. 105

რ ა მ ა ტ ე რ ა 83. 108-109

მ ე ნ ი ს უ რ ი რ ა ს კ ვ ნ ე ბ ი იხილეთ შემდეგ
მავებისა და გვერდების მიხედვით.

I-თავის :

ა/განყოფილებისათვის	83.	29
ბ/ განყოფილებათვის	83.	52

III-თავი:

ა/განყოფილებისათვის	83.	76
ბ/განყოფილებათვის.	89.	99

თ ა ვ ი 1.-

ზოგიერთი საკითხები ზედნაღები ხარჯების შესახებ

" ძირითადი ხაზი, რომელიც უნდა წავიკეთო ჩვენი ინტერესთა, ძირითადი ხაზი, რომელიც უნდა განსაზღვროს ყველა მისი შემდგომი ნაბიჯები, - ეს არის სამრეწველო პროდუქციის თვითღირებულების სისტემატიურად შემცირების ხაზი, სამრეწველო საქონელზე გასაცემი ფასების სისტემატიურად შემცირების ხაზი ".

ი. ს. შ ა ლ ი ნ ი.

ა/ ზოგიერთი ღონისძიებანი თვითღირებულების შემცირებისათვის

პროდუქციის თვითღირებულების განსაზღვრას და წარმოების ხარჯების არსის გარკვევას უძირესი უკონკრეტო მნიშვნელობა აქვს. 1950-ს შ ა ლ ი ნ ი ს დიდი პარტიამ და საბჭოთა ხელისუფლებამ ჩვენს წინაშე დასახა მუცარ სერიოზული ამოცანა - არა საწარმოო ხარჯების მაქსიმალურად შემცირების შესახებ. პროდუქციის თვითღირებულების განსაზღვრისათვის აუცილებელი საჭიროებას წარმოადგენს ზედნაღები ხარჯების უკონკრეტო ბუნების დაწვრილებითი შესწავლა.

პროდუქციის თვითღირებულებაში ზედნაღები ხარჯების ხვედრითი წილის შემცირებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ხარჯების სწორ აღრიცხვას და მის ბუსტ კლასიფიკაციას; ხარჯების აღრიცხვა და კლასიფი-

კაცობა გვიპოვებებს ბრძოლას ზედნაღებში ხარჯების მინიმუმამდე დაყვანი-
სათვის, რაც თავის მიხრივ ნიშნავს ბრძოლას პირობების მკაცრად დადგენის
შედეგებისათვის.

ჩვენს სახალხო მუშაობაში კაცობის რაციონალურ განვი-
ცობას დიდი მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან პირობების მკაცრად დადგენის
განსაზღვრა საჭარბის, სამუშაო, საუბრის საზღვარს, ეს კი იმას ნიშ-
ნავს, რომ საჭარბის საუბრის თავის პირდაპირ გამოსატყულებას პირობის
კაცობის მკაცრად დადგენაში პოულობს. ამასთანავე უნდა პირობების მკაც-
რად დადგენის კაცობის მიხედვით მისი მუშაობის რეგულაცია და საჭარ-
ბის საზღვრის გეგმების შესრულება. კაცობის პირობების უნდადგენის
მკაცრად დადგენის განსაზღვრის საშუალებაა და იგი ამჟღავნებს მკაცრად
დადგენის დინამიკის ფაქტურ მდგომარეობას.

კაცობის კლასიური შინაარსი აქვს. კაცობის შინაარსში
კაცობის მუდამ გამოსატყუებს კაცობის საშუალო ინტერესებს.
კაცობის, როგორც მკაცრად დადგენის გამოსატყუების იარაღი კაც-
ობის უნდა განსაზღვრის გამოსატყუების პირობების უფრო მეტი ას-
ტრუქციის, რითაც ის შეიარაღებული გამოდის საბაზრო საკონკრეტო ბრძო-
ლის ასპარეზზე. კაცობის კაცობის მუშაობით არკვევს თავის სა-
ჭარბის რეგულაციისა და მისი მიზნის მიყვების საკითხებს; საკაცობის
გამოსატყუების ხერხებს და ფორმებს იგი აფრადებს საკაცობის ინტე-
რესების შესაბამისად და გამოყვებს ისეთი დასკვნები, როგორც მის საერთო
სურვილებს გამოსატყუებს. აქედან ადვილი გასაგებია, რომ კაცობის
შინაარსში კაცობის აფრადებს ზედმიწევნით კარგად, ინტერესულ
ხასიათს.

ჩვენში, - საბჭოთა ხელისუფლების შინაარსში, კაცობის სურ-
სხვა ამოცანას იხატავს. საბჭოთა კაცობის უმსახურება მთელი მშრომ-
ის მასების უნდად სახალხო მუშაობის ინტერესებს, მშრომელთა ცხოვრ-
ების კეთილდღეობის აღმავლობის საკითხებს. კაცობის საშუალებით ჩვენ
ვარკვევთ და სათანადო ზომებს ვიღებთ არა მარტო საჭარბის ხარ-
ჯების შე-

სამცირებლად და საწარმოო პირობების რაციონალურად წარსამართლად, არამედ აგრეთვე მით ვამტკიცებთ იმ ეუფუქტებსაც, რომლებიც ხელს უშლიან საწარმოო პირობების გაშლა-განვითარებას. ჩვენს პირობებში ვალკულაციას, როგორც წარმოების მიერ გამოწვევებულ ენთუქტის თვითღირებულებას გამოსავალიშების საშუალებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, საწარმოთა შორის გამოცდობების ურთიერთ გამოარების საემეში; ასეოი რამ შესაძლებელია მხოლოდ ჩვენს პირობებში, საბჭოთა ქვეყანაში, უინაიდან ჩვენში სახალხო მეურნეობა გეგმიანია და მას ხელმძღვანელებს დ ე ნ ი ნ - ს უ ა დ ი ნ ი ს დიადი პარტია.

ვალკულაციას, ვაპიტილიზმის პირობებში, არ შეუძლია წარმოებათა გამოცდობების ურთიერთ გამოარების მოვალეობის შესრულება, რადგან იგი საიდეოლოგობით არის მოცული. ვაპიტილიზმის პირობებში ვალკულაციის სამოქმედო არე შეზღუდულია საწარმოო საშუალებებზე კერძო საკუთრების არსებობით. ამიტომ, ვაპიტილიზმის პირობებში, ვალკულაცია არ ატარებს საბოგარეობრივ შინაარსს და იგი არ არის აყვანილი და არც შეიძლება აყვანილი იქნას საბოგარეობრივ - სახელმწიფოობრივ დონეზე.

ვალკულაციის ცნების სწორ განსაზღვრას ჩვენ დიდ მნიშვნელობას ვანიჭებთ. სამწუხაროდ ამ დარგში ადგილი აქვს არა სწორ შეხედულებათა შემთხვევებს. ასე მაგალითად სტალინი თავის ერთ ერთ შრომაში "Основы калькуляции и экономического анализа себестоимости" გვაძლევს ვალკულაციის არა სრულ, ბუნდოვან და ამდენად მცდარ განსაზღვრას. ის სწერს "გაანგარიშება, რომელიც განსაზღვრავს საწარმოს მიერ გამოწვევებულ ნაკუთობის თვითღირებულებას არის ვალკულაცია" / ამრიგად, სტალინის აზრით ვალკულაცია არის წარმოების მიერ გამოწვევებულ ნაკუთობათა თვითღირებულების გამსაზღვრელი, გაანგარიშება. გამოდის, რომ ვალკულაცია განსაზღვრავს არა პირობუქტის ერთეულის თვითღირებულებას, არამედ პირობუქტის თვითღირებულებას საერთოდ. ან და კიდევ, ასეოივე არსებობად მცდარ შეხედულებას აწვითარებს /ძირითადად სტალინი განმარტავს იტ/ მ. ხ. შ ე ბ რ ა ტ ი,

1. დიგურაგურაძე, № 13 - გვ. 3

~~შე~~როცა იძლევა კალკულაციის განმარტებას ის წერს: "Расчет, или исчисление себестоимости продукции производства носит название калькуляции себестоимости" 2) ასეთია სტრუქტურის და შებენის ძირითადი ყარბი მისაზრებები კალკულაციის განმარტების შესახებ. სინამდვილეში კალკულაციის არის წარმოების მიერ გამოიშვებულ პროდუქციის ერთეულის ღირებულებების გამომავალიდან საშუალება.

საერთოდ, უნდა შევნიშნო, რომ კალკულაციის ცნების განსაზღვრას რეფრაქტორში რიგ ღირებულებების უდგებიან. პირველი შეეხება მის ზოგად განსაზღვრას, ხოლო მეორე - კონკრეტს.

ერთი ღირებულების - კალკულაცია არის წარმოების მიერ მიღებული გამოიშვებულ პროდუქციის ღირებულებების გამომავალიდან. ამ განმარტებით ჩვენ ვერ გავიგებთ პროდუქციის ერთეულის ღირებულებას. კალკულაციის ეს ზოგადი განსაზღვრა მისი კონკრეტული ფუნქციის ამსრავლებას წარმოადგენს, რითაც ღირებულებაზე მიმდებარე ფაქტორების დეტალური ანალიზის საშუალება აღარ გვუძლევა. ამ ზოგადი მცდარი განმარტებით სუბიექტი მოკლებულია საშუალებას გამოარკვეოს ხარჯების ცალკეული სახეების ხვედრითი წილი პროდუქციის ღირებულებაში.

მეორე /კონკრეტული/ ღირებულების მიხედვით კალკულაცია არის წარმოების მიერ გამოიშვებულ ერთეული ნაკეთობის ღირებულებების გამომავალიდან. ამ განსაზღვრით საშუალება გვაქვს მოვახდინოთ ერთეული პროდუქციის ღირებულებების ანალიზი და გამოვარკვიოთ მის ღირებულებაში შემავალი კონკრეტული ხარჯების ურთიერთობის ხვედრითი წილი. ს. შ. ს. შ. შ. შ. და მისი თანამაზრე შებენი დგანან ამჟამად ყარბ ღირებულების კალკულაციის განსაზღვრის საკითხში; რიგვენი დამოუკიდებელი არიან პროდუქციის ღირებულებაზე უარყოფითად მიმდებარე ურთიერთობა გამოიშვებების საქმის, რითაც ისინი უგულებელყოფენ უარყოფითად მიმდებარე ურთიერთობა წინააღმდეგ ბრძოლის საჭიროების სინამდვილეს. კალკულაციის განსაზღვრამ აუცილებლად

გ. შ. შ. შ.

უნდა მოგვეყენო ბუნებრივი წარმოშობის ანტიბიოტიკების ურთიერთობების შესახებ; სწავლი კი გვეჩვენებს ურთიერთობის ანტიბიოტიკის ანტიბიოტიკის ბუნებრივი განსაზღვრას, რითაც ის ანტიბიოტიკის ნაშთები არის ბუნებრივი ხვევის.

სრულიად საკმარისი იქნება ზემოთ მითხრობის დაუშვებელი აგრეთვე ანტიბიოტიკის განსაზღვრა, რათა სრულიად უარყოფილი იქნას სწავლისა და უბედურების მიერ ანტიბიოტიკის ცნების არა სწორი განმარტება. ანტიბიოტიკის თბილისის განსაზღვრა - ანტიბიოტიკის განმარტების სრულიადაა.

ანტიბიოტიკის სახეობების ქვეშ აღინიშნება დამზარებელი საკონტინის /ნაკეთობის/ ურთიერთობების გამოანგარიშება. საერთოდ, ანტიბიოტიკის თბილისის შეადგენს წარმოების მიერ შექმნილი /დამზარებელი/ ნაკეთობის ურთიერთობა საწარმოო დანახარჯების ჯამის გამოანგარიშება. საკმარისი მუშაობა მარტივად შეიძლება წარმოვიგონოთ შემდეგი ფორმულით: $\frac{1}{K} \times$ აღნიშნავს საწარმოო დანახარჯებს, K - გამოქვეყნებული ნაკეთობის /უ.ი. საწარმოის მიერ მთელი დანახარჯების ჯამი გამოყოფილი საწარმოის მიერ გამოქვეყნებულ ნაკეთობათა რაოდენობაზე. /

წარმოების ხარჯების კლასიური მონაარსის საკითხის განხილვის დროს სწავლი უმჯობეს დიდ შეცდომას. მისთვის წარმოების ხარჯები წარმოადგენს ბუკალსიურ კატეგორიას. ის სწერს: " ჩვენ არ შევჩერდებით საწარმოო დანახარჯების პრინციპულად მის ზოგად ფორმულაში და ჩვენი საწარმოო დანახარჯების პრინციპულად განსხვავების დასაბუთებაზე კამპილარიზმის ურთიერთობის კატეგორიისადაა" / ამრიგად სწავლისა და მის საჭიროს არ წარმოადგენს წარმოების ხარჯების კლასიური ბუნების გარკვევა. ის ბედნიერად სხვის, კლასობრივ ბრძოლასთან დაკავშირებით, საწარმოო ხარჯების შიშის მოცემული დამოუკიდებელი განსხვავების საკითხის განხილვას. ამით სწავლი ნებისმიერ შემთხვევაში /ეს ხომ ურთიერთობის/ მიერის მათ შიშის იგივეობის არსებობის აღიარებაში. ხარჯების კლასიური მართლმართლობის განხილვა აუცილებელია, მთავარ სურათში და აქტუალური საკითხისა. პრინციპების ურთიერთობების

1. დიფერენციალური # 17 გვ. 154
2. В.И.СТОЦКИЙ - თბილისი შრომა გვ. 37.

შემაღგენელი ელემენტები კაპიტალიზმის პირობებში და ჩვენში არსებობა
 განსხვავებულია ურთიერთობაში. კაპიტალისტური წარმოების პროდუქციის
 ღირებულებების ერთ-ერთ ელემენტს შეადგენს მიწის რენტა, რომელიც პრო-
 დუქციის ღირებულებას წარმოადგენს. კაპიტალისტური წარმოების პირობებში
 იზრდება არა საწარმოო ხარჯები, რაც ერთვის წარმოების ძირითად ხარჯებს
 და წარმოადგენს ნაწარმის ღირებულებას. კაპიტალიზმის პირობებში ყოველ-
 გვარი პარაზიტული ხარჯები პროდუქციის ღირებულებას ერთვის და ადო-
 რებს მას.

საბჭოთა პროდუქციის ღირებულება პარაზიტული ხარჯებიდან
 გაწმენდილია. ჩვენში პროდუქციის ღირებულებების ელემენტები სულ სხვაა,
 ვინაიდან მასში არ შედის როგორც შემაღგენელი ელემენტი საფაქრო და სა-
 სესხო პროცენტი, პარაზიტული ელემენტების ხარჯები და სხვა. სოციალისტუ-
 რი წარმოების პროდუქციის ღირებულებაში შედის ახალი ელემენტები:
 სოციალისტური ხელფასი, ხარჯები სოციალიზაციის, შვიტების ხარჯები,
 ხარჯები შრომის დასაცავად და სხვა. საბჭოთა კავშირში პროდუქციის ღირ-
 ბულებად უფრო მცირეა კაპიტალიზმის პირობებში გამოთვლილი პრო-
 დუქციის ღირებულებაზე, ვინაიდან ჩვენში საკითხი ძირითადი მასებში-
 სადში მზრუნველობის ბაზაზე იჭრება. ასეა საკითხის არსებითი მხარე,
 რომლის განხილვას სჭირდება გაურბინს და ვაძლევს მის შესახებ მუშა-
 დონა, არა სრულ და ამდენად მცირე მონაზრებებს.

კაპიტალიზმის პირობებში მუშას აძლევენ არა მთელ მის მიერ და-
 ხარჯულ შრომის საზღაურს, არამედ უმნიშვნელო ნაწილს. დანარჩენი უ.ი.
 აუნაზღაურებელი შრომის კაპიტალისტები ითვისებენ, როგორც ზემოთღობილებუ-
 ბას. კაპიტალისტური წესით დამზადებული საქონლის ღირებულება გამოთვლი-
 ბა ფორმული $C+V+m$. "თუ ჩვენ ამ პროდუქციის ღირებულებიდან გამოვ-
 აკლებთ ზემოთღობილებუბას $m-l$, საქონელიში დარჩება მარტოაქვს
 ექვივალენტი ანუ წარმოების ელემენტების სახით დახარჯული კაპიტალი ღირ-
 ბულებების $C+V-l$ ამანაზღაურებელი ღირებულება " //

1. მარქსი - კაპიტალი ტომი III ნაწ. I გვ. 4.

საკითხი ეგება. რა უფიქრს საქონელი ვაპირებინებს და რა ღირს თავის თავად საქონელი. ვაპირებინებთ გვასწავდეს "რაც უფიქრს საქონელი ვაპირებინებს და რაც თავის საქონლის წარმოება ღირს, - ეს, რასაკვირველია, რჩეულია და სხვა და სხვა სიდიდეს წარმოადგენს. საქონლის ღირებულების ნაწილი, ზედმეტი ღირებულებისაგან შეიძლება, ვაპირებინებს არაფრად უფიქრს, სწორედ ამიტომ, რამ იგი მუშას საფას გადუხდებდ. შრომად უფიქრს" 2/.

მხარის მთავრებშიდან ნათლად ვიცი, რამ ვაპირებინებს თავის დამზადებულ მზანაწარმის ღირებულება მასზე გაწეული ვაპირებინებს დანახარჯებით იზომება, ხოლო ფაქტურად, სინამდვილეში საქონლის /მზანაწარმის/ ღირებულება ვი დანახარჯული შრომით იზომება. " საქონლის ვაპირებინებსური ღირებულება გაიზომება ვაპირებინებს დანახარჯით, საქონლის ნამდვილი ღირებულება - შრომის დანახარჯით. საქონლის ვაპირებინებსური ღირებულების ფასი, ამიტომ რაოდენობრივად განსხვავებულია მისი ღირებულებისაგან ანუ მისი ნამდვილი ღირებულების ფასისაგან; იგი საქონლის ღირებულებაზე ნაკლებია ვინაიდან, რასაც $l = k + m, k = l - m$ " 3/

ჩვენში, საბჭოთა ქვეყანაში, საწარმოო საშუალებებში ვერძო საკუთრება არ არსებობს. საწარმოო იარაღები და საშუალებები ჩვენში შეადგენენ სოციალისტურ საკუთრებას, ხოლო სოციალისტურ საკუთრებას ს.ს.რ. ვაპირებინებში აქვს ან სახელმწიფო საკუთრების ფორმა /საყოველთაო-სახალხო კუთვნილება/, ან კოლექტიური-საკოლმეურნეო საკუთრების ფორმა /ცენტრალ კოლმეურნეობა და საკუთრება, კოლექტიური გაერთიანება და საკუთრება/.

ჩვენში მეურნეობის სოციალისტური სისტემა და საწარმოო იარაღთა და საშუალებათა სოციალისტური საკუთრება ვი დამკვიდრებულნი არიან "შედეგად მეურნეობის ვაპირებინებსური სისტემის დიკვიდაციისა, საწარმოო იარაღთა და საშუალებათა ვერძო საკუთრების გაუქმებისა და ადამიანის მიერ

- 2. ივ/37 - 83. 4
- 3. ივ/39 - 83. 4

აპატიონის ექსპლუატაციის შესახებ" / . საბჭოთა ქვეყანაში, წარმოების სოციალისტურ პირობებში არ არის და არც შეიძლება იყოს ზეპირი ციხე-ღებების კატეგორია. ამიტომ მეურნეობის საწარმოო დაწესებულები თანასწორი დაწესებულების მთელი ჯამისა / ცოცხალი და წინაპ განუკლებული შრომის დაწესებულების მთელი ჯამისა / .

ჩვენი სახალხო მეურნეობის შემდგომი გიგანტური აღმავლობისათვის განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს პროდუქციის თვითღირებულებების შემცირებას, უნაირად პროდუქციის თვითღირებულებების შემცირება საბოლოოდ გვაძლევს სახალხო მეურნეობაში დიდძალ დაგროვებას და უკონომიას. ეს, ერთი მხრივ, ხელს უწყობს ჩვენი ქვეყნის საწარმოო ძალთა უდიდეს განვითარებას, ხოლო მეორე მხრივ, მშრომელი მასების მატერიალურ-კულტურულ დონის მძლავრ ამაღლებას.

" ... თვითღირებულებების შემცირების ყოველი პროცენტი - ამბობს ამხანაგი ს ს პ რ ი ნ ი - ნიშნავს მრეწველობის შიგნით 150 - 200 მილიონი მანეთის დაგროვებას. ცხადია, რომ ასეთ პირობებში თვითღირებულების გადრეზვა ნიშნავს მრეწველობისა და მთელი სახალხო მეურნეობისათვის ასეთი მილიონების დაკარგვას " 2/

აქედან გამომდინარე - რაც შეიძლება მინიმუმამდე უნდა შევამცირებოთ ნაწარმის თვითღირებულებაში არასაწარმოო ხარჯები / ზედნადები ხარჯები / . რომ ჩვენს მრეწველობას შევძინოთ სოციალისტური რეპროდუქციისათვის დიდძალი უკონომია, დიდძალი დაგროვება. სამრეწველო პროდუქციის თვითღირებულების სისტემატური შემცირება - ეს, მარაგბაა, რომელიც კიდევ უფრო მეტად უნდა განვითარდეს ჩვენი სოციალისტური ინდუსტრია. ს. ს. პ. პ. კ. კ. კ. შირის V სავაჟშირო კონფერენციაზე 1927 წელს 29 მარტს ამხანაგმა ს. ს. პ. პ. პ. შირის სიტყვაში ხაზგასმით აღნიშნა, რომ: " ძირითადი ხაზი, რომელიც უნდა წავიკვს ჩვენი ინდუსტრია, ძირითადი ხაზი, რომელიც უნდა განსაზღვროს ყველა მისი შემდგომი ნაბიჯები, - ეს არის სამრეწველო პროდუქციის

1. ს. ს. რ. კავშირის კონსტიტუცია მუხლი 4.
2. ი. ს. ს. ნიკოლოზი-ლენინის საკითხები. სახელგამი 1935წ. გვ. 547-548

ფიქციონერების სინტეზისთვის შემცირების ხაზი, სამრეწველო საქონლის
განსაყვანი ფასების სინტეზისთვის შემცირების ხაზი. ეს ~~ა~~ არის ის მარა-
გება, რომელიც უნდა წავიკეთო ჩვენი ინდუსტრია და მას სურს განვიტაროთ,
და მას სურს განმტკიცოთ, და მას სურს თან გაიყოს სოფლის მეურნეობა,
და მას სურს განამტკიცოს და გააფართოოს ჩვენი სოციალისტური ეკონომიკის
საძირკველი." 1/

როგორც ამხანაგმა ს ს ბ რ ი ნ ი მიგვიჩვენებს, პროდუქციის ფიქ-
ციონერების შემცირებას ჩვენი მრეწველობისათვის განსაკუთრებული მნიშ-
ვნელობა აქვს, რადგან ამ საკითხის დადებითად გადაჭრა საბოლოოდ დიდძალ
ეკონომიკს-დაგროვებას გვაძლევს. ეს კი, ერთი მხრივ, ხელს უწყობს მრე-
წველობას და სოფლის მეურნეობის შემდგომ განვითარებას და, მეორე მხრივ,
მშრელი მასების მათერადურ-კულტურული დონის ამაღლებას.

"..... სამრეწველო საქონლის ფასების სინტეზისთვის შემცირება
ერთ-ერთ უსაჭიროებს წინაპირობას წარმოადგენს მუშათა კლასის ცხოვრების
დონის მნიშვნელოვან ამაღლებას". 2/

ამხანაგმა ს ს ბ რ ი ნ ი მ ა მას სინტეზის სამეურნეო მუშაკთა
მათერად 1931 წელ 23 ივნის დაგროვების წყაროების მნიშვნელობის შესა-
ხებ შემდეგი აღნიშნა: " რა არის ახალი და განსაკუთრებული ჩვენი მრეწ-
ველობის განვითარებაში დაგროვების მუდამაზრისი, ის, რომ დაგროვების
ძველი წყაროები უკვე საკმარისი აღარ არის მრეწველობის შემდგომი გაშლი-
სათვის. ის, რომ აუცილებელია, მაშასადამე, გამოვძებნოთ დაგროვების ახალი
წყაროები და გავაძლიეროთ ძველი წყაროები, და ჩვენ მარტლაც გვსურს დავი-
ცვალოთ და გავავითაროთ ინდუსტრიული ბაზისის ბრძენიკური ღეშვები". 1/

კაპიტალიზმის პირობებში - კაპიტალისტური წესით დამზადებული ნა-
კეთობის ფიქციონერების შემცირების მთავარ/სამუდამას წარმოადგენს
მუშათა ხელფასის მაქსიმალური შემცირება, იაფ ფასიანი სამუშაო ძალის-და-
შვების, ქალების გამოყენება და სხვა. ყველაფერი ეს კაპიტალისტებისათვის

1. ი. ს. ბ. რ. ი. ნ. - კომკავშირის შესახებ. პარტამომცემლობა 1934 წ. გვ. 54.

2. ი. ე. ვ. ე. - გვ. 56

1. ი. ს. ბ. რ. ი. ნ. - ენისიონის საკითხები სახელგამთი 1935 წ. გვ. 546.

მოგების გარეგნობის წყარო.

კაპიტალიზმის პირობებში ნაკვეთის სვინოპოლიტიკის შემცირება მშრომელთა ჭარბი მასების კისერზე უბედურების ქარიშხალად, გამანადგურებელ ქარიშხალად გარდაის.

ჩვენში კი სვინოპოლიტიკის მინიმუმამდე შემცირება მშრომელთა მასების საბრძოლო ამოცანაა. შრომის ნაყოფიერების სტახანოვიური გარეგნობით, სოციალისტური რაგროვების ყოველდღიური გაზრდით, საწარმოო საშუალებების რაციონალური გამოყენებით და სხვა ჩვენ განუწყვეტლვ ვაღწევთ ჭარბი მშრომელი მასების კეთილდღეობას, შრომის ხელშეწყობის ზრდას. რამდენადაც შეუძლებელია მათემატიკური და მრეწველობის რანახარჯების ეკონომიკის, იმდენად იაფი ჯდება პროდუქცია, მი მივით რესურსები რჩება საწარმოში წარმოების შემდგომი გასაფართოებლად. 1/ ამხანაგმა ს შ ა ნ ი ნ ი შ ა ჯერ კიდევ ადრე ხაზ გასაშთაღნიშნა, რამე "პირველი ხუთწლეულის პერიოდში ჩვენ შევძელით ახალი მშენებლობაში ენტუზიაზმის, პათოსის შექმნა და გადამწყვეტი წარმატებებს მივაღწიოთ. ეს ძალიან კარგია. მაგრამ უნდა ეს არ ვმარა. ახლა ეს საუბრე უნდა შევავსოთ ახალი ქარხნებისა და ახალი ტექნიკის ათვისების ენტუზიაზმით, პათოსით, შრომის ნაყოფიერების სერიოზული ამბოღობით, სვინოპოლიტიკის სერიოზული შემცირებით.

ეს არის ახლა მთავარი.

ვინაიდან მხოლოდ ამ ბაზაზე შეგვიძლია მივაღწიოთ იმას, რამე მაგალითად, მეორე ხუთწლეულის მეორე ნახევრისათვის ავიღოთ ახალი მძლავრი გაქანება როგორც მშენებლობის დარგში, ისე სამრეწველო პროდუქციის ზრდის დარგში" 2/

ჩვენი დიდი ბედად ამხანაგ ს შ ა ნ ი ნ ი ს ეს მიმითება მშრომელთა ჭარბი მასების ენტუზიაზმით სასახელით შევასრულოთ, არა თუ შევასრულოთ, არამედ გაათავსებულად შევძელით შესრულება.

-
- 1. დიქტანდა № 10 გვ. 257
 - 2. სსაღიწი-ღიწიწიშის საკითხები მე-10 გამოცემა გვ. 584.

როგორც აღვნიშნეთ ნაკვეთების ზვიტლირებულები შემიცირება ჩვენი
 ამოცანაა; ამით ჩვენ სოციალისტური მრეწველობას ვაძლევთ დიდი
 ნიშნის დაგროვებას. ზვიტლირებულები შესამცირებლად პირველ რიგში უნდა
 მივმართო ყოველგვარ ღონისძიებას ზედნაღები ხარჯების შესამცირებლად.
 მაგრამ ნაკვეთების ზვიტლირებულები შემადგენენ უღებენებოდა ზედნაღ-
 ი ხარჯები არ შეიძლება ჩადგვაროს იმ ურთულეს ფაქტორად, რომელიც ახდენს
 ვაჭრებს ზვიტლირებულები დინამიკაზე. არის სხვა ფაქტორებიც, რომლებიც
 ზვიტლირებულები სიდიდეზე ვაჭრებს ახდენენ პირდაპირი თუ არა პირდა-
 პირი გზით. ასეთია მაგალითად: ახალი ტექნიკის და ახალი საწარმოთა ათ-
 ვისება, წარმოების კონცენტრაცია, მისი რაციონალიზაცია, შრომის ნაყოფი-
 რება და სხვა.

პირველ ხანებში, ვიღრე ახალი საწარმოთა ათვისება მოხდებოდა,
 მანამ წარმოების მიერ გამოშვებული პროდუქციის ზვიტლირებულება შედარე-
 ბით დიდი, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ახლად ასათვისებულ საწარ-
 მოთა მიერ გამოშვებული პროდუქციის ზვიტლირებულება მუშაში დიდი იქნება.
 ხალხის მიტრები მრავალმხარეობა და მათი რაშეაშები "ასაბუთებდენ"
 რომ ახლად ასათვისებულ წარმოების მიერ გამოშვებული პროდუქციის ზვიტ-
 ლირებულები შედარებით სიდიდე მუდმივია. ისინი უარყოფენ ძველამოსილი
 სოციალისტური საზოგადოების სიმძლავრეს. სოციალისტური ქვეყნის გამარ-
 ჯვებებით გამოწვეული კონცენტრაციის მენშევიკი პარტიის მიერ "ასა-
 ბუთებდა", რომ საბჭოთა ქვეყანაში სოციალისტური წარმოების მიერ რამე-
 ბებული ნაწარმის "სიძვირე" მშრომელ მასებს გალათავებამდე მიიყვანს
 და ზვალთმავლურად მოიხზვდა კავშირისტური სახელმწიფოების მიერ რამ-
 ბებული პროდუქციისათვის ჩვენი ქვეყნის მიერ ფართოდ კარების გაღებას

ცხადია, რომ პარტიის მიერ და სხვათა კონცენტრაცია საბჭოთა პროდუქ-
 ციისა და მისი ზვიტლირებულები განსაზღვრის საკითხების, ახალი წარმოება
 და ახალი ტექნიკის მნიშვნელობა შესახებ ამჟამად კონცენტრაციის

შედეგის მიხედვით.

ქარმიჯობაში ახალი ტიპის მანქანების შემოღება და ახალი ტექნიკის ათვისება /მის ზრდასთან ერთად/ ქარმიჯობებს ზვიტლირებულების შემადგენელი ელემენტთა დანახარჯების შემცირებას, ანუ პროდუქციის გაიამყებას. საინტერესოა იმის მისაგნად სტატისტიკის სატრანსპორტო უარხნიდან შემდეგი მონაცემები.

ტრანსპორტის გამოიშვების დინამიკა და მათი ზვიტლირებულება

დასახელება	1930წ.	1931წ.	1932 წ.	1933წ./503ა/
ტრანსპორტის გამოიშვება CTB	1002	1810	28772	15837
ტრანსპორტის ზვიტლირებულება მანქანებში CTB	20856	3989	3495	3003

~~ცხრილი № 4.~~

/ ცხრილი ამოღებულია "Вопросы себестоимости промышленной продукции стр. 21. изд. 1935г. НКТП СССР /.

როგორც ცხრილიდან სჩანს, ჩვენი მრეწველობის განვითარებასთან დაკავშირებით-ყოველწლიურად მცირდება ნაწარმის ზვიტლირებულება მისი ხარისხის გაუმჯობესებასთან ერთად. ჩვენ შევასრულეთ და ვასრულებთ საკვ. კ. 3./ბ/ ც. 3. და ც. ს. 3. 1933 წლ. იანვრის გაერთიანებული პლენუმის დადგენილებას, რომელიც გვაპატივებს და გვაპატივებს, რომ მთავარი ყურადღება უნდა მიექცეს პროდუქციის არა მარტო რიცხობრივ ზრდას, არამედ პროდუქციის ხარისხისა და შრომის ნაყოფიერების ზრდას მრეწველობაში, სოციალიზმის მშენებლობის პრაქტიკაში ყველა სახის ნათელი გახადება, რომ ახალი ტექნიკის ათვისების შემდეგ ამავე ქარმიჯობის პროდუქციის ზვიტლირებულება მცირდება.

როგორც დავინახეთ, ფაქტები კატეგორიულად საწინააღმდეგოს ამტკიცებენ. ხალხის მტრები "ნაფთასიანი პროდუქციის" ქვეშ აპირებდნენ თავთან კონტრ-რევოლუციურ პროგრამას, იმ მიზნით, რათა საბჭოთა ქვეყანაში მოეხდინათ კაპიტალიზმის რესტავრაცია. ეს რევოლუციური *კონტრ-რევოლუციური ღვაწლსაზრისი

იძინს შესახებ, რლი შემოვიტანოთ "დაფუასიანი შრომუქცია" ნიშნავს იმას, რლი საბჭოთა ქვეყანა გადამტყვეფოთ კაპიტალისტური ქვეყნების ბაზრათ, ამ ქვეყნებზე უკონთიურად დაქვემდებარებულ ქვეყნად.

ჩვენ საბაღბო მუწრწეობას ხელმძღვანელობს დიადი კომუნისტური პარტია, რ ვ ნ ნ ს-ს ც პ რ ი ნ ი ს პარტია და საბჭოთა ხელისუფლება, რლიველიც ყოველ მხრივ უბრუნვედყოფს შრომუქციის ღვითღირებულების შემცირებას.

აქ გაშარჯვებულ სოციალიზმის ქვეყანაში არსებული წარმოების სოციალისტური წესი საშუალებას გვაძლევს უფრო მეტად შევამციროთ ნაკეთობის ღვითღირებულება ვიდრე ეს შესაძლებელია კაპიტალისტურ ქვეყნებში.

მე-17 პარტკონფერენციამ ხაზგასმით აღნიშნა, რლი "მრეწველობის ტექნიკური რევონსტრუქციის ამოცანების განხორციელება მოთხოვნს ახალი ტექნიკის და ახალი საწარმოთა წარმოებით ათვისებას, რამაც თავისი გამოხატულება უნდა პირობს შრომის ნაყოფიერების საგრძნობ ბრძაში და ღვითღირებულების სერიოზულ შემცირებაში ამასთან შეფარებოთ ყრილობა აწესებს

ბ/ ღვითღირებულების შემცირებას მთელ მრეწველობაში 26%-ით რაც უბრუნვედყოფს 1937 წელში 1932 წლის ღვითღირებულების დონესთან შეფარებოთ ღვითღირებულების მასახელი რაოდენობით შემცირების ხარჯზე დაგრეობას არა ნაკლებ 14 მილიარდი მანეთისა. 1/

გ/ ღვითღირებულების შემცირებასთან ერთად მიღწეული იქნება შრომუქციის ხარისხისა და ასოციაციების არსებითი გაუმიჯობესება საბაღბო მუწრწეობის ყველა დარგში".

ჩვენში ღვითღირებულების შემცირების საკითხები განისაზღვრება პარტიისა და ხელისუფლების პოლიტიკით. მე-15 პარტყრილობაზე ამხანაგმა ს ც პ რ ი ნ ი მ ა ხაზგასმით აღნიშნა, რლი "სამრეწველო საეონტროლებზე ფასების დაკლების პოლიტიკა არის ერთ-ერთი ძირითადი ბერკეტთაგანი ჩვენში მრეწველობის გასაუმიჯობესებლად, ბაზრის გასაფართოებლად და ღვით იმი წყაროს (და-

1. ეს რიცხვი მინიმუმია, რადგან გეგმის შესრულების პროცესში ჩვენ ყოველთვის გვაქვს შესაძლებლობა მაქსიმუმს მივაღწიოთ, მით უმეტეს სტალინური შრომის მეთოდების გამოყენების პირობებში.

გროვეების წყაროს თ.ჭ./ გასაძლიერებლად, რომლის ბაზისზე უნდა განვიტარ-
დეს ჩვენი ინტუსტრია". 4/

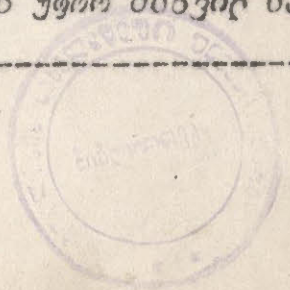
ეს მავარიანობის ავირუბთ ფართო მოხმარების საგნებს - მისი
თვითღირებულება დიდი რაოდენობა მცირდება, ამით საბჭოთა ხელისუფლება ხელს
უწყობს მშრომელ მასებს მათი ცხოვრების უკომფორტული-კურსურული პირობების
უფრო მეტად გაუმჯობესების საქმედს. ვაპირებთ უკვე უკვე, პირიქით,
ფართო მოხმარების საგნები ყველაზე უფრო ძვირია, რადგან ეს არის ფართო
მოხმარების საგნებიდან განსხვავებული მოგების მიღებისა და მთელი პარა-
ზიტული ხარჯების გადარების საშუალება ფართო მოხმარების საგნების თვით-
ღირებულებაში - ეს კი უმეტეს მუშათა კლასის, და საუბრად მშრომელი მასების
გადატვირთვას და მათი სასიცოცხლო წყაროს მოსპობას.

1987-7

პროდუქციის თვითღირებულების შემცირებაში განსაკუთრებული მნიშ-
ვნელობა აქვს წარმოების კონცენტრაციას და მის რაციონალიზაციას. სოციალი-
სტური წარმოების კონცენტრაცია ნიშნავს წარმოების ურთულის გამსხვილებას,
მასში ახალი საწარმოო საშუალების შეტანის სახით. ახალი საწარმოო საშუა-
ლებების ათვისება, მისი გეგმაშეწინილ და რაციონალიზირებულ გამოყენება საშუა-
ლებას გვაძლევს - მივიღოთ უფრო მეტი რაოდენობის და კარგი ხარისხის პრო-
დუქცია. წარმოების კონცენტრაციით მეტი რაოდენობისა და უკეთესი ხარისხის
პროდუქციის მიღების საფუძვლებზე, პროდუქციის ურთულზე არა საწარმოო რანა-
ხარჯები მცირდება. ეს კი ურთ-ურთი პირობაა ნაკლებობის თვითღირებულების
შემცირებისათვის. სოციალისტური წარმოების კონცენტრაციის მიზანია - არა-
საწარმოო ხარჯების შემცირებით - შეამციროს პროდუქციის თვითღირებულება.
ვაპირებთ უკვე უკვე წარმოების კონცენტრაცია სასიკვდილო დახვარს
სტუმს არა კონცენტრირებულ წვრილ წარმოებებს, ვინაიდან საკონკურენტო
ბრძოლაში კონცენტრირებული წარმოება გამარჯვებული გამოჩნის.

-" მრეწველობის უზარმაზარი ზრდა და თანდათან უფრო მსხვილ საწარ-

4. 15 პარტენილობის სტენოგრაფიული ანგარიში გვ.33.

მოგებში წარმოების თავმოყრის გასაღერად სწრაფი პროფესი კაპიტალიზმის ერთი ყველაზე უფრო დამახასიათებელი თავისებურებაა...

... გერმანიაში 1907 წელს ისეთი საწარმოები, რომელსაც 1,000 და მეტი მუშა ჰყავდა, 586 იყო. მათ უკუთვნებდნენ თითქმის მესამედი /1,38 მილი./ მუშათა საერთო რიცხვისა და თითქმის მესამედი /2,2% / ორჯერისა და ექვეყნობის ძალთა მთელი რაოდენობისა. ერთ მუჭა მსხვილ კაპიტალიზმს სწარმოთა ამ უპირატესობას, როგორც ეკონომიკური და ვინაიდან, ფუნდამენტური კაპიტალი და ბანკები უფრო მეტად აძლიერებენ და მოწინააღმდეგებს თავისი სიმძიმით სრულს, ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით, ე.ი. მილიონები წვრილი, საშუალო და მსხვილი "მეკატორეები" ნაწილიც კი ნამდვილად სრულ მონა-მონაბრუნებაში ჰყავს რამდენიმე ასეულ მილიონურ-ფინანსისტს¹ / მათსა და მე, " აქედან ცხადია, რომ კონცენტრაციას თავისი განვითარების განსაზღვრულ დონეზე თავისთავად მივყვარხ, შევიძლება იმეფვას, პირდაპირ მონაპოვობაში² / " თავის-უფალი კონცენტრაცია წარმოშობს წარმოების კონცენტრაციას, ხოლო ეს კონცენტრაცია თავისი განვითარების განსაზღვრულ საფეხურზე იწვევს მონაპოვობას"³.

ჩვენში, ასალი ფუნდამენტური თავისებურება, შრომის ორგანიზაციის გაუმჯობესება, მუშა ხერის კვალითიკაცობის ამოღება, წარმოებაში სცახანოვური შრომის მეტოფების დანერგვა, მისი გა შლა-გაფართოება და სხვა. ყველაფერი ეს წარმოადგენს ორნისძიებათა სისტემას, წარმოების პროცესების რაციონალიზაციისა ვის. ასეთი რაციონალიზაციით ჩვენ ვაღწევთ არასაწარმოო ხარჯების შემცირებას.

"პროდუქტიურობის ცხოვრების მატრიცალურ-კურსურული დონის აწევით-სათვის და აგრეთვე საწარმოო პროფესიის რაციონალიზაციის ინტერესებისათვის პარტიამ წამოაყენა დებულება 7 საათიანი სამუშაო დღეზე თანდათანობით

1. 3. ნუბოვი-იმპერიალიზმი, როგორც კაპიტალიზმის უმაღლესი სტადია. გამ. სახელგამი 1932 წ. გვ. 12-13.
2. 3. ნუბოვი - ი ე ვ ვ გვ. 13.
3. 3. ნუბოვი - ი ე ვ ვ გვ. 16.

გადასვრისა, მუშათა კლასის საცხოვრებელი დონის შეზღვევა აწევასთან ერთად, რაც წარმოადგენს ჩვენი წარმართული მემკვიდრეობის პრინციპიალურად განსხვავებას კაპიტალიზმის მემკვიდრეობასთან, რაც წარმოადგენს, პირიქით თან სდევს მასობის საცხოვრებელი დონის დაწვევა და სამუშაო დღის გაგრძელება". 1/

საბჭოთა ქვეყანაში პროდუქციის ლევირების უღებინებების განსაზღვრას სურს სხვა მიზანდასრულებული აქვს, ვინაღაც კაპიტალიზმის ქვეყნებში. გეგმიანი სახალხო მუშაობის პირობებში, - მაგალითად, ამომრეზიზაციის ფონდი არ წარმოადგენს წარმოებულ რაიმე განკვერძობული საკუთრებას, არამედ იგი არის საერთო საზოგადოებრივი წყარო სოციალისტური მრეწველობის კაპიტალურ მშენებლობის დაფინანსებასთვის.

ს.ს.რ. კავშირში ხელისუფლება ლევირ განსაზღვრავს სამრეწველო საწარმოებში საამომრეზიზაციო ანარიცხება რაოდენობას და მის მიზანდასრულებლობას გამომყენებას. ს.ს.რ. კავშირის სახალხო კომისართა საბჭოს 1938 წლის 8 იანვრის დადგენილებაში ნათქვამია, რით:

"მრეწველობაში რემონტის დაყენების გაუმჯობესების და ამ საკმის მტკიცე მატერიალურ-ფინანსური უზრუნველყოფის დაწესების მიზნით, ს.ს.რ. კავშირის სახალხო კომისართა საბჭო ა დ გ ე ნ ს:

1/ დაწესდეს სამრეწველო სახალხო კომისარიატებისათვის ყოველწლიურ საამომრეზიზაციო ანარიცხება შეიძვევი საშუალო ნორმები, პროცენტებში მომუშაო მანუა-ნების, მოწყობილობის, შენობებში და ნაგებობის პირვანდელი ტონებულებების მიმართ:	2/ დაწესდეს სამრეწველო სახ. კომ-თვის საამომრეზიზაციო ანარიცხება ხარჯზე შეიძვევი საშუალო ნორმები ყოველწლიური ასიგნებებისა კაპიტალური რემონტის მოსახდენათ პროცენტებში, მანუა-ნების, მოწყობილობის, შენობებში და ნაგებობათა პირვანდელი ტონებულებების მიმართ:

მძიმე მრეწველობის სახ. კომის. ხაზით 5,6 % 2,4 %

1. ამხანაგ ი. ს. მ. დონის მოხსენება საკ. კ. კ. / 1 / ცენტრ. კომიტეტის მე-15 ყრილობაზე. გვ. 84.

მანქანამშენებლობის სახ. კომის. ხაზით	5,5%	2,2
თავდაცვითი " " "	5,5	2,5
საფეხო -"- ხაზით	6,0	3,0
მსუბუქ. მრეწ. სახ. კომ.	5,5	3,6
კვების -"- " "	6,0	2,8

3. - მუ-2 პუნქტის თანახმად კაპიტალური რეკონსტრუქციის განიშნული ასი-გნობანი გამოყოფის საწარმოებისათვის, დაწესებული 1938 წელით, იმ კრედიტების გარდა, რაც მათთვის წესდება კაპიტალდაზღვევითა და ხაზით.

5. - საწარმოებს საამორტიზაციო ანარიცხთა ნაწილი, განიშნული კაპიტალური რეკონსტრუქციის, დატოვებული იქნას საპროცენტო ფონდად საწარმოს დირექტორის განკარგულებაში.

საამორტიზაციო ანარიცხთა დანარჩენი ნაწილი შეტანილი იქნას სამრეწველო ბანკში სათანადო სახაღბო კომისიისათვის კაპიტალური მშენებლობის დასაფინანსებლად დამტკიცებული სახელმწიფო გეგმის მიხედვით".

კაპიტალიზმის პირობებში ვი საამორტიზაციო ფონდის უმთავრესი მნიშვნელობა კაპიტალისტური ურთიერთობის /კერძო კაპიტალიზმის/ შენახვაში მდგომარეობს.

ამორტიზაციის განსაზღვრის საკითხში წმინდა იდეალისტურ-ფორმალისტურ განსაზღვრას იძლევა პროფ. ვარზარი, რომლის მიხედვით "ამორტიზაცია-ეს ფაქტი ვი არ არის, არამედ ცნება". ჯამოყის, რომ მანქანა-იარაღების, მშენებლების, ნაგებობათა და სხვ. წარმოების პროცესში მატერიალური გაფუჭება, მხოლოდ "ცნებას" წარმოადგენს და არა ფაქტს. ამრიგად ვარზარისათვის ამორტიზაციის აღრიცხვა არის "ცნებათა" აღრიცხვა და არა მატერიალური სინამდვილის ასახვა.

საბჭოთა ეკონომიკაში საამორტიზაციო ფონდის შექმნა სწარმოებს იმ ნორმებისა და წესების საფუძველზე, რომლებიც განსაზღვრულია ზემოთხსენებული ორგანოების დადგენილებებით. საამორტიზაციო ფონდების გამოყენება სწარმოებს სადირექტივო ორგანოების მიზნების თანახმად წარმოების პროცესში გაფუჭებულ მანქანების და იარაღების აღსადგენად /კაპიტალური რეკონსტრუქცია/, მიმდინა-

რე რეპრეზენტაცია და სოციალისტური რეპროდუქციონისათვის.

თვითღირებულების შემცირებელ საკითხის განხილვის დროს განსაკუთრებული ყურადღების დიქსია შრომის ნაყოფიერების საკითხი, ვინაიდან შრომის ნაყოფიერების საკითხები უშუალოდ დამოკიდებულია იმყოფება პროდუქციის თვითღირებულებასთან. თვითღირებულების დინამიკა ბევრად არის დამოკიდებული შრომის ნაყოფიერების დინამიკაზე თანაბარ პირობებში: რამდენადაც შეზღუდულია შრომის ნაყოფიერება იმდენად მცირეა პროდუქციის თვითღირებულება და პირიქით. "საერთო რაც უფრო მეტია შრომის ნაყოფიერება, მით უფრო ნაკლებია ამა თუ იმ საგნის დასამზადებლად აუცილებელი სამუშაო დრო, მით უფრო ნაკლები შრომის მასალა ამ საგნებში გაკრისტალებული, მით უფრო ნაკლებია მისი ღირებულება. პირიქით, რაც უფრო მცირეა შრომის ნაყოფიერება, მით უფრო მეტია ამა თუ იმ საგნის დასამზადებლად აუცილებელი სამუშაო დრო, მით უფრო მეტია მისი ღირებულება. ამრიგად, ამა თუ იმ საკონკრეტო ღირებულების სიდიდე იცვლება პირდაპირი პრპორციით მასში განხორციელებული შრომის რაოდენობის მიმართ და შებრუნებული პრპორციით იმავე შრომის ნაყოფიერების მიმართ." 1/

სტახანოვიური შრომის მეთოდებს დანერგვასთან დაკავშირებით დიდი როლი იმზრება შრომის ნაყოფიერება, ხოლო შრომის ნაყოფიერების ზრდასთან ერთად სხვა და სხვა ხარჯები მცირდება და ნაკლებია იაფდება.

ერთი მხრივ საწარმოო დანახარჯების შემცირება ყოველ ერთეულ ნაკლებობაზე პირდაპირ დამოკიდებულია შრომის ნაყოფიერების გადორებასთან, ხოლო, მეორე მხრივ, - მაგერიალურ ფუნქციურ სამუშაოებათა მაქსიმალურ და რაციონალურ გამოყენების ხარისხთან. 2/

ავტომატობის ახრეშეშის საქსოვი ტაბრიკის შრომის ნაყოფიერების დინამიკა საერთო პროდუქციასთან, მანქანებს შედენა-გამოყენებასთან და მუშების რიცხვთან დაკავშირებულია.

1. მარქსი-კაპიტალი გ. I. გვ. 8.
2. დიქვრატორა № 10.

	1928 წ.	1931წ.	1932წ.	1933წ.	1934წ.	1935წ.	1936წ.
1. მუშაობის რიცხვი	83	853	959	892	948	963	900
შეფ. ზრდა 1928წ.	1,0	10,3	11,6	10,7	11,4	11,6	10,8
2. მანქანების შეძენა და გამოყენება	57	198	220	267	294	295	296
შეფ. ზრდა 1928წ.	1,0	3,5	3,9	4,7	5,2	5,2 +	5,2 +
3. შრომის ნაყოფიერება	8237	8157	9708	12671	15318	18010	25488
შეფ. ზრდა 1928წ.	1,0	1,0	1,2	1,5	1,9	2,2	3,1
4. საერთო პროდუქცია 1926/27 წლის ფასებში 1000 მან.	684	6958	9218	11303	14522	17434	22940
შეფ. ზრდა 1928წ.	1,0	10,2	13,5	16,5	21,3	25,5	33,5

ცხრილში ნათლად მოსჩანს შრომის ნაყოფიერების აღმავლობა, თუ 1928წ. შრომის ნაყოფიერებას შევადარებთ 1935 წლის შრომის ნაყოფიერების მაჩვენებლებს აღმოჩნდება, რომ 1936 წლის შრომის ნაყოფიერება 1928 წლის მიმართ განისაზღვრება 310 %-ით, ე.ი. გაზრდილა 3,1-ჯერ.

ჩვენს პირობებში "შრომის ნაყოფიერების ამაღლება მოითხოვს უწინარეს ყოვლისა მსხვილი ინდუსტრიისათვის მატერიალური ბაზის უზრუნველყოფას: საბოლოო მასალის, რკინის ქარბოებს, მანუა ნაბეჭებებს, ელემენტარულ მრეწველობის განვითარებას". / ჩვენმა ძველმა მესხურმა ქვეყანამ ყველაფერი ეს

შესძლო და მოაგვარა. კომუნისტურმა პარტიამ და საბჭოთა ხელისუფლებამ
 წარმატებით დააგვირგვინა 3.0.1950-50-ს ეს გენიალური მიზნობა.
 შრომის ნაყოფიერების ზრდაზე სხვა გარემოებანიც მოქმედებენ; მაგალითად
 მუშის კვალიფიკაცია და მის მიერ საწარმოო ტექნოლოგიური პროცესების
 დაუფლება, წარმოების პროცესის საბოლოოებრივი ორგანიზაცია, საწარმოო
 საშუალებათა მოვლა და სხვა.

კომუნისტური პირობებში წარმოების ხარჯების შემცირება უშუა-
 ლოდ დაკავშირებულია მიწოდების მასებზე გათვალისწინებულ, რადგან ყოველი
 ხარჯის შემცირება მუშათა კლასის ექსპლოატაციის ხარჯზე მიმდინარეობს
 და ზვიტორიერების შემცირება კისერზე აწვება მიწოდებისა ფართო მასებს.

სოციალისტურ ეკონომიკაში არ არსებობს ანტაგონისტური დამოკიდუ-
 ბულება ნაკლებობის ზვიტორიერების შემცირებასა და მიწოდების
 კვალიფიკაციის გაუმჯობესებას შორის. ნაწარმის ზვიტორიერების შემცირ-
 ება მიწოდების მასების მაქსიმალურ-კულტურული დონის ამაღლების საფუ-
 ძველია, რაც თავისი მხრივ უჭაჭვება ზვიტორიერების შემცირების საკით-
 ხებს.

ჩვენში, შრომის სფეროში მთლიანად აღიქმება ურთავ, მუშების
 ხელფასი დღიური-დღე იზრდება - მაგალითად, ლბილისა აბრეშუმის საესკვი ფა-
 ბრიკის - მუშების ხელფასის წლიური ფონდი იზრდება მანქანების შექმნა-
 -გამოყენებასთან ურთავ. აგრეთვე მზანაწარმის და საერთო პროდუქციის მეტი
 რაოდენობის გამოქმნაებასთან ურთავ იზრდება ხელფასის ფონდი. მოვიყვა-
 ნოთ სათანადო მაჩვენებლები ზემოთ ხეტილის დასადასტურებლად.

	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
1. მანქანების შეძენა გამოყენება	57	95	120	198	220	267	294	295	296
შეფ. ზრდა 1938წ.	1,0	1,7	2,1	3,5	3,9	4,7	5,2 +	5,2 +	5,2 +
2. მზანაწარმოი 1000 მან.	99	338	523	1024	1475	1868	2284	2841	3700
შეფ. ზრდა 1928წ.	1,0	3,4	5,3	11,1	14,8	18,9	23,1	28,7	37,4
3. საერთო პროდუქცია 1926/27 წლის ფასებში 1000 მან.	684	2462	3095	6958	9218	11300	14522	17434	22940
შეფ. ზრდა 1928წ.	1,0	3,4	4,5	10,2	13,5	16,5	21,3	25,5	33,5
4. მუშების ხედიდან წლიური ფორმი 1000 მანქანებში	76	333	401	758	1055	1136	1482	1843	1980
შეფ. ზრდა 1928წ.	1,0	4,4	5,3	9,9	13,9	14,9	19,5	24,3	26,1

როგორც ამ ცხრილიდან ნათლად სჩანს ფაბრიკაში მუშებოს ხელფასი წლითი წლითი იზრდება და ამასთან დაკავშირებულ უმჯობესდება მუშებოს მატერიალური და კულტურული მდგომარეობაც. ეს ავიღებთ 1928 წელს ხელფასის ფონდს /76.000 მან./ და მას შევადარებთ შემდგომი წლების ხელფასის ფონდს დავინახავთ, რომ მუშებოს წლიური ხელფასის ფონდი 1929 წელში გაიზარდა 4,4 ჯერ, 1930 წელში - 5,3-ჯერ, 1931 წელში - 9,9-ჯერ, ხოლო ის 1936 წელში - 25,1-ჯერ. ეს ჩვენ 1928 წელს მზავრობუყციას /99.000 მან./ თანმიმდევრად შევადარებთ შემდგომი წლების მზავრობუყციის გამოშვებოს მარჯვენებლებს - მივიღებთ შემდეგ სურათს:

1929 წელს გაიზარდა 3,4-ჯერ, 1930 წელს გაიზარდა - 5,3-ჯერ, ხოლო ის 1936 წელს გაიზარდა 37,4-ჯერ. ასეთივე აღმავლობა ვხვდებით, როგორც მანუალებს შეძენა-გამოყენების დარგში, ისე საერთო პროდუქციის გამოშვებების დარგშიც.

როგორც ვხედავთ, მშრომელი მასებოს უკონომიური-კულტურული დონე დროით-დღე იზრდება, რაც ხელს უწყობს მშრომის წყობიერების სისტემატიზაციას. მშრომის წყობიერების ზრდის ფაქტორთა შორის მშრომელი მასებოს უკონომიური-კულტურული დონის საკითხს საპირველი ადგილი უჭირავს. მშრომის წყობიერების ზრდის გამომწვევი ფაქტორები არაა საჭარბოთს ხარჯები ძალზე მცირდება. რამდენადაც მშრომის წყობიერებში იზრდება, იმდენად უნდა უნდა უნდა საჭარბოთს ხარჯების უმცირესი ნაწილი მოდოს.

კარლ-მარქსის ალნიშნული ლექსი ხაზგასმით აღნიშნა:

"რამდენადაც უფრო მაღალია მშრომის წყობიერება, მით ნაკლები მშრომის საჭიროა განსაზღვრული რაოდენობის პროდუქტების საჭიროებლად, და ამიტომ მით ნაკლებია პროდუქტის ღირებულება. რამდენადაც უფრო დაბალია მშრომის პროდუქტიულობა, მით მეტი ხარჯება ის იმავე რაოდენობის პროდუქტების საჭიროებლად და მით მეტია ამ შემთხვევაში მათი ღირებულება. ამის გამო ჩვენ ვხვდებით კანონად უნდა ვარსებდეს შემდეგი:

საქონლის ტირებულებანი პირდაპირ პრეპროცენტურ დამოკიდებულებაში
იშვითებიან მათ საწარმოებლად დახარჯული სამუშაო ძალის რაოდენობასთან
და უკუღმა პრეპროცენტურში მათზე მოხმარებული შრომის პროდუქტივობასთან".^{1/}

უნდა აღინიშნოს ის გარემოება, რომ მრეწველობაში ახალი ფონდების
შექმენისათვის ათვისებას განსაკუთრებით მნიშვნელოვან როლს შრომის ნაყოფ-
იერების ზრდასა და პროდუქციის ზრდის შედეგად ათვისებას.

აზერბაიჯანის აბრეშუმის საესოვო ფაბრიკაში მანუა-ლარაების შედუ-
ნა-გამოყენება 1928 წელს შედარებით 1936 წელს გაიზარდა 5,2 ჯერ.
ეს არის ერთ-ერთი ფაქტორი იმისა, რომ 1936 წელს 1928 წელს შედარებით
შრომის ნაყოფიერება ერთ მუშაზე სტახანოვური მოძრაობასთან დაკავშირებით
გაიზარდა 3,1 ჯერ, ხოლო მანუა-ლარების გამოყენება გაიზარდა 37,4 ჯერ.

სტახანოვური მოძრაობა დაამსხვრია ძველი საწარმოო ტექნიკური
ნორმები და წამოაყენა ახალი ტექნიკური ნორმები, რამაც ძირფესვიანად
შეცვალა შრომის ნაყოფიერების დონე და საფუძველი ჩაუყარა შრომის ნაყოფ-
იერების გიგანტურ ზრდას. სტახანოვური მოძრაობით ყველასათვის
ცხადი გახდა, რომ საკმარისი არ არის მასალაში ძველი რეზერვები და
ძველი ტექნიკური-სტახანოვური მოძრაობის დანერგვა-გაშენის საფუძველზე
აზერბაიჯანის აბრეშუმის საესოვო ფაბრიკაში სწრაფ შედეგად მასალების ხარ-
ჯის რეზერვის საერთო სურათი.

1. შარსი - ხედასი, ფასი და მოხუბ. სახელგამომცემი 1935 წ. გვ. 51.

	1928	1929	1930	1931	1932	1933	1934	1935	1936
1. ძირითადი მასალის ხარჯ- ვის რიმიტი / ფანჯები/	-	-	-	-	-	-	8849	13367	15619
2. რამხმარე მასალის ხარჯ- ვის რიმიტი / ფანჯები/	-	-	-	-	149,0	229,0	286,0	328,0	794,0
3. ხეივანი ერთ მუშაზე მა- ნუჯები / წილური/	911	673	737	889	1100	1274	1563	1902	2200
შეფ. ბრეა 1928წ.	1,0	0,7	0,8	1,0	1,2	1,4	1,7	2,1	2,4
4. სტახანოვი-წარქუნისა კუმბუჩიძის <u>წილური</u> ხეივანი / მანუჯები/	-	-	-	-	1108	1434	1605	2512	4395
5. სტახანოვი ბენეპა- შვილის <u>წილური</u> ხეივა- ნი / მანუჯები/	-	-	-	-	658	1256	2764	1662	2787

ამ ცხრილიდან ნათლად სჩანს, რომ შრომის სტახანოვური მეთოდი
 მშრომელ მასებს შეუქმნა საამური ცხოვრება პირობები. აქედანვე სჩანს,
 თუ როგორ შეუქმნა რეგენოსან ჰუმბერდი და სტახანოველი ბენეპაქირს
 /და ასეთები ხომ მიღიონობით არიან ჩვენში/ მეტე ბელი და საამური ცხო-
 ვრება. აგრეთვე მოყვანილი სტახანოვური ცნობებიდან მოსჩანს თუ როგორ
 შეიძვალა სტახანოვური მოძრაობის გაშლის ქვიშეგ მასალებს ხარჯვის
 წინები - 1934, 1935, 1936 წლებში. უკანასკნელი წლებში არსებული მასა-
 ლის ხარჯვის რაოდენობა საგრძნობლად განხვავდება წინა წლებთან შეპა-
 რებით. ჩვენი სახელმწიფო აქამონები - სტახანოველები ქარმოჭმ პრო-
 ცესში აღწევენ ნარჩობების სრულ რეკონსტრუქციას - რითაც ჩვენს ექვიანას
 დიდ სიძვირეს მალბუნს; ეს ჯარმოჭმ კი პროდუქციის ზვითღირებულების
 შემცირებაზე პირდაპირ გავლენას ახდენს. შრომის სტახანოვური მეთოდის
 დანერგვის შედეგად /პროდუქციის ურთულში/ მცირდება ზენადები ხარჯები
 პროდუქციის მეტი რაოდენობა და კარგი ხარისხის გამომეგების გადინებას-
 თან დაკავშირებით.

შრომის რაციონალიზაცია, სტახანოვური მოძრაობის გაშლისათვის ხელის
 შეწყობა და მისი სწრაფ ჯგუშ, სამუშაო დღის შემცირება, შეკვთება /რე-
 მონტის თავის დროზე ქარმოჭმა, ნედლეულის მომარტება და შერჩევა, ნარჩო-
 მების რეკონსტრუქცია, მასალები ქსიური ჭიმყენება და მიმჭირნება, საბო-
 ბის და სამუშაო ძალის დანახარჯების შემცირება ურთულ ნაკვთობაზე და
 სხვა). ქარმოჭმაში დიდი უკონსტრუქციის მოჭმის საშუალებას გვაძლევს.

სტახანოვური შრომის მეთოდი ჯიმყენებაში მოგვცა ქარმოჭმის ცვლის
 რაოდენობის გადინების, აპარატის რაციონალიზაციის, ადმინისტრაციული ზმარ-
 ვლობის ხარჯების და, სტრუქტურა, - არა სარჩობით ხარჯების შემცირების სრუ-
 ლი შესაძლებლობა; ყველაფერი ეს კი ხელს უწყობს პროდუქციის ზვითღირებუ-
 ლების შემცირებას. საბოგარეშ, ზენადები ხარჯების ყველდღიურ შემცირებას-
 თან ურთად ამ ხარჯებს პროდუქციის ზვითღირებულებაში ამა თუ იმ ბოშითა
 და სახით საკმაოდ ადგილი უჭირავს. ასეთ ხარჯებია: ინჟინერ-ტექნიკური

ჰერსონარის შენახვის, ფაბრიკა-ქარხნებში ლაბორატორიებისა და მათი მოწყობის, საექიმო პუნქტის მოწყობისა და ჭიანჭველები, საბავშვო ბავშვებისა და სხვათა ხარჯები. ასეთი სახის ხარჯები თავისი უკონკრეტო ბუნებით რადიკალურად განსხვავდებიან კაპიტალისტური წარმოების მიერ დამბადებული პროდუქციის ღირებულებით და მათგან განსხვავდებიან.

პროდუქციის ღირებულების შემცირებისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს ვადრების მოძიებას, მისი კვალიფიკაციის ამაღლებას, წახალისებას და დაწინაურებას. ამხანაგმა რ. ს. ს. ა. დ. ი. მ. ა. ხაზგასმით აღნიშნა, რომ დღეს "ვადრები სწავლავს ყველაფერს". წარმოებაში ვადრების მიზანშეწონილ განაწილებას სპეციალობისა და კვალიფიკაციის მიხედვით გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს საწარმოს პროდუქციის რეკონსტრუქციის წარმატებისათვის.

ყველა ზემოაღნიშნულიდან საერთო სასიკეთის შემდეგი დასკვნის გამოტანა შეიძლება:

- 1.- საბჭოთა წარმოების მიერ დამბადებული ნაწარმის ღირებულება თავისი კლასიური ბუნებით ძირფესვიანად განსხვავდება კაპიტალისტური წარმოების მიერ დამბადებული ნაწარმის ღირებულებებისაგან.
- 2.- წარმოებაში შესრულებული სამუშაოს საექიმანობის ხარისხი გავლენას ახდენს პროდუქციის ღირებულებაზე, მოქმედობს ან დაემატება /ღირებულებების შემცირებით/ ან უარყოფითად /ღირებულებების გაზრდით/. პროდუქციის ღირებულება წარმოადგენს სარკვეს საწარმოს ჩატარებულ სამუშაოს საექიმანობის შესახებ.
- 3.- პროდუქციის ღირებულებების ზრდაზე აუ შეიძლებაზე უშუალო გავლენას ახდენს შრომის ნაყოფიერების დონე, რომელიც თავის მხრივ განსაზღვრულია ისეთი ფაქტორებით, როგორც არიან: შრომის სწორი ორგანიზაცია, სამუშაოს ადგილის რეკონსტრუქციის მოწყობა, სამუშაო დროის სრული დატვირთვა, შრომის მიზანშეწონილი განაწილება, მექანიზაციის დონე, მუშა ხელის კვალიფიკაცია, წარმოების ხელმძღვანელი ამხანაგებს უშუალო დაკავშირება დაზღვის ცენტრთან და სხვა.

ბ/ ზეგნაძეები ხარჯების ზოგადი მიმოხილვა

გადავიღეთ პროექტის დეტალური ბუღების შემადგენელი ელემენტების გარკვევაზე. ჩვენი ამოცანაა შევისწავლოთ მისი ადგილი პროექტის დეტალურებულბაში. ზეგნაძეები ხარჯების შესწავლას და მის ანალიზს შეუძლია მოგვცეს დეტალურებულბის შემცირებლად ან ბრძოლის დროს ასპარეზი და მზანაკეთობაა ვალკულაციაში მოსალოდნელი დამახინჯებაა თავიდან აცილება.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ზეგნაძეები ხარჯების ელემენტების ზუსტი გარკვევას და მის ეფექტურ აღრიცხვას განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს პროექტის დეტალურებულბის ანალიზისათვის და ამავდროულს სათანადო დონის ძიებაა მიღებისათვის ზეგნაძეები ხარჯების მიზნობრივად დაყვანის მიზნით. საწარმოს ცალკეული ხარჯები საწარმო-ეკონომიური მნიშვნელობის მიხედვით იყოფა ორ მთავარ ჯგუფად:

→ ა/ ძირითად და ბ/ ზეგნაძეები ხარჯებზე. / საწარმოო ხარჯების ზუსტი დაჯგუფების მიზნით საჭიროა მოინახულოთ ისეთი კრიტერიუმი, რომელიც ამა თუ იმ ხარჯის თავისებურების განსაზღვრის და მისი სათანადო კატეგორიაში მიკუთვნების საშუალებას მოგვცემს. თუ გამოვადოთ საწარმოო ხარჯების დაჯგუფების ფუნქციური პროცესებისადმი მიკუთვნების დარსაზრისიდან, მაშინ ამ კრიტერიუმის გამოსამიწვევებლად საჭიროა საწარმოო ხარჯები დაუპირისპირდეთ წარმოების ფუნქციონირ პროცესებს.

საწარმოო ხარჯებიდან ხარჯების ერთი სახე წარმოადგენს წარმოების ფუნქციონირ პროცესისათვის აუცილებელს და ძირითადს, ხოლო ხარჯების მეორე სახე არ წარმოადგენს ძირითადს, მიუხედავად იმისა, რომ ასეთი ხარჯები აუცილებელია საწარმოო პროცესებისათვის. პირველი ტიპის ხარჯებს ეწოდება ძირითადი, ხოლო მეორე ტიპის ხარჯებს ეწოდება ზეგნაძეები ხარჯები.

1. იხილეთ ამ საკითხის შესახებ: დიდიკრიტიკით მიმოხილული № 26 გვ. 10; № 16 გვ. 185, 191; № 25 გვ. 104; № 12 გვ. 55.

ღური ხარჯები. როგორც ინსტრუქციებშია მოყვანილი პიროვ. ბილეთის უკანას-
კნურ სამი სახის ხარჯებს /ზედნაღებ ხარჯებს/ კომპლექსიურ ხარჯებს უწი-
რებს. მიუხედავად საწარმოო ხარჯების სწორედ დაჯგუფებისა პიროვ. ბილეთი

7224444 აიგოვეებს ძირითად და ზედნაღებ ხარჯებს. ის წერს:

"Эти расходы комплексные /სამუშრო,საფრთხ-საფრხნო და სპეციალური ხარ-
ჯები - с. 9.4 состоящие из тех же элементов издержек, как и основные
затраты."

/Проф. Н. А. ВЛАТОВ - основы промышленного учета, стр. 129
изд. 1935 года/.

ეს ბილეთი ძირითად და ზედნაღებ ხარჯებში შევიდაც უღ-
მუნებურ ხარჯებს ურც და იგივეც მიუიწევს, მაშინ რა აზრის აქვს საწარ-
მოო ხარჯების დაყოფას "ძირითად" და "ზედნაღებ" ხარჯებად. ბილეთს
ავიწყდება ის ფაქტი, რომ ძირითად ხარჯებში შედის /ძირითადად/ ნედლეუ-
რი, ძირითადი მასალები, საწარმოო ხელფასი, რომლებიც ზედნაღებ ხარჯებში
არ შედის. მაშასადამე, - არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება დედა იმი-
სა, რომ რაღვან ძირითადი ხარჯები და ზედნაღები ხარჯები კომპლექსიურია,
ამიტომ მაშინ შეიძლება ცალკეული ხარჯები /უღმუნებური ხარჯები/ ირი-
ვს მივიანდ ურც და იგივეა. ასეცა ბილეთს ის მცდარი შეხედულება,
რომელიც მან რამდენიმე სერიულუბილ გამოსაქვა.

ეს დაჯგუფებები ზედნაღები ხარჯების შენებას, დაუნახავთ,
რომ ეს ხარჯები წარმოადგენს ისეთ ხარჯებს, რომლებიც ემსახურება საწარ-
მოო პიროვებს და მაშასადამე, - იგი დამოკიდებულია წარმოების პიროვს-
თან და შესაძლებლობის ფარგლებში აჩუარებს მას. ზედნაღებ ხარჯებში
უნდა განვასხვაოთ ხარჯების რიგ ჯგუფი: - პირველი, ისეთი ხარჯები, რომე-
ლებიც უშუალოდ დამოკიდებულია ძირითადად წარმოების პიროვსებთან, მეორე,
ისეთი ხარჯები, რომლებიც წარმოების პიროვსებთან არ არიან უშუალოდ და-
ჯგუფირებული და ამიტომ იგი მიეკუთვნება წარმოების საფრთხ მმარბველ-
ბის - ადრინისგანგორ ფუნქციურ პერსონალის ხარჯებს. 1-ლი ციპის ხარ-
ჯებს მიეკუთვნება: შრომის დაცვა, საცხები და მიხასმერი მასალა, განა-

თება, გაბობნა, შენობა-ნაგებობის შენახვა და დასუფთავება, მიმდინარე რემონტი, შინა ტრანსპორტი და სხვა. მეორე ტიპის ხარჯებს მიეკუთვნება: ადმინისტრაც. ტექნიკ. პერსონალის შენახვა, საემის-ქარმოების და სააღრიცხვო კონტროლირების შენახვა, მივლინებები, უმცირესი მომსახურე პერსონალის, საკანცელარიო და საკონტროლო ხარჯები, სამხედრო დაცვა, სახანძრო დაცვა და სხვა.

ქარმოების პრცესზე მიეკუთვნება, ნაკეთობის სახეობათა მიკუთვნების მიხედვით ბერძნულ ხარჯებს შემოქმედონ რიგობა: საერთო-საქარბნო და საამქრო ხარჯებზე. ამ დაცვით საშუალება გვეძლევა გავარკვიოთ პრცესის საამქრო ზვიტორებულება და საქარბნო ზვიტორებულება; ამასთანავე ერთად ამით ვარკვევთ ზვიტორ ამ რგობში შემავალ ხარჯების ურთიერთობის მოქმედებას პრცესის ზვიტორებულების დინამიკაზე. ამ სახის ხარჯების მარტებულო გავებნახვის საჭიროა ზვიტორი მათგანის განმარტება.

საერთო საქარბნო ხარჯები არის ქარმოების ისეთი ხარჯები, რომელნიც მათი საერთო ხასიათის გამო, არ შეიძლება მიეკუთვნოს მიზნობრივ დანიშნულებისამებრ როგორც ცალკეულ პრცესს, ისე ამა თუ იმ საამქროს; ამ რიგზე საქარბნო ხარჯებზე იგულისხმება საქარბნო ყველა დანარბენი ხარჯები, რომელნიც არ შეიძლება ძირითად და საამქრო ხარჯებში".

ასეთი ხარჯებია: საქარბნო მუშა-მოსამსახურეების /ქარბნის დირექტორის, ბუკალტერის, კანტონის მოსამსახურეების და სხვათა/ ძირითადი ხელტასი, დამატებითი ხელტასი, დანარიცხები ხელტასზე, საქარბნო შენობის დასუფთავება-შენახვის ხარჯები, თავდაცვა ავიაუიშის ხარჯები, საქარბნო მნიშვნელობის მიმდინარე შეკვეტება და სხვა.

1. საამქრო და საერთო საქარბნო ხარჯების განმარტების შესახებ იხილეთ მასალები დირექტორიაში მიტოტებულის მიხედვით: № 26 გვ. 10, 92, 102; № 19 გვ. 122, 135; № 31 გვ. 93, 96; № 10 გვ. 344, 309; № 17 გვ. 177; № 20 გვ. 129, 130; № 25 გვ. 279, 280, 307, 312; № 16 გვ. 183, 196; № 12 გვ. 417 მოკლე ინსტრუქცია გვ. 101. -

საამიერო ზედნაძებნი ხარჯები ისეთი ხარჯებია, რომელთაც ადგილი აქვთ ამა თუ იმ განსაზღვრულ საამიეროში და მათი ხასიათის მიხედვით პირდაპირი წიწნით არ შეიძლება მიკუთვნებულ იქნას ამა თუ იმ პრუფუ-
 ტში, არამედ საჭიროა მათი არაპირდაპირი განაწილება იმ მეთოდით, რომ-
 ლიც მოყვებულ საქარმოსათვის წარმოადგენს მიზანშეწონილს.^{1/} ასეთი ხარ-
 ჯებია: საამიეროს დირექტორის ხელფასი, ბუხარფერის ხელფასი, კანტონის
 შენახვის ხარჯები, განათების, გათბობის, საამიეროს შენობის შენახვის და
 სხვა.

შენიშვნა: საამიეროს სახელწოდების ქვეშ იგულისხმება საქარმოს
 სამეურნეო ანგარიშზე მყოფი დამოკიდებული ურთულები
 /ნაწილები/, რომლებსაც ღვიფულ საქარმოს პირობებში:

ა/ გამოყოფილი აქვთ აუცილებელი საბრუნავი საშუა-
 ლებანი ფუნდურ საქარმოს საფინანსო გეგმის შესასრუ-
 ლებლად.

ბ/ მანუთით კონტრირით უძღვრათ განრიგ-შეკვეთები,
 საანგარიშო კალკულაციის შედგენის გზით, რომლებიც და-
 ფუძვნილია სისფემურ აღრიცხვაზე.^{2/}

5. ღ. სმირნაძე^{3/} თავის შრომაში^{3/} უშვებს უხეშ შეფრთხას, როცა ახდენს
 საქარმოს დანახარჯების დაჯგუფებას და ამ დაჯგუფების მიხედვით საამიერო
 ხარჯები გამოჰყავს ზედნაძებნი ხარჯების ჯგუფიდან და /თავისებურ გაგე-
 ბით/, საქარმოს დანახარჯებს აკუთვნებს. "საამიერო ხარჯები წარმოადგენს
 საქარმოს ხარჯებს და ამიტომ არ უნდა იყვოდეს ზედნაძებნი ხარჯების ჯგუფ-
 ში"-ო /გვ. 25/. საამიერო ხარჯების ფართო ცნებაა. საქარმოს დანახარჯების

1. იხილეთ წინაგვერდზე ჩამოთვლილი ავტორები და შრომები.
 2. ს. ს. რ. კ. მსუბუქი მრეწველობის სახალხო კომისარიატის ბრძანება № 453
 16.6-1934 წ.
 3. ახალი² რეფრაფორა-№ 11 გვ. 25, 27, 55.

დაჯგუფების ერთს საამქროს ხარჯებში ჩვენ შეგვავსებს არა ძირითადი მასალები, რამდენიმე მასალებში და სხვა, როგორც *არქიტექტურა* ძირითადი ხარჯები, არამედ საამქროს ხარჯებში ჩვენ შეგვავსებს ისეთი ხარჯები, რომელიც საწარმოო პროცესს ხელს უწყობენ, მაგრამ მისი მიკუთვნება ამა თუ იმ სახის ნაკვეთობაზე პირდაპირი გზით არ შეგვიძლია, ის არ წარმოადგენს ძირითად მასას ნაკვეთობაში. ეს სიმირწმინდა მხედველობიდან გაუშვია. **სიმირწმინდა - წარმოებაში ყველა დანახარჯები დაიყოფა ორ ჯგუფად: 1-საწარმოო ხარჯები და 2-ზედნადები ხარჯები. თავის მხრივ წარმოების ხარჯები დაიყოფა *ა*-ძირითადი ხარჯები, *ბ*-საამქროს ხარჯები. სიმირწმინდა აღნიშნულ კლასიფიკაციას ასე მღის. I- წარმოების ხარჯები - 1/ ძირითადი ხარჯები: 2/ ნედლეული, ძირითადი მასალა, ნახევარფაბრიკატები, 3/ საწარმოო ხელფასი 2/ საამქროს ხარჯები - 1/ საამქროს, 2/ საწარმოო, 3/ საამქროს ადმინისტრაციული. II-ზედნადები ხარჯები. *ა*-საერთო საკონსტრუქციო ხარჯები /გვ. 27/. სიმირწმინდა აღნიშნული შრომის გვ. 55²⁷ საამქროს ხარჯებს არაპირდაპირ ხარჯებს უწოდებს *დ. ა. შ.* სიმირწმინდა არსებითად ცხდება, რადგან მან მთლიანად დაივიწყა ის ფაქტი, რომ საამქროს ადმინისტრაციული ფუნქციონირების, საამქროს განათების, საამქროს შენობის მოვლა-შენახვის და სხვა ასეთი მრავალი ხარჯი იგივე ხარისხისაა, რაც ამავე სახის საქარბნო ხარჯებია და ამიტომ საამქროს და საქარბნო ხარჯებს ზედნადები ხარჯების ჯგუფში ვათავსებთ. სიმირწმინდა მკითხველებს შემიფიქრებინათვის ბრძოლა უნდა ვაწარმოოთ საწარმოო ხარჯების შემცირებაზე და არა ზედნადები ხარჯების მინიშნებაზე დაყვანილობის. ვფიქრობ სიმირწმინდა აქ დაიბნა და აურია ერთმანეთში საწარმოო დანახარჯების *არქიტექტურა* დაჯგუფება.**

საწარმოო დანახარჯებში არის ისეთი ხარჯებიც, რომელნიც შეიძლება ცალკე აღვნიშნოთ და პირდაპირი გზით მივაკუთვნოთ ამა თუ იმ ნაკვეთობას მაგრამ მასში არის ისეთი ხარჯებიც, რომელნიც თუთა გამოწვეულია პროდუქციის დამზადებით, მაგრამ მისი მიკუთვნება პირდაპირ გზით ამა თუ იმ ნაკვეთობისადმი შეუძლებელია. აქედან ვხვდებით საწარმოო ხარჯების ასეთი დაყოფას: 1. პირდაპირი და 2. არა პირდაპირი ხარჯებად.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ ხარჯების ამ დაჯგუფებას საფუძვლად უნდა დაედგინოს ნაკვეთების ზვიტლირე ბუღალტრული ხარჯების მიკუთვნების წესი, - ამრიგად პირდაპირი დანახარჯებზე იგულისხმება ყველა დანახარჯები, რომელიც აღრიცხვა შესაძლოა მოეწყოს ცალკე პრექტუციის მიხედვით, ანუ ეს ნს ხარჯებია, რომლებიც უშუალოდ, პირდაპირი დანიშნულებიანებში შეგვიძლია მივაკუთვნიოთ ამა თუ იმ ცალკეული პრექტუციის ღირებულებას. 2/

ასეთი ხარჯებია: ძირითადი მასალები /გრეთა, მისაქსელი და სხვა/, დამხმარე მასალები /საპონი, საფუბავები და სხვა/, საწარმოო ხელფასი და სხვა.

არაპირდაპირი ხარჯები უწოდება ყველა იმ საერთო ხასიათის ხარჯებს, რომელიც აღრიცხვა ცალკე პრექტუციების მიხედვით შეუძლებელია, რომელიც თა გასანაწილებლად საჭიროა განაწილების ამა თუ იმ მეთოდის გამოყენება. 2/

ასეთი ხარჯებია: განათება, გათბობა, საკანტარო რიო ხარჯები და სხვა, საწარმოო ხარჯების ასეთი დაყოფა დამოკიდებულია წარმოების ხასიათისა და საწარმოს მუშაობის პირობებზე. არსებითად საბუთი არ არსებობს იმისა, რამდენად - პირდაპირი ხარჯები (და ყოველთვის პირდაპირი ხარჯებაც) რჩება, ან და არა პირდაპირი ხარჯები წარმოების ყოველ პირობებში მუდამ არაპირდაპირი ხარჯებია. ამას ზოგი პრაქტიკულად ადასტურებს, ვინაიდან ერთი და იგივე შინაარსის ხარჯები, რომელიც პირდაპირია წარმოების ერთ შემთხვევაში, იგივე შეიძლება სხვა შემთხვევაში იყოს არა პირდაპირი, მაშასადამე, დანახარჯების დაჯგუფება პირდაპირ და არა პირდაპირ ხარჯებად პირობით ხასიათს ატარებს.

არის ზოგიერთი ხარჯები, რომლებიც განაწილების წესის მიხედვით შეიძლება უწოდოთ პირდაპირი ხარჯები, მაგრამ უკონკრეტო მნიშვნელობით ზედნაერებია, მაგალითად, - მიმდინარე რემონტი, პირიქით თუ ავიღებთ ელექტროენერჯიას მთლიანად - უკონკრეტო მნიშვნელობის მიხედვით ძირითად ხარ-

2. ახალი რეგულაციები № 26 გვ. 9, 49; № 10 გვ. 266, № 12 გვ. 15, 16; № 20 გვ. 129; № 25 გვ. 103, 105.

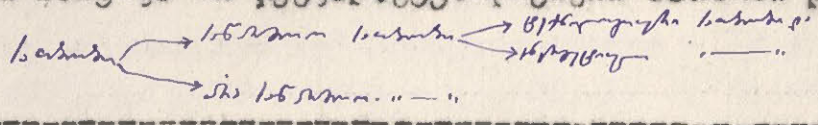
2. ამ საკითხზე იხილეთ 33 გვერდზე დასახელებული წყაროები.

ჯამთ რა ვთქვით, მაგრამ განაწილება მისი უმრავლეს შემთხვევაში ხდება არაპირდაპირი გზით. 71

მაგალითად აგურის ჟარხანაში, სარაფ ყოველი საამიერო ამბარებს ცალკეულ სახის პრეპრეციას / თიხა-ალიბი, გამომწვარი აგური / ყველა საამიერო ხარჯები პირდაპირი ხარჯებია და პირდაპირი ქრსით შევა პრეპრეციის თვითღირებულებაში. თბილისის აბრეშუმის საესოვო ფაბრიკაში ყველა ხარჯები, რთვილიც გაწველია დამხმარე წარმოებაში - პირდაპირი ხარჯებია, ხოლო იგივე ხარჯები გაწველი ძირითად წარმოებაში იქნება არაპირდაპირი. ანდა კიდევ, საამიერო ხარჯები გაწველი საესოვო ფაბრიკაში არაპირდაპირია, ხოლო იგივე ხარჯები დაფსალებ ჟარხანაში-პირდაპირი ხარჯებია. აბრეშუმის საესოვო ფაბრიკაში საპენი, როგორც დამხმარე მასალა - საღებო განყოფილებების და სამღებრო საამიეროსათვის მიეკუთვნება - ძირითად, პირდაპირ ხარჯებს. ის ამა თუ იმ პრეპრეციას პირდაპირი გზით ურიცხვდება, მაგრამ, იგივე საპენის ხარჯი მიეჭნის, საესოვო და საესოვო საამიეროსათვის ზედნადები ხარჯია, არაპირდაპირი ხარჯია. საღებო მასალა, როგორც დამხმარე მასალა სამღებრო საამიეროსათვის პირდაპირი, ძირითადი ხარჯია. ხოლო ^{საღებო} დაბორცვითისათვის სარაფ საღებო მასალის, ანალიზი ვთქვამთ არის არაპირდაპირი, რთვილიც შედის ზედნადები ხარჯების ჯგუფში - "საკვლევი და საგამიერო" ხარჯების სახეობებში.

დავის ხარჯი საესოვო საამიეროში არის პირდაპირი, ძირითადი, ხოლო დაბორცვითისათვის არაპირდაპირი, ზედნადები ხარჯი.

საწარმოთ დანახარჯებში არის ისეთი ხარჯები, რთვილიც შეიძლება, როგორც პირდაპირი, ისე არა პირდაპირი ხარჯებს. მაგალითად, - სათბობი / სათბობი შეიძლება იყოს არა საწარმოთ და საწარმოთ მნიშვნელობის. საწარმოთ სათბობი იაიყოფა რა ჯგუფად: ტექნოლოგიური სათბობი და ენერგეტიკული.

ფუნქციონირების საშუალო შედეგად ნაწარმის კარგულად
 პირდაპირ ჩამოწერის წესით, ხოლო უწერველი საშუალო / წმკელი, უწერგია
 და სხვა / ნაწარმის კარგულად შედეგად ბუნებრივი ხარჯების სახით, მა-
 შასადაში, აქედან ნათლად სჩანს, რომ პირდაპირი ხარჯები ძირითადი ხარ-
 ჯების ჯგუფს უკუთვნიან, ხოლო არაპირდაპირი ხარჯები კი ბუნებრივი ხარჯ-
 ბის ჯგუფს. არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ ზოგიერთი პირდაპირი ხარჯები, თუ
 ერთ შემთხვევაში პირდაპირია-მეორე შემთხვევაში შეიძლება არაპირდაპირ
 ხარჯებად ჩაითვალოს. მაშასადამე, ერთ შემთხვევაში არსებული არაპირდა-
 პირი ხარჯი მეორე შემთხვევაში პირდაპირი ხარჯად გვევლინება. 1/

საწარმოო ხარჯები იყოფა ორ ჯგუფად-ცვალებად და მუდმივ ხარჯ-
 ბად. 2/ ამ დაჯგუფების საფუძველად აღებულია საწარმოო ხარჯების ზვის-
 ბრივი განსხვავება, რადიკალურ იმეორე გამოთვლა, რომ ზოგიერთი ხარჯი (მაგ-
 საწარმოო ხელფასი), პირდაპირ დამოკიდებულია შრომობის მოცულობას-
 თან; ეს ხარჯები იზრდება ან მცირდება გამომწვევული შრომობის ზრდისა
 და შემცირების მიხედვით. ზოგიერთი ხარჯები / მაგალითად, - შენობის მო-
 ვლა, მიძინარე შეკრება, გათბობა, განათება და სხვა / - არ არის დამო-
 კიდებული წარმოების სიდიდეზე, იმიტომ რომ წარმოება ამ ხარჯებს უწევს,
 მიუხედავად იმისა რა ზომითაც არ უნდა იყოს მის მიერ გამომწვევული მო-
 ცულობა. ასეთი ხარჯები პირველად შედარებით არის მუდმივი ხასიათის
ხარჯები, მაგრამ, როდესაც ჩვენ ვინიღაც საწარმის ისეთ ხარჯებს, როგო-
 რიც არის ნედრი მასალა, დამხმარე მასალა, საწარმოო ხელფასი და სხვა, რო-
 შედნიც ძირითადი ხარჯების ჯგუფს უკუთვნიან და პირდაპირ ხარჯებს წარ-
 მოადგენენ - ჩვენ ვხედავთ საკმაოდ ისეთ ხარჯებთან, რადიკალურად აგრეთვე პირ-

-
1. ამ საკითხზე ჩამოთვლილი იხილეთ 83.31, 33.
2. ამ საკითხების შესახებ მასალა იხილეთ - 1/ № 9 პერიოდი - 83.266-
 267, 2/ № 20 ბლტბ - 83.190, 3/ 16 ბსნიანი - 83.193,
 4/ № 12 - სტრუქტურა - პარაგრაფი 6 - 83.18, პარაგრაფი 7 - 83.20

პროცენტუარ ცვალებადი ხასიათი აქვთ. ასეთ ხარჯებზე, შეიძლება ჩაითვა-
ლოს ისეთი ხარჯები, რომელთა სიდიდე პროპორციულად კავშირში იმყოფება
პროდუქციის გამოშვების რაოდენობასთან და რა ღირება უნდა, თუ შეიძლება
დამუშავების პროცესი ისე, რომ შესაძლებელი იქნება მასალის უკუთვლად
გამოყენება /ნარჩევების სრული რიკვირდაცინით/ ვიდრე წინაა, მაშინ პრო-
დუქციის ყოველ ერთეულზე დახარჯული იქნება უფრო ნაკლები რაოდენობის
მასალა, რითაც მივიღებთ პროდუქციის მეტი რაოდენობას.

სტახანოვური შრომის მუშაობებს გაშლამ, ამ მუშაობის ბუნებად გამო-
ყენებამ ჩვენი მრეწველობის სხვა და სხვა დარგებში საბოლოოდ დაამსხვრია
მასალების ხარჯვის ძველი რიგები-წოდებები და დღეს ჩვენი ქვეყნის სტა-
ხანოველები ნარჩევების მინიშნულებზე შემცირებით ყოველ განსაზღვრულ ერთე-
ული მასალიდან უმნიან იმაზე მეტი პროდუქტს ვიდრე იქმნებოდა სტახანოვუ-
რი მოძრაობის გაშლამდე. - მაშასადამე, სტახანოვური მოძრაობამ ხარჯების
ელები-წოდების ძველი დაჯგუფებას "ცვალებადი და მუდმივი" ხარჯებზე საფუძვე-
ლი შეუწყია.

თბილისის აბრეშუმის საესოვი ფაბრიკაში სტახანოვური შრომის მუ-
შაობების დანერგვამ და გაშლამ გამოიწვია ნახველების /ნარჩევების/ რაოდენობის
დიდარ შემცირება: ჩვენ ენციკლიკის სტახანოველებს შეუძლიათ მო-
ხდინონ უნაყოფო ხარჯების, ნახველების და ახლად გამოიღონარე წუნის სრული
რიკვირაცია.

მაგარიტაზე, თუ ამავი ფაბრიკაში სტახანოვური მოძრაობის გაშლამდე
ყოველი 100 კილო შერეო დაფიდან გადახვეული 97 კილოგრამს სუფთა დაფს რე-
ბულობდნენ და დანარჩენი 3 კილოგრამი დაფი ნახველად რჩებოდა. ეხლა ჩვე-
ნი საამიყო სტახანოველები ყოველი 100 კილოგრამი შერეო დაფიდან რებულო-
ბენ გადახვეული 98-98,5 კგ. წმინდა დაფს, უ.ი. ნახველის რაოდენობა შემ-
ცირდა 1,5-2 კილოგრამამდე, რაც თავის მხრივ არ არის ზვარდებულო.

თბილისის აბრეშუმის საესოვი ფაბრიკა ა ყოველმხრივად იხმარს 5 ტონა
და დაფს და თუ ყოველი 100 კგ. შერეო დაფიდან ვიანჯარიშებ ნახველის

შემცირებით გამოწვეულ ეკონომიას სულ მცირე 1,5 კგრ დაფს, მაშინ ყოველ
 ღვეში 5 ჯონა დაფიდან 75 კგ სუფთა დაფის ეკონომიას მივიღებთ, ხოლო კი-
 ლოგრაში დაფის ღირებულება თუ განისაზღვრება 200 მანეთით, აქედან გასა-
 გებია, რომ ჩვენი ენციკლიასტი სტახანოველები ამ სახის ეკონომიით დაბრი-
 ვას ყოველთვისად შემაღებენ $/200 \times 75 = 15000/$ თხუთმეფ ათას მანეთს.

მაგალითისათვის ავიღოთ ამავე დაბრივიდან ნახევრის რინამიკის
 მონაცემები, რომლებიც გვიჩვენებენ ნახევრის ყოველწლიურ შემცირებას.

N	მასალების დახარჯება	1934 წ.	1935 წ.	1936 წ.
1.	გრევიდან	3,8 %	3,7 %	3,3 %
2.	დაგრეხილი აბრეშუმი ...	4,9 %	3,0 %	2,8 %
3.	ბურ-ღე-სუა / <u>ყაჭი</u> /	-	2,6 %	2,1 %

როგორც ამ ცხრილიდან სჩანს სტახანოვერ მოძრაობასთან დაკავ-
 შირებით ნახევრის რაოდენობრივი მაჩვენებლები მცირდება, რაც სინამდვი-
 ლეში გვაძლევს დიდ ეკონომიას. შეიძლება თუ არა დავემაყოფილოთ ამ
 მიღწევით? - რა თქმა უნდა ამ მიღწევით ვერ დავემაყოფილებით, ვინა-
 იდან გამარჯვებულ სოციალიზმის ქვეყანას მოეპოვება ყოველგვარი საშუა-
 ლებები იმისათვის, რათა საწარმოში მივაღწიოთ წუნებების სრულ რიკვიდა-
 ციას.

თუ აბრეშუმის საესოფ დაბრივაში 1934 წლის გრევის ნახევრი
 3,8%-დან 1936 წლისათვის დავიყვანეთ 3,3%-მდე, დაგრეხილი აბრეშუმი-
 სათვის 4,9%-დან - 2,8%-მდე და ბურ-ღე-სუასათვის 2,6%-დან - 2,1%-დე,
 შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ის შემდგომში სრულიად რიკვიდირებული იქნე-
 ბა. ეს კი თავის მხრივ გამოიწვევს უმაღლესი ხარისხის ესოვილის მიღე-
 ბას და ამავე დროს მისი ღირებულებების განთავისუფლება უნაყოფი ხარ-
 ჯებიდან, რითაც ურთულ მბანაწარმის ღირებულება შემცირდება.

ნახვეწის სრული რკვირდაცინის მიტწევა შეიძლება შემდეგი ორნი-
 ძიებებით: შურო ძაფი საღობებ განყოფილებაში დაღობობი უნდა იუნას ხარის-
 ხობრივად. რისთვისაც დაღობობის რეცეპტი უნდა გამოიშუშავდეს და დადგინ-
 დეს ანალიტიკოსის დაბრანტების კონსილიუმზე. ამ რეცეპტის შემუშავების
 შემდეგ საღობებ განყოფილებაში დაღობობი სტახანოველი- მუშა შურო ძაფს
 აძლევს დაღობობის უმაღლეს ხარისხს. შემდეგ, ამოლახვევ საამიერს ამო-
 ხვეველი სტახანოველი ამოხვევის პრეტეს რაცინალურად წარმატავს იმ მი-
 შარტულებში, რომ უმაღლესი ხარისხით დაღობობი შურო ძაფიდან არ დარჩეს
 არც ერთი დეციგრამი ამოხვევის გარეშე. ამოლახვევი-მუშის ამოცანა კი
 არის - არც ერთი ნამცეცი ძაფი ნახვეწის სახით.

ამოლახვევი საამიერს ნაყოფიერი ამოხვევის პრეტესი უშუალოდ და-
 მოკიდებულის კოქების და შურო ძაფი ვადახვევი - ვადადებუდი - ჯარების
 ვარგისიანობაზე. ამოლახვევი მანუანების რაცინალურად მიწყობაზე და საღ-
 ბობი განყოფილები ხარისხიან მუშაობაზე. მხედველობიდან არ უნდა გაუ-
 შვათ ის გარემოება, რომ საღობი განყოფილები მუშაობა უშუალოდ და მჭი-
 დროდ დაკავშირებულის ძაფსაღებ უარხნებთან.

მუ ძაფსაღებ უარხნებში აბრეშუმის პარკიდან ძაფი ჯარაზე ცუდად
 არის ამოხვევი, ჯარიდან დაუდევრად ვადადებუდი და შეფუტული - ეს ვა-
 რემოება ვაბილიწვეს აბრეშუმის საესოვი ფაბრიკის საღობებ განყოფილებაში
 შურო ძაფის დაღობობის მაღალი ხარისხის დაკავრვას.

მაშასადამე, რომ დადებობად ვადავჭრათ აბრეშუმის მრეწველობაში
 ნახვეწის რკვირდაცინის საკითხი-ამისათვის საჭიროა თავდაპირველად ძაფ-
 საღებ უარხნებში ვადამახვილოდ ყურადღება იმ მიმარტულებში, რომ აბრე-
 შუმის პარკიდან ძაფის ჯარაზე ამოხვევის და ჯარიდან ძაფის ვადადებობის
 დრის დავიცვათ ის პირობები, რომელიც მოფეშულია პარკის შემუშავების ცუ-
 ნილოგიაში. ამ ორნიძიებში შეგვიძლია მივიღოთ ამოხვევი ძაფის უმაღ-
 ლესი ხარისხი. ამის შემდეგ ყურადღება უნდა ვადამახვილოდ საღობებ გან-
 ყოფილებაში შურო ძაფის მაღალი ხარისხით დაღობობის საემებზე, რაც თავის
 მხრით ხელს უწყობს ამოლახვევ საამიერს, მასზე დაკისრებუდი ამოცანის

ეროვნულად გადარჩება. ამისათვის საამბროს ამოცანის წარმატებით გადაჭრა
 პირდაპირ დაკავშირებულია სამასრე საამბროსთან, - ამოხვეული და ფის მამრებზე
 გადახვევის მიხედვით, ხოლო ამ უკანასკნელის დანიშნულების წარმატებით შე-
 სრულება თავის მიხედვით უშუალო გავლენას ახდენს საესტე და საესტე საამ-
 ბროსების საწარმოო პროცესების წარმატებით შესრულებაზე. ყოველივე ეს
 პირდაპირ დამოკიდებულია შრომუცების ზვიტლირებულების ბუნებრივი ხარ-
 ჯებიდან გამომდინარე.

დაუბრუნდეთ დასმული საკითხის მეორე ნახევარის განკვეთას. "მუდმივი"
 ხარჯებს აკუმულირებენ ისეთ ხარჯებს, რომლის ზრდას ან შემცირებებს ან აქვს
 პირდაპირი კავშირი მზანაწარმის გამომწევაების რაოდენობასთან, მაგალითად,
 ადმინისტრაციულ-ტექნიკური და სააღრიცხვო-ტექნიკური პერსონალის ხელფა-
 სი, გათბობა, განათება და სხვა. თუ დავაკვირდებით, შევამჩნევთ, რომ ამ
 ხარჯებში არის ისეთი ხარჯები, რომლებიც დამოკიდებული არიან აპარატის
 მუშაობის-დღეების და ღირებულების რაოდენობაზე. ამ ხარჯებს მოცემული პერიოდ-
 ში შედარებით მუდმივი ხასიათი აქვთ. ასეთი სახის ხარჯებია: საამბროს
 ადმინისტრაციულ-ტექნიკური პერსონალის შენახვის ხარჯი და სხვა.

მუდმივი ხარჯების ბუნების განკვეთის დროს ნათლად მიხიანს მათი
 პირობითი ხასიათი და საერთო დამოკიდებულება შრომუცების გამომწევაზე;
 თუ ერთ მიმდევებით ის შედარებით მუდმივი ხასიათისაა - მეორე შემთხვევა-
 ში იგი ცვალებად ხასიათს იღებს. შრომუცების რაოდენობის და საწარმოო
 მუშების რიცხვის ზრდა მიიწვევს შედარებით მეტ ადმინისტრაციულ-ტექნიკურ
 პერსონალს და კონსტრუქციონებს. თუ იზრდება ცვლის რაოდენობა ე.ი. ერთის
 ნაცვლად რამდენიმე ან მეტი ეწყობა, მაშინ ამ რეგიონის წარმატებით შედარებით გაი-
 ზრდება. მაგრამ ეს ზრდა დატვირთვის ზრდის მიმართ არა პროპორციულია.
 წარმოების დატვირთვის ზრდით მცირდება შრომუცების ერთეულში გათბობა-
 განათების, დალაგება-დასუფთავების, მმართველობის ხარჯები და სხვა.

აღნიშნული ხარჯების ზრდა საწარმოო პროცესების შესრულების მიმართ
 არ არის პროპორციული და არც აბსოლუტურად "მუდმივი", ვინაიდან ისინი
 პირობით მუდმივი ხასიათს ატარებენ. რა ზეგავლენა უნდა ეს იქონიერებდეს არ უნდა

გაუვიწყრად ისე, თითქმის მუდმივი ხარჯები საერთოდ არ იყოს დამოკიდებული გამომწვევებზე პირდაპირი რეაქციაზე. პირდაპირ არ არსებობს არც ერთი ისეთი საჭარბო ხარჯი, რომელიც ყოველ ან ბევრად წარმოების მოცულობაზე არ იყოს დამოკიდებული, მაგრამ არც ის შეიძლება ითქვას, რომ ყვარლებადი ხარჯები აბსოლუტურად მთავრად მხოლოდ უნდა იზრდებოდნენ ან კლებულობდნენ რა მნიშვნელობა იზრდება ან კლებულობს პირდაპირი გამომწვევა.

მ. ხ. შიშინაძის თვის მრწამსი / მოგვიტანს, რომ ძირითადი მასალები საძირითად უნერგია და სხვა ასეთი - პირდაპირი დამოკიდებულებაშია გამომწვევებზე წაკეთებულთან. ან გაიზრდება პირდაპირი გამომწვევა გაიზრდება შესაბამისად ასეთი ხარჯების. ე. ი. რა ხარჯებია მეტი მასალები და მეტი საძირითად უნერგია. მაგრამ არის ხარჯები როგორცაა მშენებლობის აპარატის შენახვის ხარჯი. ის მცირდება არის განსაზღვრული მიუხედავად იმისა პირდაპირი გამომწვევის რაოდენობა იზრდება ან მცირდება. პირველი სახის ხარჯები უნდა იყოს რეაქციაზე ყველა მომენტში, ხოლო მეორე სახის ხარჯები კი პირდაპირ. პირველი უნდა იყოს ყვარლებადი და მეორეს მუდმივი.

ასე საკითხის დაყენება და გადართვა ყოველგვარი შენიშვნის გარეშე უფიქრობ შეფარება, რადგან "მუდმივი" ხარჯების სახეობების ქვეშ მოქცეული ხარჯების მიღება - აბსოლუტურ მუდმივად - ეს არსებული სინამდვილეზე გვერდის ახვევას ნიშნავს. შიშინაძის მუდმივი ხარჯების კარგადი შედარებით მუდმივი ხარჯების კარგადი უნდა განვიხილო და არა აბსოლუტურად მუდმივი ხარჯებად. ამაშია შიშინაძის სისუსტე ამ საკითხის გაშუქების დროს. ან და კიდევ შიშინაძის იძლევა ყვარლებადი ხარჯების მცირდება განსაზღვრავს. არც ეს არის სწორი. ყვარლებადი ხარჯების გარკვეული პერიოდში შედარებით ყვარლებადი ხასიათს ატარებს.

სახანოვური მრწამის მიხედვით დაწინაურდა გვაძლევს ნედრი მასალის.

1. დიდიკაფრ... 10 გვ. 266, 267.

ნახარჯებს და ამით ადრეებს ან ზრდის პროპუტციის ზვიტლირებულებას ნე-
 რდელურზე, მასალაზე, სათბობზე - ნორმირებული ფასების დარღვევა - ნეგა-
 ტურად უპირისპირდება ზვიტლირებულებს საკითხს და შრომის ნაყოფიერე-
 ბის საფუძველზე მიღებულ დარებით შედეგებს აბათილებს. ხოლო მასალების,
 ნერდელის და სათბობის ზედნადები ხარჯების შემცირება ერთეულ ნაკვეთ-
 ბაზე შრომის ნაყოფიერების ზრდასთან დაკავშირებით იძლევა შესაძლებლ-
 ბას რაღაც მშრომელი მასის ენტროპიაში, მოქმედებებით, რაც ნორმალური
 გამოყენებით-მიზნობით იმავე რაოდენობის მასალაზე წყაროდან უკეთესი ხა-
 რისხის და მეტი რაოდენობის პროპუტციები. ეს კი საერთო ჯამში გვაძლევს
 უდიდეს უკონომიას. ამრიგად, პროპუტციის ზვიტლირებულების შემცირების
 მთავარ ფაქტორებს წარმოადგენს: შრომის ნაყოფიერების ზრდა, მასალა
 ღირებულების შემცირება, მისი ხარჯვის უკონომია და ზედნადები ხარჯების
 შემცირება.

ძირითადი ხარჯები განუყრელად დაკავშირებული ანთან პროპუტ-
 ციის დამზადებასთან და მასში უშუალო მონაწილეობას ღებულობენ. ძირითა-
 დი მასალები, ნერდელი და სხვა გადამუშავების ტექნოლოგიური პროცესის
 გავლის შემდეგ შედის პროპუტციის სუბსტანციაში, რითაც უკანასკნელი გან-
 სხვავდება დანარჩენი მასალებისაგან. ამ განსხვავების განმარტების შე-
 სახებ 3. მ. ა. რ. ე. ს. ი. ამბობს: " ნერდი მასალა შეიძლება შეადგენდეს პრო-
 დუქტის მთავარ სუბსტანციას ან და მონაწილეობდეს მისი შექმნაში, როგორც
 დამხმარე მასალა. დამხმარე მასალა მოხმარება შრომის საშუალების მიერ,
 როგორც მაგალითად ნახშირი-წითელის მანქანის მიერ, ზეთი-მკვლების მიერ,
 ღია-მუშაობების მიერ ან უნდა იყოს ნერდი მასალას, რაღაც გამოიწვიოს
 მასში ნივთიერი ცვლილება, როგორც მაგალითად ელერი უნდა იყოს გაუმჯობესე-
 ტილი, ნახშირი-რკინას, საღებავი - მაგყის ან და ხელს უწყობს ზვიტ
 შრომის რეზერვას, როგორც მაგალითად სამუშაო სადგომის გასანათებლად და
 გასათბობად გამოყენებული მასალა. განსხვავება მთავარსა და დამხმარე მა-
 სალას შორის წარმოადგინა საკუთრივ ექიმურ წარმოებაში, ვინაიდან არც ერთი

აქ გამოყენებული წერილ მასალა არ ჩნდება კვლავ პრეპუციის სუბსტანციის სახით.!

მასალებს ვარდა ძირითადი ხარჯების ჯგუფში შედის საწარმოო ხელ-
ფასი, რომელიც ისე, როგორც მასალა მდიდარად შედის პრეპუციის მვიდობრივ-
ბუღალტერში. საწარმოო ხელფასი - ისევე ხელფასია, რომელიც ეძლევა წარმო-
ბაში ჩაბმულ^{ობ} მუშებს, რომლებიც პირდაპირ მონაწილეობას იღებენ პრეპუციის
შექმნაში.

როგორც ზემოთ დავინახეთ ძირითადი ხარჯებს ძარბე უახლოვდება
პირდაპირ ხარჯები, ზედნაღები ხარჯები - არა პირდაპირი ხარჯებს. მაგრამ,
ეს დაახლოვება ისე არ უნდა გავიგოთ თითქოს ყველა პირდაპირი ხარჯი ყო-
ველთვის და ყოველგან ძირითად ხარჯებს ეკუთვნოდეს, ხოლო არაპირდაპირი
ხარჯების ესა თუ ის ელემენტი მუდამ ეკუთვნოდეს ზედნაღებ ხარჯებს. ხარ-
ჯების კლასიფიკაციის დროს ჩვენ გამოვიყენებთ ამა თუ იმ ხარჯის პრეპუ-
ციის მვიდობრივბუღალტერში მიკუთვნების მვალსაზრისიდან. ეს არის საწარ-
მოო დანახარჯების ეკონომიური მვალსაზრისით დაჯგუფება.

ს.ს.რ.კ. ს.მ.უ.ს. ბრძანება /1925 წლის 11/9 - № 1221/ საფუძ-
ვლად დაერქვ კალკულაციის შედგენის მეთოდებს. იგი აწესებს რა ხარჯების
დაჯგუფებას ეკონომიური შინაარსის მიხედვით, ამავე დროს ამ დაჯგუფებას
უქვემდებარებს დანახარჯების პირდაპირ და არა პირდაპირ დაყოფას. სხენე-
ბურ ბრძანებაში ხაზგასმით არის აღნიშნული, რომ . . . სახის და ადგილის
მიხედვით ხარჯები შემდეგნაირად იყოფიან: ა/ ძირითადი ხარჯები, რომელთა
შემაღგენლობაში შედის ყველა ხარჯი, რომლებიც შეიძლება ზუსტად და უშუა-
ლოდ იქნენ მიკუთვნილი წარმოების პრეპუციისაზე საბოლოოს ჩაბეჭდით და ხელ-
ფასი, ბ/ ძირითადი და მთხაბურე საამქროს ხარჯები და სოციალური ხარჯ-
ები, გ/ საერთო საქარხნო ხარჯები და დ/ ელემენტის ამორტიზაცია.

ამ ბრძანებაში ნათქვამია, რომ: ძირითადი დანახარჯების შინაარსი

ლიბრის რამუშავების მრეწველობის საკარკულაციო ინსტრუქციის მიხედვით
განისაზღვრება შემდეგი ხარჯებით: 1. ნედლეული და მასალები, 2. საბზო-
ბი, 3. საწარმოო ხელფასი. მუშალურგოვრ მრეწველობის ინსტრუქციის ძირი-
თად დანახარჯებში, ბუთი ჩამოთვლილი ხარჯების გარდა, შეაქვს აგრეთვე
გარდა, შეაქვს აგრეთვე სოციალური ხარჯები საწარმოო სამუშაო ძალაზე;
ქალაქის მრეწველობის ინსტრუქციის ძირითად ხარჯებზე სხვის შემდეგ ხარ-
ჯებს. 1/ ძირითადი და დამხმარე მასალები, 2/ ორთქლი, 3/ ენერჯია და
4/ საწარმოო სამუშაო ძალა. / ხელფასი და ხელფასზე დანარიცხები/. უბი-
ურთ მრეწველობის ინსტრუქციის ძირითად დანახარჯებზე ნაკვეთისხეობი აქვს:
1/ ძირითადი მასალები, 2/ ტექნიკური საბზობი, 3/ ელექტროენერჯია, 4/ ორ-
თქლი, 5/ წყალი, 6/ შეკუმშული ჰაერი და 7/ საწარმოო სამუშაო ძალა.
ბზირ. აბრ. საქსოვ ტაბრიკის ძირითადი ხარჯების ჯგუფში შედის-ძირითადი
მასალა, დამხმარე მასალა, საბზობი მასალა, ელენერჯია /სამოძარო/, ძი-
რითადი ხელფასი /საწარმოო/, დამატებითი ხელფასი, ხელფასზე დანარიცხები
და სხვა.

ხარჯების ასეთი ინსტრუქციური რაყოფის შესახებ სტატისტიკური სამარ-
 თლიანად შენიშნავს ^{1/}, რომ დარგობრივი ინსტრუქციების ცდებს, - განსაზ-
 ზრთენ ურთ და იმავე რრის ძირითადი და ბუნებრივი ხარჯების შემადგენლო-
 ბა შინაარსის და კარკულაციის მიკუთვნების წესის მიხედვით, არ შეუძლია
 ამ ამოცანის დამაკმაყოფილებლად გადარწვევა, რადგან ურთნაირი გზით პირ-
 დაპირი თუ არა პირდაპირი დანიშნულებით განაწილების საფუძველზე - ჩამო-
 წერილი დანახარჯების შემდგენლობა ხშირად ურთდა იგივე წარმოების ფარ-
 გლებშიც კი არა ურთნაირია.

თუ უარხანაში გვაქვს ორი საამიერო, რომელთაგან ურთი მათგანი
 ამბადებს ნედლეულისაგან, პირველად, ორი სახის პრლოქტს, ხოლო მეორე ამბა-
 დებს მარტო ურთი სახის პრლოქციას, ამ შემთხვევაში პირველი საამიერის

1. დიფრაფორის მიხედვით № 12 გვ. 17, 18.

ყველა ხარჯები იქნება არა პირდაპირი, ხოლო მეორე საამიერის კი - პირდაპირი.

როგორც ავღნიშნეთ, ბუნებრივი ხარჯებს შეადგენენ ის ხარჯები, რომლებიც გამომწვეულია პროდუქციის დამზადებით და არ შედის ძირითადი ხარჯების შემადგენლობაში. აგრეთვე ბუნებრივი ხარჯებს მიეკუთვნება ის ხარჯები, რომლებიც გამომწვეულია პროდუქციის რალიზაციით. ეს არის საავტომობილო ხარჯები. საავტომობილო ინსტრუმენტები და საავტომობილო პრაქტიკა არ იძლევა ძირითადი ხარჯების ბუნებრივ საზღვრებს, რითაც ხდება ძირითადი ხარჯების და პირდაპირი ხარჯების ცნებების აღრევა. ამიტომ ბუნებრივი ხარჯების ამ უამარ მნიშვნელო წილს წარმოადგენს ზოგადი შემთხვევაში შეიძლება ისეთ ხარჯებსაც, რომლებიც ბუნებრივი ხარჯებს არ მიეკუთვნება. მაგალითად, თანახმად წამყვანი ჯიშისა - ბუნებრივი ხარჯების ჯგუფში მოცემულია მიმდინარე შეკრებების ხარჯი. ისევე კითხვა: შეიძლება თუ არა მიმდინარე შეკრებების ხარჯები პირდაპირი გზით დავაწეროთ რეზონანსში მანქანის მიერ დამზადებულ პროდუქციას და იგი მივაკუთვნოთ ძირითადი ხარჯების კატეგორიას. - რა თქმა უნდა შეიძლება, თუ წარმოებულ მიერ მოხმარებული ელენერჯის განაწილება შეგვიძლია მანქანების სიმძლავრის მიხედვით და მის კვარტაზე ზვიტული მანქანის მიერ დამზადებული პროდუქციის ზვიტული რაოდენობაში შევიტანოთ ელენერჯის კუთვნილი ხარჯს, რა თქმა უნდა ამა თუ იმ მიმდინარე შეკრებების ხარჯს მით უფრო პირდაპირი გზით დავაწეროთ ამავე მანქანის მიერ გამოყენებული პროდუქციის ზვიტული რაოდენობას. ასეთ შემთხვევაში საჭირო გვექნება გარკვეული სიძნელეებთან, მაგრამ მისი დაძლევა ადვილია. რაში მდგომარეობს ეს სიძნელე -? წარმოებაში მნიშვნელო ყველა მანქანას უნდა გაუხსნათ ცალკე ანგარიში. ამ ანგარიშით უნდა აღვრიცხოთ ყველაზე ხარჯი, რომელიც გაწეულია მანქანის შეკრებაზე. აგრეთვე უნდა მოხდეს ცალ-ცალკე აღრიცხვა იმისა, თუ ზვიტული მანქანა რა ხასიათის პროდუქციას იმუშავებს და რაოდენს, ასეთი ცალკეული, დეტალური აღრიცხვა შემთხვევაში მნიშვნელო მნიშვნელობას, მაგრამ იგი ძალიან ბუნებრივი იქნება. მაშასადამე, თუ ცალკეული მანქანების მიმდინარე შეკრებას მანქანების მიხედვით

სათითად ავტორიტეტად და უმეტესად ეს მანქანა ამბავებს ურთი სახის პრე-
 დუქციას - ამ შემთხვევაში მიმდინარე შეკრებების ხარჯს პირდაპირი გზით
 დავაწერდ განსაზღვრული მანქანისაგან გამოიშვავებულ პრედიქციას და ის
 წარმოადგენს მიღებულ პრედიქციაში ძირითად ხარჯს. ამის ილუსტრაცია შეი-
 ძლება შემდეგი ცხრილში მიხედვით. 1/

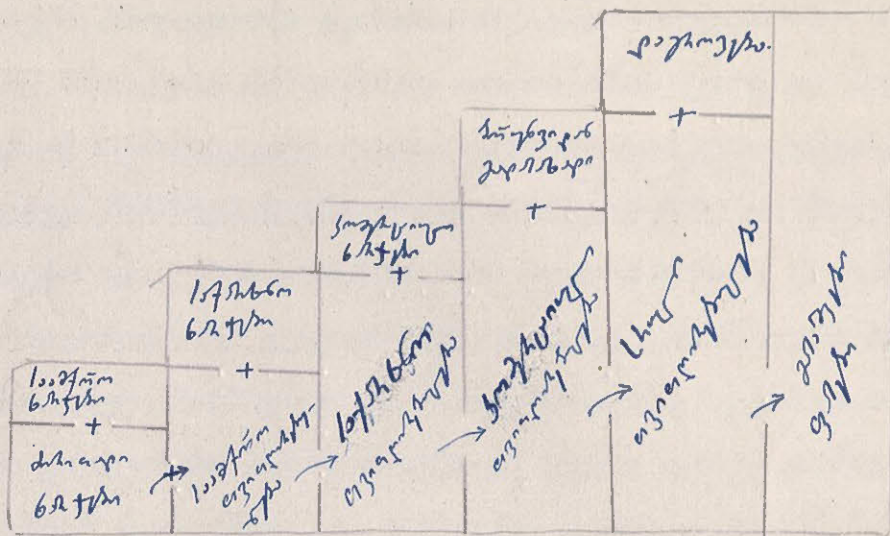
ძირითადი ხარჯების დასახელება	მომამზადებ. საამიერო.	საქსოვი საამიერო	სამღებრო საამიერო
ძირითადი დაზღვევის მასალა	-	+	-
დაზღვევის მასალა	+	+	+
ს ა თ ბ რ ი	-	-	+
უღუნურგია /მომამზადებ./	+	+	+
ძირითადი ხელფასი	+	+	+
დამატებითი ხელფასი	+	+	+
ხელფასზე დანარიცხვები	+	+	+

ტრესტთან დამოკიდებულების ხასიათის და დანახარჯების მიზან-
 ნიშნის დანიშნულების შესაბამისად შეიძლება განვასხვავოთ შემდეგი ძი-
 რითადი ჯგუფები: 1/ საამიერო ზედნაღები ხარჯები, 2/ საერთო საჭიროებო
 ზედნაღები ხარჯები, 3/ ტრესტის ან გაერთიანების საერთო ადმინისტრაციულ-
 ი ხარჯები, 4/ ტრესტის ან გაერთიანების სავაჭრო ხარჯები, 5/ კრედიტ-
 ის ხარჯები და 6/ კარების მომამზადების ხარჯები.

საამიერო ხარჯები წარმოებენ ძირითადი დანახარჯებთან ერთად
 შეადგენს ნაკეთობის საამიერო ღირებულებას, ხოლო საამიერო და საერთო
 საჭიროებო ხარჯების ძირითადი დანახარჯებთან ერთად შეადგენენ პრედიქ-

1. ცხრილში მოცემული ნიშანი "-" აღნიშნავს აღნიშნული საამიეროსათვის
 არა ძირითადს, ხოლო ნიშანი "+" აღნიშნავს ძირითადს.

ცოცხლის საქარხნის მუშაობის რეგულირებას, რაც შეიძლება მოხაზული იქნას შემდეგ
 რიგნაშაში

მაშასადამე მოცემული რიგნაშის მიხედვით **ჩვენ** ვაქვს შემდეგი ფორმუ-
 ლირებანი:

გასამშვები ფასები = სრული მუშაობის რეგულირებას + დაგროვება.

სრული მუშაობის რეგულირება = კომერციული მუშაობის რეგულირება + ბრუნვიდან გად-
 სახადი.

კომერციული მუშაობის რეგულირება = საქარხნო მუშაობის რეგულირებას + კომერციული
 ხარჯები.

საქარხნო მუშაობის რეგულირება = საამქრო მუშაობის რეგულირებას + საქარხნო ხარ-
 ჟები.

საამქრო მუშაობის რეგულირება = ძირითადი ხარჯებს + საამქრო ხარჯები.

როგორც ზემოთ მოვიხსენიეთ საამქრო ხარჯებზე იგულისხმება ყვე-
 ლა ხარჯები, გარდა ძირითადი ხარჯებისა, რომელიც გამომწვეულია განსაზღვრუ-
 ლი საამქროს მუშაობით და არ სცოდნება მის ფარგლებს.

საამქრო ხარჯების აღრიცხვა შეიძლება ვაწარმოოთ მუშაობის ცალ-
 კვ საამქროებისათვის იმის მიუხედავად თუ რა წესით მიეკუთვნებიან საამ-
 ქროს მიერ გამოქვეყნებული პროექტების ცალკე სახეებს. უნდა აღინიშნოს,
 რომ მრეწველობის ზოგიერთ დარგებში 1 საბჭოთაო მუშაობა ცალკე ჯგუფად არ გამოიყოფა. ასეთ

გარემოებას ადგილი აქვს იმ წარმოებაში, სადაც საამქრო ხარჯები მთლიანად პირდაპირ დანახარჯებს წარმოადგენენ და უშუალოდ მიუკუთვნებიან გამომუშავებული პროდუქციის ლიკვირებულებას. მაგალითად, - ისეთ წარმოებაში, სადაც მზადდება რამდენიმე სახის პროდუქცია და ადგილი აქვს გადასვლებს; ამ შემთხვევაში მთელი საამქრო ხარჯები უნდა განაწილდეს დაუმთავრებელი წარმოებაზე, ნახევარ ფაბრიკალებზე და მიღებული მზანაწარმზე. საამქრო ხარჯების განაწილების ზედსაზრისით დაფასებულ ფაბრიკაში სურს სხვა მიგზიარება გვაქვს, ვინაიდან იქ გადასვლებს ადგილი არ აქვთ და დაუმთავრებელი წარმოებას და ნახევარ-ფაბრიკალებსაც არ ვხვდებით. აქ ფაბრიკას ვლუბრობთ დაფის სახით და ყველა ხარჯი, გამომუშავებული, "საამქრო ხარჯების" სახელწოდებით პირდაპირ დანახარჯებს წარმოადგენს, რაც ურიცხვება მიღებული ფაბრიკას. თითო კილოგრამი დაფის ლიკვირებულების განსაზღვრისათვის მოვიყვებით შემდეგნაირად: ძირითადი მასალის / მარკის / ლიკვირებულებას მიუმატებთ ყველა გაწეულ ხარჯებს, ჯამს გავყოფთ მიღებული დაფის საერთო წონაზე და მივიღებთ 1- კილოგრამი დაფის ლიკვირებულებას. მაშასადამე, - საამქრო ხარჯები პირდაპირ ხარჯებს წარმოადგენს იმ წარმოებაში, სადაც მზადდება ერთი სახის ნაწარმი და გადასვლებს ადგილი არ აქვს. ასეთი ტიპის წარმოებებში შეიძლება დავასახელოთ აგურის ქარხანა, ცემენტის ქარხანა და სხვა. თუმცა აგურის ქარხანაში, ნაწილობრივ გადასვლებს აქვს ადგილი, რძილებიც ცალკე აღიწინებება. და ბოლოს კალკულაციის ანალიზისათვის ზედნაღები ხარჯების დაყოფას - ელემენტურ და კომპლექსურ ზედნაღებ ხარჯებად ერთგვარი მნიშვნელობა აქვს. ელემენტური ზედნაღები ხარჯები ისეთი ხარჯებია, რძილებიც შეიფასვენ ერთსახლოვან ხარჯებს. მაგ., ამონტიზაცია არის ერთსახლოვანი ანუ ელემენტური ხარჯი. კომპლექსური ხარჯები კი ისეთი ხარჯებია, რძილებიც წარმოადგენენ სხვა და სხვა სახის ხარჯების შეჯამებას, გაერთიანებას, მაგ., საამქრო ხარჯები და საწარმოს ხარჯები კომპლექსური ხარჯებია. რადგან მასში შედის სხვა და სხვა ხარჯები: საამქროს ადმინისტრაციის ხელფასი, საამქროს ძირითადი

საშუაღებობა აშორებდაცნა და სხვა. ასეევე ცივის ხარჯები იუნება სა-
ჯარხნო ხარჯებისათვისაც. რაც შეეხება ეღებენჭურ ხარჯებს ის შეიძლება
შედიოდეს კომპლექსიურ ხარჯებში როგორც მარცხვი, მისი ეღებენჭვი.

დასასრულ დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას შემდეგი:

1. ღვიღღიღებუღების შემჭიღებისათვის ბრძღღის წარმღების მიზნით
საჭიღოსა საწარმღო ხარჯების კღასიღვიაცნა ვაწარმღოთ მისი პრღუღვიის
ღვიღღიღებუღებაში შეღანის ღვღღსაზღისით.

2. საწარმღო დასახარჯების დაყოღა უნღა სწარმღებღეს მისი ეკო-
ნომიურნი ბუნებღის მიხეღვიოთ რწ მღავარ ჯგუღად: ღირღიღად და ბეღნაღებ ხარ-
ჯებად.

3. საწარმღო ხარჯები მღს ი ღირღიღადი ნიშენების მიხეღვიოთ იყოღა
რწ ჯგუღად: პირღაპირ და არაპირღაპირ ხარჯებად. ეს დაყოღა პირღბით ხა-
სიღათს აღარებღს, რწმეღსაც ხმღრად ღწრმღღური ხასიღათი აღეს.

4. საწარმღო ხარჯები ღავისი ღვისებღსა და ხასიღათის მიხეღვიოთ
/ღანსაკუღრებით ბეღნაღები ხარჯები/ წარმღების მიეღრ ღამღშეღბუღი მზა-
ნაწარმღის ღინაშიკღასღან დაკავშირებით შეიძღება დაყოღოთ: ღვღღებად და
მუღმიღვი ხარჯებად, რწმეღსაც ჩვიენ ვაძღღეღ პირღბით ხასიღათს, ვინაღღან
აბსღღღღრად მუღმიღვი ხარჯები პრავღვიკღამი არ არსებღბენ.

5. - მღცუღღობის მიხეღვიოთ ბეღნაღები ხარჯები რწგვარღა: საამეღრო
ბეღნაღები ხარჯები და საეღოთ საჯარხნო ბეღნაღები ხარჯები. საამეღრო
ბეღნაღები ხარჯები შეღის პრღუღვიის საამეღრო ღვიღღიღებუღებაში, ხოღო
საეღოთ საჯარხნო ხარჯები შეღის პრღუღვიის საჯარხნო ღვიღღიღებუღებაში.

6. სღახანღვიური მღძწაღბა და აღეღან ღამღშიღინარე შწრღის ნაყო-
ღიღრებღის გიღანღური ზრღა საღუღძღად დაეღო ერღეუღ პრღუღვიში ბეღნაღე-
ბი ხარჯების შემეღიღებღს და, აღეღან, პრღუღვიის ღაიღაღებღს.

7. სღახანღვიური შწრღის მიღღებღის ღამღამ წარმღებაში წუნის,
ნარჩღებღის სრუღი ღიკვიღღაციის შესაძღებღება შეეღინა.

თ ა ვ ი II - ზეგნაძეობი ხარჯების ნომენკლატურა.-

ზეგნაძეობი ხარჯების უფრო დეტალურად განკვეთვის მიზნით საჭიროა მოვიყვანოთ ზეგნაძეობი ხარჯების ნომენკლატურა / შემოკლებული სახით /, ს.ს.რ.კ. მძიმე მრეწველობის სახალხო კომისარიატის ბრძანების №-465 /2 აპრილი 1934 წელი /, ს.ს.რ.კ. მსუბუქი მრეწველობის სახალხო კომისარიატის ბრძანების №-453 /16 ივნისი 1934 წელი) და ს.ს.რ.კ. სახალხო - სამეურნეო აღრიცხვის ცენტრალური სამმართველოს დადგენილებების №-535 /2 მარტი 1934 წელი / მიხედვით - რომელიც მიღებულია და გამოყენებული აბრეშუმის მრეწველობაში.

- 1. საერთო საჯარო ხარჯების ნომენკლატურა.
- 2. საამქრო ხარჯების ნომენკლატურა.

I. - საერთო საჯარო ხარჯების ნომენკლატურა.

ა/ ადმინისტრაციული - მმართველობის ხარჯები.

მუხლი I-

- 1. ძირითადი ხელფასი.
 - ა/ ინჟინერ-ტექნიკური პერსონალის /ი.ტ.პ./
 - ბ/ მოსამსახურეების /ინჟინერ-ტექნიკურ-პერსონალის და უმცროსი მომსახურე პერსონალის ვარდა/.
 - გ/ მოწაფეები.
 - დ/ უნცროსი მომსახურე პერსონალი / უ.მ.შ./.
- 2. დამატებითი ხელფასი.
- 3. ხელფასის დანარჩენები და სხვა ხარჯები სამუშაო ძალაზე / შედეგში ეს ხარჯები იქნება ჩოდებული შემოკლებით "დანარჩენები" /.
- 4. ვადასაყვანი ხარჯები /საცხოვრებელი ადგილის გამოცვლასთან დაკავშირებით.

5. მივიღებ:

ა/ შინაგანი მივიღებანი და

ბ/ მივიღებანი საბოლოო გარე.

6. მიმოსვლის ხარჯები.

7. საკანცელარიო, საკონტროლო, საფოსტო-საფელაგრაფო ხარჯები.

8. წინა მუხლებით გათვარიანების მიხედვით მივიღებ ხარჯები.
მიხედვით 1-

9. ~~ქონების~~ მარტველობის, კანტონის, შენობებისა და ინვენტარის შენახვის ხარჯები.

ბ/ საერთო საწარმოო ხარჯები.

10. შენობების, ნაგებობის და ინვენტარის შენახვის ხარჯი.

11. შენობის, ნაგებობის და ინვენტარის მიმდინარე რემონტი.

12. განახლება და შეკეთება წვრილი საინვენტარო საგნებისა, რომლებიც ძირითად საშუალებებში არ ირიცხებიან.

13. მზა ნაწარმის საწყობის შენახვის ხარჯები:

ა/ მოსამსახურეების ძირითადი და დამატებითი ხელფასი და ხელფასზე დანარიცხები/ინტენერ-ფუნ-ნიკურ პერსონალის და უმცროსი მომსახურე პერსონალის გარდა/.

ბ/ სხვა დანარჩენი ხარჯები.

14. მასალების საწყობის შენახვა.

15. ამორტიზაცია.

16. გადღეობი გათვარიანების მიხედვით გეგმი.

1/ მიხედვით 7 და 8 გათვარიანებულ რედაქციას მრავალ მიხედვით უნდა შევსოთ ხარჯი.

2/ ბრძანება N-465-ით ამ მიხედვით უნდა შევსოთ: ა/ მოსამსახურეების/ი.ფ.პ. და უ.მ.პ. გარდა/ ძირითადი და დამატებითი ხელფასი და ხელფასზე დანარიცხები. ბ/ სხვა ხარჯები.

17. გამომგონებლობისა და რაციონალიზაციის ხარჯები:

- ა/ ხარჯები რაც-ტონისძიებათა მიღებით
- ბ/ ანარჩებები ფონდში.

18. გამოკვლევებისა და ცდების მოხდენა.

19. მუშა-ხელის მოგროვება:

- ა/ მოსამსახურეების ძირითადი და დამატებითი ხელფასი, და ხელფასის დანარჩებები/როცა მუშახელის მოგროვება ხდება საკუთარი ანა-რატის საშუალებით/.
- ბ/ საორგანიზაციო ხარჯები თავის ანარატივით მო-გროვებისას/"ა" პუნქტის გარდა/ და გასამრ-ჯული გარეშე მოგროვებებს.
- გ/ მოგროვითი მუშების ვარსაყვანი/მოსაყვანი/ და კორმუნიკაციებისათვის აღმოჩენილი საწა-რითი დანახარჯების დახმარების .

20. შრომის დაცვა.

21. ხელფასი საფაბრიკო საქარხნო სკოლების მოწაფეებისა და სტუდენტების განაუწყვეტელი საწარმოო პარტნიორის ხარ-ჯები.

22. ვარსაყვანი პრემიები-მიღებულის გამოკლებით.

23. ჯარიმა და პრემია კოსტის "ფი"-სათვის/"ფი"-ცვალბა-რი დენის ელენტივის გამოყენების კონტროლი/.

24. საგვამო ფასებიდან ვარსაყვანი მასალებზე.

25. წინამუხლებით გაუთვალისწინებელი სხვადასხვა ხარჯები.

ბ. არასაწარმოო ხარჯები.

26. ჯარიმა, ზარალი და საუპირის /29 და 30 მუხლებში მოხსენე-ბული ჯარიმების გარდა/.

27. ქარხნის საწყობებში ნედლეულის, მასალების, ნახევარფაბრიკა-ტების და საბოლოო დანაკლისი - ნამატის გამოკლებით.

28. ქარხნის საწყობში მზანაწარმის დანაკლისი - ნამატის გა-მოკლებით.

- 29. დანაკარგი/ზარალი/ დეფექტიანი მასალების გადამყვანებისაგან.
- 30. ქარხნის ხარჯები იმის გამო, რომ თავის დროზე არ გადმოიჭირა მასალები/ჯარიმა - ვაგონების, ნავეების გადგენისათვის, შენახვის საფასური და სხვა./.
- 31. შედროშით ვერითს არა დანიშნულებისამებრ გაგზავნილ და სხვა სარკინისგზო გზავნილობით გამოწვეული დანაკარგისი.
- 32. საწარმოოს მიზეზით გამოწვეული გადგენები.
რ/ სავარდებულო ანაზღაურებნი და ხარჯები.
- 33. გადასახადები და გამოსაღებები.
- 34. გამოსაღებნი საარბიტრაჟო და სასამართლოს სარჩელის განი.
- 35. სახანძრო და გასამხედროებური დაფვა.
- 36. მიველინებები საზოგადოებრივი - სამეურნეო კომპანიებთან დაკავშირებით.
- 37. ხარჯები სათანადო სახაღბო კომისარიატის განკარგულებით.
- 38. ხარჯები, რომლებიც გაუთვარიტინებელია ამ განყოფილებების წინა მუხლებით.

11 - საამქრო ხარჯების ნომენკლატურა.

საამქრო ხარჯების ნომენკლატურა მოგვეყავს ს.ს.რ.კ. სახაღბო მეურნეობის ადრინტვის ადრინტური სამმართველოს დადგენილებიდან/1-535 - 2/111 1935 წელი/

- 1. ენერგია ყველი სახის და წყალი წარმოების მიზნებისათვის.
- 2. საამქრო ადრინტისფრაფის ხელფასი.
- 3. დამატებით ხელფასი.

57.

- 4. ხელფასის დანარჩენები და სხვა ხარჯები საშუალო და-
ლაზე.
- 5. შრომის დაფვა.
- 6. საკანცელარიო და საკონტროლო ხარჯები.
- 7. მივლინებებისა და მიმოსვლის ხარჯები.
- 8. შენობების, ნაგებობის და ინვენტარის შენახვა.
- 9. მანქანების, დაზველების და მოწყობილობათა შენახვის ხარ-
ჯები.
- 10. შენახვა და განახლება. მცირე ფასეულ საგნებისა, რომე-
ლიც არ ირიცხებიან ძირითად საშუალებებში.
- 11. შენობებისა და ნაგებობის მიმდინარე რემონტი.
- 12. მანქანების, დაზველების და მოწყობილობათა მიმდინარე
რემონტი.
- 13. მიმდინარე რემონტი ინსტრუმენტებისა და მოძრავ უს-
ნების, რომელიც ირიცხება ძირითად საშუალებებში.
- 14. მასალებებისა და პროდუქტების წვრილმანი დანაკლისი,
დანაკარგი და ვაფუჭება.
- 15. გლეხი, ვასინჯები და გამოცდა.
- 16. რაქონდარიზაციის ხარჯები.
- 17. ვაგლეხების ანაბეზირება.
- 18. ფორთხის ვადაფანა, ვაგლეხების, ვაგლეხის და დახარის-
ხების ჩაბეჭობა/შიგა-საქარხნო ტრანსპორტი/.
- 19. ამონტიზაცია.
- 20. ვადახრა საგვამო ფასებიდან მასალაზე.
- 21. წინა მუხლებით ვაუთვლისწინებელი ხარჯები.
- 22. წარმოებაში დანაკარგები წუნის გამო.

1/ ამ მუხლის კვარტალურ თუ მეორე საანარიშგებო ფორმაში და ლეიბ
საკრედიტო ფუნდებზეც ცალკე გამოყვანა.

თავი მე-III. - ზეგნაძეობი ხარჯების
განაწილება.

ა/ საერთო საქარხნო ხარჯების განაწილება.

კონაიდან ზეგნაძეობი ხარჯების კუთვნილები სამებრ და მიზანშეწონილ განაწილებას უდიდესი მნიშვნელობა აქვს პროდუქციის თეორიურებულები სწორად გამოანგარიშებისათვის, ამიტომი ჯერ განვიხილოთ საერთო საქარხნო ხარჯების განაწილების მეთოდები და შემდეგ ვადავიდეთ საამქრო ხარჯების განაწილების მეთოდების განხილვაზე.

როგორც ავენიშნეთ, ზეგნაძეობი ხარჯების დიდი უმრავლესობის მიკუთვნება განსაზღვრული ნაწარმის, განსაზღვრული პროდუქტის თეორიურებულებაზე შეუძლებელია. ამ ხარჯების სწორად განაწილებისათვის საჭიროა გამოინახოს ერთ მეთოდი, რომელიც გამოიყენება ძირითადად მრეწველობის ყველა დარგში და განსაკუთრებით ამრეწეობის მრეწველობის საქარმოებში. ესაა კვლევის საგანი, რომელიც მოთხოვს სერიოზულ და შედარებით ხანგრძლივ მუშაობას.

შოგროსსი და რუბიჩნიკი ცდებიან როდესაც ამცკოებენ, რომ საქარხნო ხარჯების განაწილებისათვის შეუძლებელია გამოინახოს ერთ საყოველთაო მეთოდისანი სწორენ: "უხილავთ რა საკითხს საერთო საქარხნო ხარჯების განაწილების მეთოდზე. აწენიშნავთ, რომ მისი არჩევა დამოკიდებულია მთელ რიგ პირობებზე, და სავსებით არა სწორი იქნება ვედასა და ვედაგინა განაწილების ერთიანი მეთოდი მრეწველობის ყველა დარგისა და ქარმოების ყველა სახისათვის." ^{2/} ჩვენ კი ვვგონია, რომ აქ შეუძლებელი არაფერია.

ზეგნაძეობი ხარჯების/საერთო საქარხნო, საამქრო და სხვა ხარჯები/მრეწველობის სხვადასხვა დარგში/მრეწველობის სხვადასხვა საქარმოში/ჯერჯერობით ერთნაირი წესით არ ურიცხება პროდუქტების თეორიურებულებას. ამჟამად

1/ ამ საკითხის შესახებ იხ. ჩემი წერილი მოთავსებული ჟურნალ "საქარმოველოს სოც. მეურნე." - ში №-5, 1938 წ. მისილ სათაურით "საქარხნო ხარჯები და მათი განაწილების მეთოდები".

2/ იცვრატური მითითებული - №-17, გვ. 185.

ფაბრიკა - ქარხნები ზეგნალები ხარჯების განაწილების დროს უმთავრესად ხელმძღვანელობენ იმ მეტოფებით, რომლებიც შეზღუდულია დარგობრივი სა-
 კატეგორიის ინსტრუქციებით ანდა მიმართავენ იმ პრაქტიკულ მეტოფებს რომ-
ლებიც შეესაბამებოდათ მათ სპეციფიკურ პირობებს.

სანამ ზეგნალები ხარჯების - საერთო სა არხნო და საამქრო ხარჯების განაწილების პრაქტიკაში გამოყენებულ სხვადასხვა მეტოფებს/და ამასთან ერთად განსაკუთრებულ ახალ მეტოფს/განვიხილავდეთ, მანამ საჭიროა წინას-
 წარ აფიქსიონოთ განაწილების ის საერთო პრინციპები, რომელთა საშუალებე-
ბითაც საწარმოში წარმოშობილი ზეგნალები ხარჯები შეიძინ ამა თუ იმ სა-
კუთხის კატეგორიაში.

პირველი. - ზეგნალები ხარჯებიდან ამა თუ იმ საამქროს ხარჯები უნდა შევიღეს ამავე საამქროს მიერ გამოშვებული ნაკეთობის თვითღირებულებაში.

მეორე. - ზეგნალები ხარჯებიდან საერთო საქარხნო ხარჯები უნდა დაე-
 რიღოს საწარმოებების მიერ გამოშვებულ, როგორც დამატარებულ ისე დაე-
მთავრებულ ნაკეთობებს.

რაც შეეხება დამხმარე და მომსახურე წარმოებებს/ერსადგურს, ტრანსპორ-
 ტს, სარემონტო სახელოსნო, მექანიკური სახელოსნო, საქვაბუ და სხვა/საერ-
 თო - საქარხნო ხარჯები მათ დაერიღებებათ როგორც წესი პროცენტის მიხ-
 ლოდ იმ ნაწილზე, რომელიც ქარხნის გარეშე გაიღება.

მესამე კოხევა - საერთო-საქარხნო ხარჯები უნდა დაერიღოს საამქროს მიერ გამოშვებულს მარტო მზა პროდუქტს თუ აგრეთვე ნახევარფაბრი-
 კატსა და დაუმთავრებელ ნაწარმს.

უინაიდან ქარხნის ადმინისტრაცია, ბუხჰალტერია, კანტონა და სხვა უნდა
 ნაირად უმსახურებოდან ქარხანაში თუ ფაბრიკაში შემავალ საამქროებს, აგრ-
 ეთვე საქარხნო ხარჯები გამოწვეულია საამქროების პროცენტისათვის
 ხელის შეწყობით და საამქროს პროცენტი კი უხება როგორც მზა პროდუქტს,
 ისე ნახევარფაბრიკატს და დაუმთავრებელ ნაწარმს, ამიტომ საანგარიში
 პერიოდის/თვის, კვარტალის, წლის/განმავლობაში ქარხნის საერთო საქმინო-

1/ აღნიშნული საკოხების შესახებ ძირითადი ნასარგებლებია, ტომი
 რეგისტრაციით მიითვებულნი წყაროები: №-20, გვ. 130, 131 და სხვა
 გვერდები; №-12 გვ. 127 §-85; №-31; №-26.

ბიზ გარიწვეული საერთო-საქარხნო ხარჯები უნდა დაეროცხოს არა მარტო
 მზა-პროდუქტს, არამედ დაუმთავრებელი ნაწარმისა და ნახევარფაბრიკატს. ეს
 წესი ყველა საწარმოოსათვის სადარდებულ უნდა გახდეს. მაგრამ ზოგიერთი
 საწარმოო ^{პ. 6122.} უბუნებელიყოფს და ამჯობინებს იმ მეთოდს, რომელიც მიერ საქარ-
 ხნო ხარჯებს აკისრებს მზა პროდუქტისა და ხელოვნურად ათავისუფლებს
 საქარხნო ხარჯებისაგან ნახევარფაბრიკატს, მაგალითად, ჭებოლის აბრე-
 შუმსაქსოვ ფაბრიკაში/სადაც ძირითადი საამქროების სახით შედიან: აბო-
 სახვევი, სამასხრე, საქსელი, საქსოვი, სამღებრო, საამქროეურო და ხარისავი
 საამქროები/ საერთო-საქარხნო ^{პ. 6131/2} განაწილებას ახდენენ მხოლოდ გამოშუ-
 ბული მზა პროდუქტის მიხედვით, რაც მიზან შეწონილად არ შეიძლება რა-
 თვალის. ამით ეს საწარმოო განსაზღვრული ერთის მინაკვეთში ხელოვნუ-
 რად ადრეებს გამოშუბული მზა პროდუქტის ღირებულებებსა და დაუმთა-
 ვრებელი ნაწარმს, ნახევარფაბრიკატს/ზოგიერთ შემთხვევაში მიერ საამქროს
 როგორცაა ამოსახვევი, სამასხრე და საქსელი საამქრო/ სრულიად ათავისუ-
 ფლებს საერთო-საქარხნო-ხარჯებისაგან. მაშასადამე, ეს საერთო-საქარხნო
 ხარჯებს საამქროების მიერ გამოშუბულ მარტო მზა პროდუქტს დაუა-
 რიცხავს, მაშინ ამ უკანასკნელის ღირებულებებსა ხელოვნურად გაზზრე-
 ბა და ნახევარფაბრიკატს და დაუმთავრებელი ნაწარმი სრულიად გათავი-
 სუფლებსა საერთო-საქარხნო ხარჯებისაგან.

იხილება კითხვა, საბოლოო ანგარიშით ხომ უნდა მივიღოთ მიღრი/ყუ-
 ლა/პროდუქტისა საამქროებიდან უ.ი. საბოლოოდ წარმოებაში დაუმთავრებუ-
 ლი ნაწარმის და ნახევარფაბრიკატის სახით არ დაჩება არცერთ ნაწი-
 ლი კი და საქარხნო ხარჯები ყველა მიღებულ მზანაკვეთას შეხვედება
 სხვადასხვა ზომით ერთს სხვადასხვა პერიოდში-?

საწარმოო ურთხვი დაშუბული შედგომას წარმოების პროცესის დასაწყი-
 სში/უ.ი. საერთო საქარხნო ხარჯებისაგან ნახევარფაბრიკატების და და-
 უმთავრებელი წარმოების ურთხვი განთავისუფლებით/ განსაგდნებს წლით-
 წლით. ამით ჩვენ სინამდვილის წინაშე ღვარებს ვხვდებით და წლის და-
 საწყისში წარმოებიდან მიღებულ პროდუქტისა/გაუმოსხელს წინა წლიდან
 ნახევარფაბრიკატების და დაუმთავრებელი წარმოების სახით/ვაწერს ამ

Բըրժի Բանժողովը հայրու-սպարհնո հարչքն. Մագարուսար, - 1938 Քրոն
 ունցրին ռյոն ծորոն հայրու-սպարհնո հարչո գլայն քոլյա 12,000-
 մանցո ^{931/27} **A**-սասմլրոմ գամոլյն 5,000 մանցոն ճնա Յրոլլլլոն. սընոմնյ-
 ըո սասմլրոմ 5000 մանցոն Յրոլլլոն մոլլոլլոն 1937 Քրոնը ըսլլոն
 հընըրո Բանժոլլոն ըս նախըսընըրոլլոն սախո, իրո ըսմոսըրըրո
 ճնա Յրոլլլոնի սախ ման մոլլո 1938 Քրոն ունցարժո. քոլյա, - սմա
 ք ըրոն ունցրին ^{931/27} հըն գլայն սընոմնյըրո սասմլրոմի ըսլլոն
 Բանժոն ըս նախըսընըրոլլոն սախո 3000 մանցոն հարընոնո. ըսլ-
 լյա, հոմ գլայնըրո հայրու սպարհնո հարչքն 12,000 մանցո սասմ-
 լրոն **A** -սասմլրոն ղնըրո գանըրոնի սալլոլլոն 4000 մանցո
 ոլ հայրու-սպարհնո հարչքն 4000 մանցոն գլայնըրոն մնորո ճնա-
 Յրոլլլոնը / 5000 մանցո ճնա Յրոլլլոնը / ըս գլայնըրոն ըսլլոն
 ըսընըրոլլոն ըս ըսլլոնըրո նախըրո / 3000 մանցոն նախըսը-
 նըրոլլոն ըս ըսլլոնըրո նախըրո / ղն ոլլոն ըս ըսլլոնըրո ըսլլոն
 ըսլլոնի հըրոլլոնըրո գանըրոն. Յրոլլլոնի ռյոլլոնըրոլլոն գամոն-
 ղարոլլոն ըսմանըրոն հոմ ըսլլոնըրո սընըրոն ըս հայրու սպարհնո
 հարչքն իրոնըր ըս ըսլլոնըրո գլայնըրո սասմլրոնըս ըս սասմլրոմի
 նալլոնըս սախըրոն ըսլլոն սալլոն հայրու-սպարհնո հարչքն նալլո-
 ըրոլլոնըրո հոլլոն ըսմոսըրըրո Յրոլլլոնըրո ոլլո նախըսընըրոլլոն
 ըս ըսլլոնըրո նախըրո, հաս ըսլլոնըրո, հոլլոնըրո ոլլոնըրո Բանժո-
 ղոն Յրոլլլոն, սպարհնո հարչքնըրոն քոլլոնըրո Քրոն ղնըրոն, ծորոնըրո
 ըս հընըրոնըրո Քրոն: „*Обусловленные расходы следует рассчиты-
 ваться только на законченную продукцию (полупроцессу-
 ры и работы не учитываются) соответствующим образом!*“¹⁾

Մասնըրոնը մոն սնըրոն հոլլոնըրո սընոմնյըրոն հայրու-սպարհնո հարչքն
 ղնըրո գանըրոնըրո սալլոնըրո Բանժոլլոն մնորո ըսմոսըրըրո Յրոլլլոնը-
 ղը. ղն հըրոլլոնըրո ծորոն ճնա Յրոլլլոնի ռյոլլոնըրոլլոնըրոն ըս ոլլոնըրո
 նախըրոն ռյոլլոնըրոլլոնըրոն ըսմանըրոն. ծորոնըրոլլոնըրոն ըս հընըրոնըրոն
 մոլլո մոնըրոլլոնըրո նախըսընըրոլլոն սալլոնըրո սախոնի մոնըրոլլոնըրո
 ըս սմոլլոն ոլլոնըրո նախըսընըրոլլոնըրոն ըս ճնա նախըրոն ղնըրո.

1/. ոն. ըն. մոլլոնըրո - յ-17, ըն. 185.

დასმული საკითხის ნათქვამიდან გამომდინარე მაგალითი, რომელიც გვიჩვენებს განსხვავებას ამ ორ აღნიშნულ წეს შორის / ე.ი. საერთო საჯარბნო ხარჯები გადანაწილდნ საამქროებს შორის - ჯერ დამთავრებულ პროექტების მიხედვით და შემდეგ - მზანაწარმზე და ნახევარფაბრიკაებზე ერთად. / 1)

დავშვათ, რომ ქარხანა ამზადებს მხოლოდ ერთ სახის მზა პროდუქტს, რომლის დამუშავება გაივლის სამ საფეხურს. ნახევარფაბრიკაებისა და მზა პროდუქტის გამოდუშავება შეადგენს: I - საამქროში 5000 დარ ნახევარფაბრიკას, II - საამქროში, - 4000 დარ ნახევარფაბრიკას და III - საამქროში - 3000 დარ მზა პროდუქტს. 2)

საამქროები	რას ამზადებენ ფაბრიკა	ვერცხული, მასალა / მან./	ნახევარ-ფაბრიკა / მან./	საწარმის ხვედრები / მან./	საამქრო ხარჯები / მან./	საამქრო ღირებულება / მან./	ერთეული საამქრო ღირ. / მან./	საქარბნო ხარჯები ხვედრ / მან./	ერთ. საქარბნო ღირებულება / მან./
<u>I</u> საამქრო..	5000 დ. ნახ. ფაბ.	5000	-	7500	7500	20000	4,00	-	-
<u>II</u> საამქრო	4000 დ. ნახ. ფაბ.	-	16000	12000	4000	32000	8,00	-	-
<u>III</u> საამქრო	3000 დ. მზა პროდუქტი. . .	-	24000	6000	9000	39000	13,00	12750	17,25

ვხედავთ, საწარმის საერთო-საჯარბნო ხარჯები უდრის 12750 მან. თუ ამ 12750 მანებს გადანაწილებთ მარტო უკანასკნელი საამქროს პროდუქტობზე, რადგან ჩვენს მაგალითში მზა პროდუქტს ამზადებს მხოლოდ მესამე საამქრო, მაშინ საერთო - საჯარბნო ხარჯები პროდუქტის ერთეულზე 4,25 მანებს შეადგენს / $12750 : 3000 = 4,25$ მან/.

მაშასადამე, მზა პროდუქტის ერთეულის საჯარბნო ღირებულებებზე უდრის $13 + 4,25 = 17,25$ მანებს. 1) 2) 3) 4) 5) 6) 7) 8) 9) 10) 11) 12) 13) 14) 15) 16) 17) 18) 19) 20) 21) 22) 23) 24) 25) 26) 27) 28) 29) 30) 31) 32) 33) 34) 35) 36) 37) 38) 39) 40) 41) 42) 43) 44) 45) 46) 47) 48) 49) 50) 51) 52) 53) 54) 55) 56) 57) 58) 59) 60) 61) 62) 63) 64) 65) 66) 67) 68) 69) 70) 71) 72) 73) 74) 75) 76) 77) 78) 79) 80) 81) 82) 83) 84) 85) 86) 87) 88) 89) 90) 91) 92) 93) 94) 95) 96) 97) 98) 99) 100)

მაგრამ, თუ საერთო-საქარხნო ხარჯებს - 12750 მანეთს გავანაწილებთ სამივე საამქრო შრომუქობაზე, მაშინ სურ სხვა სურათს მივიღებთ. მაგალით-სათვის ავიღოთ საერთო-საქარხნო ხარჯების განაწილება საამქროებზე საწარმოო ხელფასის მიხედვით. /ეს იმას არ ნიშნავს, თითქმის ჩვენ ვიკავებთ საქარხნო ხარჯების განაწილებას საწარმოო ხელფასის მიხედვით - შრომისცოდნა. მას მხოლოდ მაგალითისათვის ვიყენებთ/. სამივე საამქროში საწარმოო ხელფასის ჯამი 25,500 მანეთს უდრის / 7500 + 12000 + 6000 = 25500 მანეთს/. საერთო-საქარხნო ხარჯების შეფარდება ხელფასთან შეადგენს:
 $12750 : 25500 = 0,5$ ე.ი. 50 კაპიტკის საწარმოო ხელფასის ურთ მანეთზე. ამგვარად, საერთო-საქარხნო ხარჯები I - საამქროს 3750 მანეთის რაოდენობით დაერიცხება / $7500 \times 0,50 = 3750$ მანეთს/. II - საამქროს - 6000 მან. / $12000 \times 0,50 = 6000$ მანეთს/. ხოლო III - საამქროს - 3000 მანეთი / $6000 \times 0,50 = 3000$ მან./.

საამქროები	რას ამზადებს საამქრო.	ხელფასი და მასალ./მან./	ნახევარფაბრიკა /მან./	საწარმოო ხელფასის/მან./	საამქრო ხარჯები /მან./	სურ საამქრო თვითღირებ./მან/	ურთველის საამქრო ღირ./მან./	საწარმოს ხარჯები /მან./	სურ საქარხნო თვითღირ./მან/	ურთველის საქარხნო თვითღირ./მან./
<u>I</u> საამქრო	5000 ც ნახ. ფაბრიკა.	5000	-	7500	7500	20000	4,00	3750	23750	4,75
<u>II</u> საამქრო.	4000 ც ნახ. ფაბ.	-	19000	12000	4000	35000	8,75	6000	41000	10,25
<u>III</u> საამქრო.	3000 ც მზა პროდუქტს.	-	30750	6000	9000	45750	15,25	3000	48750	16,25

ამდინარე საქარხნო თვითღირებულება მზა პროდუქტის ურთველზე 16,25 მანეთს უდრის, ნაბეღარ 17 მანეთი და 25 კაპიტკისა, რომელიც მივიღებთ საერთო-საქარხნო ხარჯების მარტო III საამქროს შრომუქობაზე დარიცხვის რისს. ამით ჩვენ მზა პროდუქტის განაწილების უფრო ანაკრუვენილ ხარჯები-საგან, სახელობრ I მანეთ საქარხნო ხარჯებისაგან. მაშასადამე, საქარხნო

ხარჯების განაწილების საკითხი / ყველა შემთხვევაში/ ისე უნდა გადამწყდეს, რომ საერთო-საქარხნო ხარჯები უნდა დაერიცხოს, როგორც მზა პროდუქტს, ისე ნახევარფაბრიკატსაც.

საერთო-საქარხნო ხარჯების განაწილების შეთქმული მრეწველობის სხვა-დასხვა დარგში სხვადასხვაა. ქვეს ხელმძღვანელებმა საერთო-საქარხნო ხარჯების განაწილების შემდეგი შეთქმუებით:

1. საერთო-საქარხნო ხარჯების განაწილება საწარმოო ხელფასის პროპორციულად /ძირითადად - დიონის დამუშავება, წვეთს, მარტილს ცეცხვ-ფხვ-საღირის, სამკერვალო მრეწველობა და სხვა/; 2. საამქროო ჯეილერიზებული პროპორციულად / ჭირითადად - მუშის, წვეთს, მარტილს მრეწველობა და სხვა/; 3. საამქროო გადამამუშავების პროპორციულად /საამქროო გადამამუშავება უფროს: საწარმოო ძირითადად ხელფასს + ჰამბუგბითი ხელფასი + ხელფასის დანარიცხები + მამოძრავებელი ენერჯია + საბოძი + საამქრო ხარჯები/. ეს უკანასკნელი წესი უმთავრესად გამოიყენება ქიმიურ, ცხიმიების და აბრეშუმის მრეწველობაში /საფეიქრო/. საწარმო მუშათა შეთქმულ შედეგად, განვიხილოთ სათანადო საკარგულადი მაგალითებით პროდუქტი საში შეთქმული და გამოვარკვეოთ, ჯეილერი მაგანს რა უარყოფითი მხარეები ახასიათებს.

142

ეს როგორ გავრუნავს ახდენს ნაკეთების ჯეილერიზებულების დონეზე საერთო-საქარხნო ხარჯების განაწილების ამა თუ ის შეთქმულების გამოყენება შევიძლება დავინახოთ ანაუე მაგალითიდან.

როდესაც საერთო-საქარხნო ხარჯები - 12750 მანეთი გავანაწილებთ საამქროებზე საწარმოო ხელფასის პროპორციულად, ჩვენ მივიღებთ შემდეგნი:

I - საამქროს ნახევარფაბრიკატის ურთულის ჯეილერიზებული შედეგებს 4,75 მანეთს.

II საამქროს - 10,25 მან.. ხოლო III საამქროს მზა პროდუქტის ჯეილერიზებული - 16,25 მანეთი.

ახარა გავანაწილოთ საერთო-საქარხნო ხარჯები მეორე შეთქმულების მიხედვით საამქრო ჯეილერიზებულების პროპორციულად.

საამქრო!

საამქრო ოვიდორებულება: I საამქროს ოვიდორებულება უფროს - 20000 მანგის, / 5000 + 7500 + 7500 = 20000/, II საამქროს - 32000 მან., / 16000 + 12000 + 4000 = 32000/ ხოლო III საამქროს - 39000 მანგის / 24000 + 6000 + 9000 = 39000 /.

მაშასადამე, საწივე საამქროს ოვიდორებულება 91.000 მან. უფროს.

საერთო-საქარხნო ხარჯების შეფარდება საამქრო ოვიდორებულებასთან შეადგენს: 12750 : 91000 = 0,14 მან. დაახლოებით, უ.ი. საქარხნო ხარჯებიდან საამქრო ოვიდორებულების ერთ მანგებზე მოქონს 14 კაპუტკო ამინბამიხვერვით ოვიდორებ საამქროს ხვერვა საერთო-საქარხნო ხარჯები შეწერეთ რაორენობით:

- I - საამქრო 20000 მან x 14 კაპ. = 2802
- II - "- 32000 " x 14 " = 4484
- III - "- 39000 " x 14 " = 5464

 ხ უ რ . 91000 მან. x 14 კაპ. = 12750 მან.

საამქროების დასახელება.	რას ამბა- რებს საა- მქრო	ნერეჯური მა- საღებო/მან./	ნახუჯარა- ბრეკალები /მან./	საწარმოო ხვერვალი/მან./	საამქრო ხა- რჯო /მან./	საქარხნო ხარჯები /მან./	საქარხნო ოვი- დორებ./მან./	ერთეულის სა- ქარხნო ოვიდ- ორებ./მან./
<u>I</u> საამქრო .	5000 მ.ნა- ხვერვა	5000	-	7500	7500	2802	22802	4,56 (3,5605)
<u>II</u> საამქრო . .	4000 მ.ნა- ხვერვა	-	18242	12000	4000	4484	38726	9,68 (9,6814)
<u>III</u> საამქრო . .	300 მ.ნა პროდუქტს	-	29044	6000	9000	5464	49508	16,50 (16,5026)

ახლა იგივე რაორენობის საერთო-საქარხნო ხარჯები გაჯანაბრობო მესამე მეთოდით - საამქრო ვადამეშავეების პროპორციულად.

<u>I</u>	-	საამქრობი-საამქრო	გადამუშავება	ურის	15000	მან.	(7500+7500 = 15000)
<u>II</u>	-	"	"	"	16000	"	(12000+4000 = 16000)
<u>III</u>	-	"	"	"	15000	"	(16000+9000 = 25000)
ს ჯ რ					46000	მან.	

საერთო-საქარხნო ხარჯების შეფარდება საამქრო გადამუშავებისთან
შეადგენს: $12750 : 46000 = 28$ კპ., ე.ი. საქარხნო ხარჯებიდან საამ-
ქრო გადამუშავების ერთ მანუიზე მოძის 28 კპ. / მუხტად 27,72 კპ. /
ამისგან მიხედვით საერთო-საქარხნო ხარჯები ზეითველ საამქროზე მოძის
შემდეგი რაოდენობით.

<u>I</u>	-	საამქროს . . .	15000	მან.	× 28	კპ.	/ მუხტად 27,72 კპ.	= 4158	მან.
<u>II</u>	-	" . . .	16000	"	× 28	"	"	= 4434	"
<u>III</u>	-	" . . .	15000	"	× 28	"	"	= 4158	"

ს ჯ რ 12750 მან.

საამქრო დასახელებ- ბა.	რას ამშა- ვებს საამ- ქრო.	ხედიური და მასალის/მან.	სახეჯარჯამ. როკადო/მან.	საქარხნო ხედი ფასი/მან.	საამქრო ხარ- ჯი / მან. / .	საამქრო გა- დამუშავება / მან. / .	საქარხნო სა- რჯები/მან. / .	საქარხნო ზეითველი / მან. / .	ერთეულის სა- ქარხნო ზეით- ველი/მან. / .
<u>I</u> საამქრო	5000 ც. სახეჯარ- ჯამი.	5000	-	7500	7500	15000	4158	24158	4,83 მ. (4,8315)
<u>II</u> საამქრო.	4000 ც. სახეჯარ- ჯამი.	-	19326	12000	4000	16000	4434	39760	9,94 " 9.
<u>III</u> საამქრო	3000 ც. მზა შრო- მებს.	-	29820	6000	9000	15000	4158	46978	16,32 (16,326)

ამრიგად, სამი სხვადასხვა მეოთხის გამოყენებით მიკრულ შრომულ-
თის ერთეულის სრულიად სხვადასხვა ზეითველი შედგება.

განხილული მეთოდები	I საამქრო ნახევარდაბრ. ურთეულის ღირ. / მანეთობით/	II საამქრო ნახევარდაბ. ურთეულის ღირ./მან./	III საამქრო მზა პროდუქტის ურთეულის ღირ. / მანეთობით/
I მეთოდი - საწარმოო ხელფასის მიხედვით.	4,75	10,25	10,25
II მეთოდი - საამქრო ღირებულებების მიხედვით.	4,56	9,68	16,50
III - მეთოდი - საამქრო გადამუშავების მიხედვით.	4,83	9,94	16,32

მაშასადამე, როგორც ამ უკანასკნელ ცხრილიდან ხრანს განაწილების სხვა-დასხვა მეთოდის გამოყენებამანაკლებების ღირებულებას სხვადასხვას ვღებულობთ. რა იწვევს ამ ცვლილებას?, ცვლილებას იწვევს ის ფაქტი, რომელიც საამქროსა მონაცემებში უფრო მეტად ან ნაკლებად არის მოცემული განაწილების მეთოდის დამახასიათებლად. როგორც მაგალითად; საწარმოო ხელფასის განაწილების მეთოდის მიხედვით-საწარმოო ხელფასი; საამქრო ღირებულების განაწილების მეთოდის მიხედვით-საამქრო ღირებულება; საამქრო გადამუშავების ~~მიხედვით~~ მეთოდში - საამქრო გადამუშავება.

ავრთვეთ ისმება საკითხი, რომელი მეთოდი უმჯობესია ამ სამ მეთოდიდან? განაწილების მეთოდები უნდა იქნას შერჩეული ის მეთოდი, რომელსაც უფრო მეტად ახასიათებს / ყველა მოცემული საამქროების მიხედვით/ საერთო ნიშანი და ეს ნიშანი შედარებით მაშინავე ოდენობით უნდა იქნას მოცემული ყველა საამქროების მიმართ.

უკანასკნელ ცხრილებით მოცემული მასალებით მიხედვით საწარმოო ხელფასის, საამქრო გადამუშავების და საამქრო ღირებულების მაშინავე ოდენობის სურათი ასეთია.

საამქროები	საქარბით ხელ- ფასი.	საქარბით გადახვეშავე- ბა.	საამქრო თვითღირებულება.
I საამქრო	7500	15000	20000
II -"-	12000	15000	34242
III -"-	6000	15000	44044

როგორც ამ უხრილიდან სჩანს შედარებით უფრო მეტი სიძანაბრებს საამქროთა გადახვეშავებაში ვხვდებით. ვინები დანარჩენი ირ დაჩვენებლებში ამიტომ ამ უკანასკნელზე საქარბით ხარჯები შედარებით დანაშრად /კუთვნილები-სამებრ/ განაწილებება/საამქროთა გადახვეშავების დანაბრითების გამო/ საამქროთა შორის საამქროთა გადახვეშავების პრპორციონალურად. მაშასადამე, აღნიშნულ სამი მეთოდის უპირატესობა ჯერჯერობით საამქროთა გადახვეშავების მეთოდს უნდა მივნიჭოთ.

სადასადო ინსტრუქციები საერთო-საქარბით ხარჯების განაწილების შესახებ არ იძლევა ერთ სავალდებულო მეთოდს მრეწველობის ყველა დარგისათვის; თვითველი დარგისათვის განკუთვნილი სადასადო საკატკულაციო ინსტრუქციებში გათვალისწინებული მეთოდი / წარმოების სპეციფიკური პირობების შესაბამისად/. სწორედ აქაა საჭირო მთელი ჩვენი ყურადღების მიქცევა, რომ გადავათვალავთ არსებული, დღემდე გამოცემული საკატკულაციო ინსტრუქციები და მივცეთ შემდგომი მიმართება საქარბით ხარჯების განაწილების ურთიანი მეთოდის გამოსამუშაებლად.

თანადოან საერთო-საქარბით ხარჯები უნდა ურიცხვებოდეს არა მარტო მის პირობებზე, არამედ ნახევარდაბრკავებს და დაუმთავრებულ ნაქარბის, და ეს წესი კი სავალდებულო უნდა გახდეს ყველა წარმოებისათვის, ამიტომ მერხე მეთოდი /საერთო-საქარბით ხარჯების განაწილება საამქროთა თვითღირებულების პრპორციულად/ არ გამოდგება. დანარჩენი ირ მეთოდის/საამქროთა ხარჯების

განაწილება საწარმოო ხელფასისა და საამქრო გადამამუშავებლის პროპორციულად /
 საამქრო გადამამუშავებლის მეტოფს უპირატესობა უნდა მიენიჭოს, ვინაიდან სა-
 წარმოო ხელფასის არ არის ისეთი ნიშანი, რომ საქარხნო ხარჯების განაწილე-
 ბისათვის ყველგან გამოეგეს. საწარმოო ხელფასის მიხედვით საქარხნო ხარ-
 ჯების განაწილების წინააღმდეგ საკმარისია მოვიყავნოთ ასეთი მაგალითი.
 ავიღოთ ერთერთ ქარხანა, სადაც საამქროებს მიქსანიზაციის დონე ურთნაი-
 რით არ არის. ვთქვათ, **А** საამქროში საწარმოო მიშვების რიცხვი მეტია ხოლო
Б ში - ნაკლები / მანქანების, ინსტრუმენტების, მოწყობილობების ამირტიზა-
 ცია **А** საამქროში ნაკლებია, **Б** - ში კი - მეტი / საწარმოო ხელფასი **А** საამქრო-
 ში მეტი იხარჯება, ხოლო **Б** - ში ნაკლები. ამიტომ საწარმოო ხელფასის მიხე-
 დვით საერთო-საქარხნო ხარჯების განაწილებისას მეტი შოფის **А** საამქროზე,
 უფრო **Б** - ზე, რადგან **Б** საამქროში საწარმოო ხელფასი ნაკლებია. როგორც ვხე-
 დავთ, **Б** საამქრო საერთო-საქარხნო ხარჯებით ნაკლებად დაიფორთა, **А** საამ-
 ქროს წარმის ღირებულებები კი ხელფასზე გაიზარდა. ამიტომ საერთო-
 საქარხნო ხარჯების გასანაწილებლად ჯერჯერობით ყველაზე უფრო მისაღებად
 შეიძლება ჩაითვალოს საამქრო გადამამუშავებლის მეტოფი, რადგან საამქრო გა-
 დამამუშავებაში მეტის პროდუქციის ღირებულებების შემადგენელი ხარჯების
 არაერთი ნაწილი / ხელფასი / არამედ ღირებულებების შემადგენელი ყველა
 ნაწილი, გარდა მასალისა და ნახევარფაბრიკატისა. საამქრო გადამამუშავებლის
 ელემენტები ყველა საამქროსათვის თითქმის ურთნაირია; ამის გამო, საქარ-
 ხნო ხარჯების განაწილების მეტოფებს შორის ჯერჯერობით უპირატესობა შე-
 იძლება მიენიჭოს საამქრო გადამამუშავებლის მეტოფს, სანამ, ახალი მეტოფი
 / მონიარვებელი მანქანა-საათების მეტოფი / იქნებოფეს შემოღებელი.

უნდა აღინიშნოს ის გარემოება, რომ საამქრო გადამამუშავებლის მეტოფსაც
 / საქარხნო ხარჯების გასანაწილებლად / აქვს უარყოფითი მხარეები. საამ-
 ქრო გადამამუშავებაში, როგორც ვიცით, მეტის საწარმოო ხელფასი, როგორც საამ-
 ქრო გადამამუშავებლის შემადგენელი ელემენტი. ამ ხელფასის სიჭრელე, საამ-
 ქროების მიქსანიზაციის დონის სხვადასხვაობასთან დაკავშირებით, უარყოფი-
 ტად მოქმედებს საამქრო გადამამუშავებაზე, როგორც მეტოფზე საქარხნო ხარ-

ამის შემდეგ დღის წესრიგში უნდა იქნებოდეს საკითხი, რომელი მიზნით უნდა
 გავაძლიეროთ ამა და იმ წარმოებაში და განსაკუთრებით აბრეშუმის საქსოვ ფაბრიკაში
 საქსოვნი ხარჯების გასაწილებლად. გასაგებია, რომ ამ ხარჯებს გა-
 საწილები საამქროებს შორის მათ მიერ გამოყენებული მანქანა-საათების
 რაოდენობის პროპორციულად. ეს მიზნით უკუდასვ უნდა ჩადგო-
 ჳიან სრული მუქანიზაციის პრობლემაში, რადგან იმ საამქროს, რომელიც მეტი
 პროდუქტია გამოუშვას, მეტი მანქანა-საათები უქნება მოხმარებული და ამიტომ
 მიხედვით მეტი საქსოვნი ხარჯებიც დაეწიება. მეორე - მანქანა-საათები
 მოხმარება, როგორც მზა პროდუქტის, ისე ნახევარფაბრიკატებისა და დაუმთავ-
 რებული ნაწარმის გამომშვებებს (გამომუშავებებს) დროსაც, რადგან მზა პროდუქტმა
 და ნახევარფაბრიკატმა მანქანით გამოყენების პროცენტები უნდა გაიარონ.

ახლ
 ხელში

გამომუშავებული მანქანა-საათების მიხედვით საქსოვნი ხარჯების გა-
 წილების მიზნით უპირატესობა იმასაც უნდა მიენიჭოს, რომ საქსოვნი
 ხარჯები -გაწილები იხადებოდეს, როგორც საამქროებს, ისე საამქროში გა-
 ლული ნაწარმი შორის, უ.ი. საამქროს შორის საქსოვნი ხარჯების განაწი-
 ლების შემდეგ ის ადგილი განსაწილებელია თვით გაღვევი პროდუქტის შორის.
 ამით ჩვენ საშუალება გვქვია გამოვარკვეოთ, თუ საერთო-საქსოვნი ხარჯ-
 ბის რა წილი იმყოფება ამა და იმ პროდუქტის დამამუშავებლებში. მხოლოდ
 საჭიროა წინასწარ, საქსოვნი ხარჯების განაწილებამდე, ბუნებრივად ავტომატურად,
 თუ რამდენი მანქანა-საათი მოხმარება როგორც საერთო საამქროების მი-
 ხედვით, ისე გაღვევი საამქროში დამამუშავებელ ნაწარმზე.

ამვე საჭიროა ვიყოფეთ - წარმოადგინს თუ არა რამდენ სიძნელეს მოხმა-
 რებული მანქანა-საათების გამოანგარიშება და აღრიცხვა. რა თქმა უნდა
 არა. აღმრიცხველი საამქროს ინჟინრის დახმარებით მხოლოდ უნდა იქნებოდეს
 წარმოებაში მიქმნე მანქანების დაჯგუფებას ფაბრიკის მიხედვით/პრო-
 დუქტის დახმარებით დეტალურად ადრიცხავს, უნდა და
 იმ ნაწარმი ამა და იმ ფაბრიკაში, ამა და იმ მანქანაზე რამდენი მანქანა-საათ-
 ბს მოხმარდეს.

ახლ
 ხელში

უქვიათ იმდენი აბრეშუმის საქსოვ ფაბრიკაში 50 მუქანიანი კრებე-
 თინის ნაჭრის დასრულებული, მზაპროდუქტის სახის მიხედვით გაიარა 5 ფა-
 ბა.

თი, II - სახის ნახევარფაბრიკაჲ - 100 მანქანა-საათი, III სახის ნახევარფაბრიკაჲ - 240 მანქანა-საათი, IV სახის ნახევარფაბრიკაჲ - 220 მანქანა-საათი და V სახის ნახევარფაბრიკაჲ 30 - 180 მანქანა-საათი.

ბოლოს, გაყოფილინწინით, რომ საამქროში მოხმარებულა სურ 500 მანქანა-საათი ორი სახის შხა ნაწარმის დასამზადებლად. I სახის შხა ნაწარმის მოხმარა 200 მანქანა-საათი, ხოლო II სახის შხა ნაწარმის - 300 მანქანა-საათი.

ჭარხნის ნახვებით 30 გვაქვს სურ საერთო-საქარხნო ხარჯები 3800 მანქანის რაოდენობით. დგება კითხვა - როგორც უნდა გავანაწილოთ ეს სამ საამქროს შორის, რომ განსაზღვრული წილი საქარხნო ხარჯებიდან მოდიოდეს აღკვეთილ საამქროზე და საამქროებში აღკვეთილი სახის პროდუქტობაზე?

ჩვენ ასე უნდა მოვიქცეთ: ჯერ გამოვარკვეოთ სამივე საამქროში მოხმარებული მანქანა-საათების რაოდენობა. საამქროში მოხმარებულ 600 მანქანა-საათს მივუმატებთ საამქროში მოხმარებულ 800 მანქანა-საათს. საამქროში მოხმარებულ 500 მანქანა-საათს; სურ ეს უფროს 1900 მანქანა-საათს. ახლა, იმის გასაგებად, რა წილი ხვდა ღვიფურ საამქროს საერთო-საქარხნო ხარჯებიდან - 3800 მანქანა-საათს, ამ სახის გავყოფთ სამივე საამქროში მოხმარებულ მანქანა-საათებზე/1900 მანქანა-საათზე/ და ნაწილადს გავამრავლებთ ღვიფურ საამქროში მოხმარებულ მანქანა-საათების რაოდენობაზე, სახელობრ - 600-ზე, 800-სზე და 500-სზე.

მოქმედება შეხურდება ასე: $3800:1900 = 2$ მან./ყოველ ერთ მანქანა-საათზე მოდის საქარხნო ხარჯის 2 მანქანა/, მაშასადამე, საერთო-საქარხნო ხარჯებიდან ღვიფურ საამქროს იმდენი ორი მანქანა ხვდება, რამდენი მანქანა-საათი აქვს მოხმარებული.

A - საამქროს საქარხნო ხარჯებიდან შეხვდება $\frac{3800 \cdot 600}{1900} = 1200$ მან.

/ანუ სხვანაირად: $600 \times 2 = 1200$ მან./.

B - საამქროს $\frac{3800 \cdot 800}{1900} = 1600$ მან.

/ანუ სხვანაირად: $800 \times 2 = 1600$ მან./.

C. - საამქროს $\frac{3800 \cdot 500}{1900} = 1000$ მან.

/ ანუ სხვაწარმოებ: $500 \times 2 = 1000$ მან./.

ამის შედეგად ადგილი გასაგებია, თუ ზვიგუელი სახის ნახევარფაბრიკაებს ან მზა ნაწარმის რაოდენი შეხვედრა საერო-საქარბნო ხარჯებიდან.

A. საამქროში: \bar{I} - სახის ნახევარფაბრიკაებზე მოცის $200 \times 2 = 400$ მან.
 \bar{II} - " " " $150 \times 2 = 300$ "
 \bar{III} - " " " $250 \times 2 = 500$ "
 ს უ რ A საამქროში $\underline{\underline{1200}}$ მან.

B საამქროში: \bar{I} სახის ნახევარფაბრიკაებზე მოცის $160 \times 2 = 320$ მან.
 \bar{II} - სახის ნახევარფაბრიკაებზე მოცის $100 \times 2 = 200$ მან.
 \bar{III} - " " " $240 \times 2 = 480$ "
 \bar{IV} - " " " $120 \times 2 = 240$ "
 \bar{V} - " " " $180 \times 2 = 360$ "
 ს უ რ B საამქროში. $\underline{\underline{1600}}$ მან.

C - საამქროში: \bar{I} -სახის მზა ნაწარმზე მოცის $200 \times 2 = 400$ მან.
 \bar{II} - " " " $300 \times 2 = 600$ "
 ს უ რ C საამქროში . . . $\underline{\underline{1000}}$ მან.

აქვე სპეციალურ საკატეგორიულ ცხრილში მოგვყავს სათანადო გაანგარიშება: (სტრუქტურის იხილეთ 2-75 გვერდი).

აღნიშნული მუხარბე მუხარბის /გამომუშავებელი მანქანა-საათების - რემონტი მოცემული ახარ საკატეგორიულ ცხრილში/ ფუნქციონირების უპირატესობა იმისი მდგომარეობის, რომ საერო საქარბნო ხარჯები ურთიანდავროს /განაწილების ფუნქციონირ საქმიანობის შესრულებასთან დაკავშირებით/ ურთიანება, როგორც საამქროს, ისე საამქროში მანქანათა ჯგუფს და ცალკე ნაკვეთების სახეობას. ამ მუხარბის გამოყენების დროს არ არის საჭირო, რომ საერო საქარბნო ხარჯები ჯერ საამქროს შიგნის განაწილებულ და შემდეგ შემდგომ ან იმავე მუხარბის ან სხვა მუხარბის მის განაწილებას ნაკვეთების სახეობათა შიგნის / მან. მბიღისის აბრეშუმის საქსოვ ფაბრიკაში საქარბნო ხარჯებს გაანაწილებენ საამქროს შიგნის საამქრო გადამამუშავების მიხედვით და საამქრო ხარჯებს უნ ნაკვეთათა შიგნის საწარმოო ხელფასის მიხედვით/.

მიხედვით, რაც პრეზიდენტის მიზანშეწონილია პროდუქციის ლეგიტიმაცი-
ბის დამახინჯების ფარგლებში.

4. დღემდე გამოცემული ინსტრუქციების / საკლასკურადი ინსტრუქცი-
ბის/ ნაკლი იხაა, რომ საერთო საჯარო ხარჯების გასანაწილებლად ვერ
იძლევა ერთ საერთო ფუნდს საწარმოში გამოსაყვამ, მეორეს.

5. საერთო საჯარო ხარჯების განაწილება საწარმოო ხელფასის პროპო-
რციულად სრულიად უარვისი მეორეა და ამიტომ ის უარყოფილი უნდა იქნას.
ხოლო ბოლოში საწარმოებში ამ მეორის არსებობა უნდა ჩაიფაროს პრო-
დუქციის ლეგიტიმაციების დამახინჯების ერთ ერთ ფაქტად. საწარმოო ხელ-
ფასი, როგორც საფუძველი საჯარო ხარჯების განაწილებისათვის ერთ ერთ
გავრცელებული მეორე იყო. ეს გამარტივებული იყო მაშინ, როცა პროდუქტი
წარმოებას უნდა საკმაო უპროფიტობა, ხოლო როდესაც მრეწველობის განვი-
თარებაში განვილი მრავალი საფუძვლები და ჩვენმა სოციალისტურმა მრეწვე-
ლობამ უკვე მიიღწია განვიითარების უმაღლეს დონეს და საწარმოო პროდუც-
ტი შექანიტირებული ჭახდა, ამის შემდეგ საწარმოო ხელფასის მიღება სა-
ერთო-საჯარო ხარჯების განაწილების მეორეად ფუნდს შეუძლებელია.

6. საამერიკო ფარმაცეუტების მეორე მიუხედავად ამისა, რომ ის თი-
ქმის ფუნდს საამერიკის მიმართ ერთგავროვანია მაინც ახასიათებს ერთ ნა-
კლი, რომელიც მას გამოუსადეგრად / უარვისად/ ხერხს საერთო საჯარო
ხარჯების გასანაწილებლად. ნაკლი იმგომარეობს შემდეგში: ნეცლეულის, მა-
საღის, დამხმარე მასალების სახეები და ხარისხები წარმოების პროდუქტში
მოთხოვს მის დამუშავება-ფაფასამუშავებლად მეფ ან ნაკლებ დროს, ამა-
სთან დაკავშირებით მანქანების ხმარებით გამოწვეული ამორტიზაცია, რომე-
ლიც გარკვეულ ნაწილს შეადგენს პროდუქციის ლეგიტიმაციებში - მეფ ან
ნაკლები ითვა პროდუქციის ლეგიტიმაციებში. აგრეთვე უნდა აღინიშნოს
ისიც, რომ ამ მეორის გამოყენების დროს შემოღებული ვარი საერთო საჯარ-
ო ხარჯების გასანაწილებლად მანამ, სანამ საამერიკო ხარჯები გამოიკვე-
ული არ იქნება გასანაწილებლად ნაკლებობაში მორჩის. აგრეთვე საამერიკო ფა-
რმაცეუტებში შედის საწარმოო ხელფასი, მაშასადამე, საამერიკების საწარ-
მოო პროდუქტის მიქანიტირების დროს სხვადასხვაობით გამოწვეულია სა-

წარმოიხეղდა სხვადასხვა დონის მღვდელთა საამქროთა და დამუშავებაში-რად იქვეს საერო-საქარბნო ხარჯების მიუძღვრებულად დაფინანსებას იმ საამქროთა ხანგრძლივების მიუძღვრებულად რომელიცა მღვდანიბაძის დონე მუდარებით ნაკლებია. მაშასადამე, აღნიშნულის გამო საამქროთა და დამუშავების მუშაობის გამოყენება მიზანშეწონილი ხდება საერო-საქარბნო ხარჯების გასაწილებლად.

7. საერო-საქარბნო ხარჯების განაწილებას მოხმარებული მანქანა-საათების პრეპარირება უპირატესობა უნდა მიენიჭოს ყველა მუშაობის მიუძღვრებით, რადგან მის საფუძველზე წარმოადგენს პრინციპი - ის საამქრო, რომელიც მიუძღვრება გამოყენებას, მიუძღვრება მანქანა-საათს მოხმარებას და ამისდა მიხედვით მას მიეცემა საქარბნო ხარჯების დაფინანსება, ამისთანა, ახალი მუშაობის დაწყების შემთხვევაში რაგონი ~~საქარბნო~~ ხარჯების დაფინანსება, ისე მისი ნაწარმიც და საქარბნო ხარჯების ორივეს დაფინანსებას, რადგან მათ უნდა გათვალისწინდებოდეს პრეპარირება და მოხმარების მანქანა-საათები.

8. ახალი მუშაობის უპირატესობა იმისთვის ნიშნდება, რომ საქარბნო ხარჯები ურთოდამათვე დროს დაფინანსდება რაგონი საამქროთა, ისე საამქროში ნაწარმის სახეობის მიხედვით.

9. ურთოდე გამოანგარიშება იმისა, თუ რომელი ნაწარმი რამდენ მანქანა-საათს მოხმარებს ანა თუ იმ დაბაში, უკვე სტანდარტის იქნება და ამით საქარბნო-ხარჯების განაწილებაში სიზუსტესა და სიადვილეს მიიღწევენ.

6/ საამქრო ხარჯების განაწილება. 1/

ჩვენი სოციალისტური წარმოების მთავარი ამოცანაა საამქრო ხარჯების სწორად და ეროვნად აღრიცხვა. საამქრო ხარჯების სწორად აღრიცხვას და მისი სწორად განაწილებას გარეშე შეუძლებელია ნაკეთობის ერთეულის ლეგიონების კალკულაციის გამოყვანა. საამქრო ხარჯების სწორად და ეროვნად აღრიცხვა - განაწილების გარეშე ძნელია, ან, ზოგ შემთხვევაშიც შეუძლებელია, ბრძოლა ვაწარმოოთ ნაკეთობის ლეგიონების შესამცირებლად.

საწარმოს ნაკეთობათა ერთეულის ლეგიონების და სწორად გამოიშვლავდება ერთი მთავარი პირობათაგანია - რათა საწარმოს ხელმძღვანელობამ სწორად და მოქნილად უხელმძღვანელოს ადგილობრივი საფუძველზე საწარმოს ხელმძღვანელობა ეროვნად და სწორად უწევს კონტროლს ნაკეთობათა ლეგიონების გავრცელების შესწორებას. ლეგიონების შესახებ ზუსტად მიღებულ მონაცემების საფუძველზე შეიძლება მისი ფუნქციონირების ანალიზი, რომლის საშუალებით ვააშკარავებთ იმ ფაქტორებს, რომლებიც უშინაირად გავრცენს ერთეულ პირობების ლეგიონებს ან ბრძოლა მხოლოდპამხოლოდ ეროვნად და ყოველ მიხროვ გაშლილ ანალიზის საფუძველზე შეიძლება დამუშავდეს კონკრეტული ღონისძიება ნაკეთობის ლეგიონების შემცირებლად.

ამჟამად საკალკულაციო პრაქტიკაში საამქრო ხარჯების განაწილების გარეგნული წესებს წარმოადგენენ: ²⁾

1. საამქრო ხარჯების განაწილება ძირითადი მასალის ღირებულების, რაოდენობის ან წონის კვარობაზე.
2. საამქრო ხარჯების განაწილება საწარმოს დამუშავებაზე და ხარჯული საწარმოო ხელფასის ან ეროვნის კვარობაზე /ძირითადი ღირებულების დამუშავება, ფასების, ფუნქციონირის, სამკურნალო და მასალის წარმოებაში/.

1. ამ საკითხზე იხილეთ ჩემი წერილი ჟურნალ "საქ. სოციალისტური მუშაკთა". 1938 წელი №-8 / აგვისტო /.

2. ამ საკითხების შესახებ მასალები მოცემულია: ლეგიონების მონაცემები №-12; ვარაგრაფი - 86, 91 №-19 ; №-26 ; №-20; №-10-ბ.

3. საამქრო ხარჯების განაწილება ძირითადი მასალის გარდა ყველა ძირითადი დანახარჯის საერთო ჯამის კვალობაზე /ძირითადად ქიმიურ და შუშის მრეწველობაში/.

4. საამქრო ხარჯების განაწილება ყველა ძირითად დანახარჯის კვალობაზე.

5. საამქრო ხარჯების განაწილება სამეცნიერო მანქანა-საათის ღირებულებების მიხედვით.

6. საამქრო ხარჯების განაწილება დიფერენცირებული ნიშნების მიხედვით.

ჯარჯულაციის შედგენის ერთ მუხარ დიფერენციალურა აქვს იმის, თუ რამდენი გემოსხედავური მუხარდაგანი უბუნვერკეფრფს ნაკვეთის ნამდვირი ღირებულებების გამოყვანებას.

სათანადო კომისარიატებს ჯერჯერობით კიდევ არ გამოუშუშავებიათ საამქრო ხარჯების განაწილების ერთი მთლიანი მუხარდი. საამქრო ხარჯების განაწილების მუხარდის არჩევა დამოკიდებულია ამა თუ იმ საწარმოს მუშაობის ხასიათისა და პირობებზე. სწორედ ამითაა გამოწვეული ის გარემოება, რომ ბევრ საწარმოში / თბილისის აბრ., ფაბრიკაში, ქუთაისის აბრ., კომბინატიში / საამქრო ხარჯები ნაწილდება პროდუქციის სახეებს შორის საწარმოო ხელფასის მიხედვით, რაც ხშირად იწვევს პროდუქციის ღირებულებების დამახინჯებას, ვინაიდან წარმოებაში საამქროების მექანიზირების უთანაბრობა კვინის საწარმოო ხელფასის უთანაბრობას.

განვიხილოთ გემორ აღნიშნული მუხარდები, რომელნიც დღეს გამოყვანებულია სხვადასხვა წარმოებაში მათი სპეციფიკურების შესაბამისად.

1. საამქრო ხარჯების განაწილება ამა თუ იმ ნაკვეთაზე ძირითადი მასალის / ნედლეულის / ღირებულების მიხედვით შეიძლება გამოყვანოთ მხოლოდ მაშინ, როცა ჯერ ერთი, პროდუქტები მზადდება ერთნაირი ნედლეულ-საგან, და მეორე რთა მათი დამზადების ხანგრძლივობა თანაბარია და დამუშავების მუხარდები - ერთნაირი. მაგრამ, თუ ერთი ამ პირობადაგანი არ არსებობს, მაშინ ნედლეულის ღირებულება განაწილების საფუძვლად არ გამოყვება და მას შეუძლია დამახინჯოს პროდუქტების / მზა ნაწარმის / ღირებულება 1/

1. იხილეთ რეგ. მიხარებური №-12 გვ. 132 ; №-20; №-10² & გვ. 194.

131

136

5. საამქრო ხარჯების განაწილება ნამუშევარი მანქანა-საათების
 ღირებულების კვარტაზე - შეიძლება გამოყენებული იქნას მხოლოდ მილია-
 ნაპ მუქანიზირებულ წარმოებებში, ხოლო იმ წარმოებებში, სადაც დამუშავე-
 ბა უმთავრესად ხელით სწარმოებს, ეს მეთოდი შეზღუდულია. განაწილების ეს
 მეთოდი მოთხოვს აღრიცხვისათვის ცალკე მანქანების ან მანქანების ერთ-
 გვაროვანი ჯგუფების დამოკიდებულებად გამოყენებას და განიხილავს მათ
 აღრიცხვას. ასეთ ცალკე მანქანებს ან ერთგვაროვან მანქანების ჯგუფებს
 რაიმე ფორმად აღწერებს უწოდებენ.

საამქრო ხარჯების ერთი ნაწილი, მაგალითად: წასახმელი და მოსაცხები
 მასალები, მანქანა - მოწყობილობის ამოწმება და რემონტი - უშუალოდ
 მიუკავშირება განსაკუთრებულ მანქანას ან მანქანათა ჯგუფის ღირებულებას.
 ხოლო მეორე ნაწილი საამქრო ხარჯებისა მაგალითად: სარგომის შენახვა და
 მოვლა გათბობა, საამქრო შენობის ამოწმება, რემონტი და სხვა - შეიძლე-
 ბა განაწილებს ცალკე აღწერების მიერ დავადასტურებულ ფართობის კვარტა-
 ზე. დანარჩენი საამქრო ხარჯები განაწილებული იქნება აღწერებს შორის
 სხვადასხვა ნიშნების მიხედვით. ამგვარად, ყველა საამქრო ხარჯები ნაწილ-
 ება აღწერებს შორის. საჭიროა აგრეთვე დაწარმოვით ცალკე აღრიცხვა იმი-
 სა, თუ თვითონ აღწერმა რამდენი საათ იმუშავა საერთოდ და კერძოდ
 ამი თუ იმ ნაკვეთის გამოიმუშავებამდე. თვითონ აღწერებზე დარჩენილი საამ-
 ქრო ხარჯების გაყოფით აღწერის მიერ საანგარიშო თვის განმავლობაში ნა-
 მუშევარ მანქანა საათებზე ვლდებულთ საამქრო ხარჯების თანხას, რომელიც
 მოუწევს ერთ მანქანა-საათს. ვინაიდან აღრიცხული ვაქნს, თუ თვითონ
 ნაკვეთამ ამ დამუშავების დროს რა და რა აღწერილი ვაიარა და თვითონ
 აღწერში რამდენი საათი დაიხარჯა მის დამუშავებაზე, ჩვენ შეგვიძლია გა-
 მოვიანგარიშოთ საამქრო ხარჯების ოდენობა, რომელიც მოუწევს ნა-
 კვეთებს.

მანქანა - საათების მეთოდის მიხედვით სათანადო პირობებში შესაძლე-
 ბელია არა მარტო საამქრო ხარჯების განაწილება, არამედ დამუშავებაზე
 გაწეული ყველა ხარჯების განაწილებაც. 1/ თვითონ ცალკე აღრიცხვაზე გა-

1. ამ საკითხების შესახებ იხილეთ მასალები „ლიტერატურული მი-
 თითები №-17 გვ. 132; №-11, თავი 8.

3/ საქარმოო ხარჯები, ეს დაყოფა ნაწილობრივ უახლოვდება ნ.ფ. სმირნოვის საქარმოო ხარჯების დაჯგუფებას. ივანოვის მიერ საამქრო ხარჯების ასეთი დაჯგუფება გამოიყენებოდა იქედან, თუ სად ხდება აღნიშნული ხარჯების გაწევა და როგორ ჩაერთვის ის შრომუქების ღირებულებაში. საამქროს მარველირებს ხარჯები და სამეურნეო ხარჯები საერთო ხასიათის განაწილების წესს მოიხმავს, ხოლო საქარმოო ხარჯები აწირიფება ცალკეული ფაბრიკის მიხედვით და ნაკვეთობის ღირებულებას ჩაერთვის ხარჯის გაწევის ადგილის მიხედვით. ამ წესს ვერ დაეუფლებოდა ჩოგინთი მესამე სახის ხარჯებიდან, როგორცაა მთლიანად ნაწილობრივ განაწილების და სხვა ასეთი ხარჯები. აღნიშნული ხარჯების განაწილებიდან ნაკვეთობის სახეობათა შორის სხვა განაწილების წესია საჭირო.

6. საამქრო ხარჯების განაწილება დიფერენცირებული ნიშნების მიხედვით. პირველი ოთხი მეთოდი საამქრო ხარჯების განაწილების დროს საამქრო ხარჯები მთლიანად აიღება და მათში შემაჯარი ყველა მუხლი/ენდ-მენცები/ ერთი მეთოდი ნაწილებს, ხოლო დიფერენცირებული მეთოდის ხარჯების განაწილება ხდება დიფერენცირებულ წესით.

საამქრო ხარჯების და საერთო ზედნაღები ხარჯების ცალკე საახების შინაარსის ანალიზი გვიჩვენებს, რომ ზოგ მათგანს აქვს დროული ხასიათი / 140 / ფუნქციური საკონტროლო და ადმინისტრაციული-ფუნქციური პერსონალის ხელფასი/. ზოგს ახასიათებს სივრცითი ნიშნებთან დამოკიდებულება/შენობის შენახვა, შენობა-ნაგებობის ამორტიზაცია, გათბობა და სხვა/. ზოგიც უშუალოდ დამოკიდებულებაშია მუშაობის რაოდენობრივ მაჩვენებლებთან/ მასალის გაბადების ხარჯები და სხვა/. ამავდროულად ჩვენ დავინახავთ, რომ წინამუხლებში განხილული მეთოდის გამოყენება საკმაოდ შეზღუდულია იმ მიხედვით, რომ ღირებულების მათგანი მოიხმავს სათანადო პირობების არსებობას. თუ წარმოდებაში ადგილი არა აქვს იმ პირობებს, რომლებსაც ზემოთ განხილული მეთოდები და კერძოდ საამქრო ხარჯების განაწილების მიხედვით მეთოდი - მანქანა-საათების მეთოდი - მოიხმავს, მაშინ შედარებით მოხერხებულად უნდა ჩაითვალოს საამქრო ხარჯების განაწილება არა ერთი საერთო ნიშნის მიხედვით, არამედ სხვადასხვა ნიშნების მიხედვით, ე.ი. დიფერენცირებული მეთოდი. მაგრამ აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ ეს მეთოდი მუშაოდ არა-

1	2	3
11.	Մյուս-նազըծոթա միմբոնարդ րդոնցո.	11. Մյուս-նազըծոթա ըրդըծըծոն յՅա- լոթաձը.
12.	ոննցրդմընցըծոն միմբոնարդ րդ- մոնցո.	12. ոննցրդմընցըծոն ըրդըծըծոն աճ սա- մյժաթ ըրդոն իանցրժրոթոն մոնցըծո.
13.	մանցանըծոն, ըանցըծոն ըա մոճցո- ծրոթա միմբոնարդ րդոնցո.	13. ըամյժազըծոն իանցրժրոթոն, ջամոմյ- ժազըծըր մանցան-սաաթըծոն մոնցըծո աճ մանցան-մոճցոծրոթա ըրդըծը- ծոն յՅալոթաձը.
14.	Քրոնման ըանայրոնո, ըանայար- ցըծոն ըա մասալըծոն ըա յրոքը- ցըծոն ջապըցըծա.	14. ըանարդըր մասալոն ըրդըծըծոն մո- նցըծո.
15.	ըըծոն ըա ջամոյՅըցըծոն.	15. մյժաթոն իաթընոթոն մոնցըծո.
16.	իանոնարոնալոն ըա ջամոմցո- նըծոն իանցըծոն.	16. ջամոմյժազըծըր մանցան-սաաթըծոն աճ մանցան-մոճցոծրոթա ըրդըծը- ծոն մոնցըծո.
17.	Յոնասայարնո ջրաննայրոն.	17. մասալըծոն իոնոն աճ ջամոմյժազըծըր մանցան-սաաթըծոն մոնցըծո.
18.	ջաթընոն իանցըծոն.	18. մասալոն ըրդըծըծոն աճ ըանցըծոն մոյր ջաթընրոն ըրդոն յՅալոթաձը.
19.	անոնցոնալոն.	19. յոնըծոն ըրդըծըծոն մոնցըծո.
20.	ջաթան ջըցմոն մասալոն ըր- դըծըծոն.	20. մասալոն ըրդըծըծոն մոնցըծո.
21.	իոնա մյնըծոն ջաթընարոննը- ծըր իանցըծոն.	21. սնճաթանն թոնըլոն/նոմնոն/ մո- նցըծո.

Իրոցոն ջանրոնըն ըաթոնանն սաամըրո իանցըծոն ցոյը ջալոյ յընընց
 մոյժըննց/մընարըծոն/ մընսաթոնսաթ ջանաթրոն ինս - մոնն մընոնըն
 նազըծոն թրոնըրդըծաթո մոն իասարթաթաթ. մաթրամ ջընընն թոցոն իան-
 ցըծոն ջանրոնըն մոյնըր մը-7, 10, 21 - իրմընթաթոն ժընըն ջանթա սմա թը ոն
 ինսն մոյնընն մոն նազըծոն սանթոթա թոնոն ջանանաթրոնըն. սաթոթա-
 ըոն ջանաթրոն մոթընըն մընընցոն սաթոնն յըր յոթը ինրոնըն յՅը-
 յոն մյժաթոն մոննըն.

Իանցաննոն յընթա ոնընս, իրմ յն մոթըրո ոճընս սոնթընս ոն մոնըն, իրմ
 ջալոյնընըն ըրոն սթըրոն սընս ջընընըն ջամոննանըննընթաթ ըրոն իաթընոնն

ըս ըրոտն ըրժոն Խարչաս. Սագրամ ամ ժողովոյն զամուլներն ըրոտն հըն խաշա-
 րըն զընժընս ըսանկողնոն ըստնանոտ, յայ սամբրո Խարչոնն յեսա յայ ոն
 յընդմեջոն իս իստընոնն ժիջոնն ամա յայ ոն ճայտոնն յոյոտ ըրնդընդընթիւ.
 ամոտ յո ճայտոնն յոյոտընդընթիւնն յընդմեջոնն սնալոնն Սայմի սըտը-
 ընթա.

Մ. Ե. Երեմիայի սամբրո Խարչոնն զսարքոնն մոնքոյոտ զսնալոնն ժի-
 խանքն սընդմեջոն, իսմ"ցընս սամբրո Խարչոնն չըն ճայտընթիւնն սընժո սա-
 միջոտ սըտընթիւնն ան չընթիւնն յոյոտն ըս ժիջոնն յոյոտընթիւնն ցընս սընժո
 սաննն յոյոտընթիւնն յոյոտն ըստնանոտ, յայ իսմիջըն սամիջոտ սըտընսն եըն-
 թա մոնն ըսմիջոտն. սյ յըն յմիջոտն սընդմեջոնն սընժո ճայտն մոնքո-
 յոնն յայտնընթիւնն ըս ըսմիջոտնն մարմնընթիւնն, Ե. Ե. Քըն / ժանդընթի-
 յոնն / ըս սըտըն ըսմիջոտնն, սմիջոտնն յոյոտընթիւնն սընժոնն սանքոնն
 յոյոտընթիւնն ժիջոնն յընթիւնն մոնքոնն ըս սամիջոտ սըտընն / ան
 չընթիւնն / Խարչոնն, ըս մոնքոնն ոն յոյոտն, իսմիջոնն ըս իսմիջոտնն ոցընն
 սմ յոյոտընթիւնն իսմիջոտնն ըրոտն. . . Ե. Ե. սամբրո Խարչոնն զսմոնն ճայտ-
 ժիջոնն սընժոնն սամիջոտ սըտընն ան սամիջոտ սըտընն չընթիւնն / սայտնոտ
 ընթիւնն / մոնքոնն ըս ճայտընթիւնն յոյոտընթիւնն սըտընն
 մոնքոնն սըտընն Խարչոնն ըստընթիւնն սանքոնն / սանն հընն
 յ. Գ. / .

Սայտնոտն ոնն ժիջոնն, իստընթիւնն մոնքոնն սամբրո Խարչոնն սընժո
 սամիջոտ սըտընն ան սնանոտնն - սամբրո Խարչոնն, իստընթիւնն
 սընժո յոյոտնն ընթիւնն - սմոնն ժիջոնն Երեմիայի սընդմեջոն, իսմ Խար-
 չոնն, յոյոտնն սամիջոտնն ըրոտնն - յոյոտնն մոնքոնն սընժոնն սընժո սա-
 միջոտ սըտընն. սմոնքոնն, մոնքոնն իսմիջոտնն - յմիջոտնն մոնքոնն
 ընթիւնն սընժոնն սամիջոտ սըտընն. իսմ ժիջոնն Խարչոնն ճայտընթիւնն, ճայտ-
 ընթիւնն ըս սնանոտնն - ոնննն ըստընթիւնն սանքոնն ճայտընթիւնն, ճայտընթիւնն սը-
 տընթիւնն, սընդմեջոնն յընթիւնն յոյոտնն ըս սնանոտնն յոյոտնն.

Ենթա ճայտընթիւնն ճայտընթիւնն Խարչոնն ճայտընթիւնն, իսմիջոնն մոնքոնն ճայ-
 տընթիւնն սընդմեջոնն իսմիջոտնն Երեմիայի .

- 1/. Ընթիւնն մոնքոնն - ի-10 ճ. 340; ի-25 ճ. 284; ի-9 ճ. 63.
- 2/. սընժոնն սամիջոտնն Խարչոնն ժիջոնն ոնն իսմիջոտնն իստընթիւնն: Ընթ. մոնքո-
 ընթիւնն - ի-9, 10; ի-12, 13; ի-11; ի-17; ի-20; ի-25.

ყველა ხსნის ელექტროენერგია და წყალი საწარმოო მიზნებისათვის შეი-
 ცავენ ისეთ ხარჯებს, რომლებიც დამოკიდებულია დამუშავების ხანგრძლივობაზე.
 ენერჯიის ხარჯვა დამოკიდებულია ძალისხმეის მოწოდების სამუშაო საათების
 რაოდენობაზე და სიმძლავრეზე. ამასთან ერთად, რაც უფრო მეტად იზრდება
 წარმოება, მით უფრო მეტი იხარჯება ენერჯია. ენერჯიის ხარჯვის განაწილება
 329
 საწარმოო ხელფასის კვარტაზე ვერ მოგვეცემს ამ ხარჯვის სწორ განაწილებას
 ზოგიერთი ავტორები ყველა სახის ელექტროენერჯიის ხარჯებს ანაწილებენ სა-
 წარმოო ხელფასის კვარტაზე, რითაც ისინი უშვებენ გარკვეული ხასიათის შე-
 ცდომას. როდესაც წარმოება ცოცხად მუშავდება რთული, საწარმოო ხელფასის კვა-
 რტაზე განაწილებას ყოველად შეუძლებელია არ მოჰყვას ერთი პროცენტის ზედი-
 ზეობის გაძვირება მეორის ხარჯზე. ე.ი. ზოგი ღირებულების დამახინჯება.
 ამ შემთხვევაში ელენერჯიის ხარჯი დაეწერება მეტი რაოდენობით ხელის დამ-
 ბალებზე ნაკლებად. ვიდრე მანქანებით დამუშავებულს, მაშინ როდესაც ხე-
 რით დამუშავებულ პროცენტს ელენერჯია ან სრულიადად არ სჭირდება ან და მე-
 ცად მცირე რაოდენობით სჭირდება.

რაც შეეხება იმ ელენერჯიის ხარჯებს, რომელიც გამოყენებულია მხოლოდ
 330
 განათებისათვის, ეს ხარჯები დამოკიდებულია სანათურების წერტილებისა და სინა-
 თლის რაოდენობაზე და აგრეთვე განათების ძირის ხანგრძლივობაზე. არსებობს
 შეხედულება, რომ ელენერჯიის/ განათების/ ხარჯები უნდა ნაწილდებოდეს საა-
 მიერობს შორის იმის მიხედვით, თუ რამდენად სინათლიანი ადგილას არის მოთა-
 ვსებული საამიერო, ან უსაჭიროება მას მთელი დღე სინათლე, თუ არა. განაწი-
 ლების ასეთი ნიშნის აღება იქ სადაც ბუნებრივი სინათლეა ადგილობრივად, რადგან
 ნათურების სინათლიანობა და წერტილების რაოდენობის სწორი ჩვენება და აგრე-
 თვე მრეცხველების საკმაოდ რაოდენობა დადებითად სწავდავენ ელენერჯიის გა-
 ნაწილებას საკითხს.

აღსანიშნავია აგრეთვე გათბობისათვის საჭირო ორთქლის დანახარჯები.
 ეს დანახარჯები დამოკიდებულია გასათბობი მოედნის მოცულობაზე/ გასათბობი
 სივრცის კუბო მეტრებზე/ და აგრეთვე სეზონზე. მაგალითად: გათბობის პერიოდში
 გათბობისათვის ორთქლის დანახარჯები უფრო მეტია, ვიდრე წლის სხვა პე-
 რიოდში.

ინსტრუმენტების, ხელსაწყოების, მჭამვეებისა და სხვათა გაყვების ხარ-
 ჯები და მოკიდებულება სამუშაო დროის ხარისხობრივობაზე და იმაზე თუ რა მი-
 ღნად იქნენ ეს საგნები გამოყენებული წარმოების პროცესში/მუშაობაში/.
 ინსტრუმენტების გაყვების ხარჯის რაოდენობა ბევრად არის და მოკიდებულები
 მუშის კვალით გამოვლინდება. კვალით გამოვლინებული მუშა უფრო რაციონალურად იყენებს
 ინსტრუმენტებს და ხელსაწყოებს და უფრო ფაქტიზად ეპყრობა მათ ვიდრე
 არა კვალით გამოვლინებული მუშა. ამიტომ იმ საამბროში თუ განყოფილებაში სადაც
 კვალით გამოვლინებული მუშები მუშაობენ, ინსტრუმენტებისა და ხელსაწყოების გაყვ-
 თის ხარჯებიც ნაკლები იქნება და, პირიქით.

ინსტრუმენტების და ხელსაწყოების გაყვების ხარჯები ბევრად არის და მო-
 კიდებულები აგრეთვე ინსტრუმენტების და ხელსაწყოების ხარისხზე, სამუშაო ად-
 გობზე და სხვა პირობებზე.

ამ ხარჯების აღსანიშნავად საჭიროა მიხედულობაში მივიღოთ მუშაობის
 დრო - დაზა-საათი ან შრომა - საათი ე.ი. რამდენი დაზა-საათი ან შრო-
 მა-საათი ემსახურა ინსტრუმენტები თუ ხელსაწყო წარმოებას, რაც უფრო მაღლ
 ცოდნა და ცოდნა ინსტრუმენტები თუ ხელსაწყო ან და რაც უფრო ხშირად გვი-
 ხდება მათი შეკეთება, განახლება და სხვა მიზეზების გამო განსაზღვრულ
 სააღრიცხვო პერიოდში გაყვების ხარჯები.

წარმოების ნარჩენებს ხშირად ზედნაღებ ხარჯად სთვლიან. ეს შეხედულებ-
 ბა არ არის სწორი. ნარჩენები არ შეიძლება ჩაითვალოს ზედნაღებ ხარჯად,
 ვინაიდან ნარჩენებს ტოვებულობა პირდაპირი ხარჯებიდან და ისინი დაეწერება
 მათ უშუალოდ.

როცა ზედნაღებ ხარჯების ძალზე დაბალია დიდხანს დასაწყისს ვახდენთ, ძნელი
 ხდება ნარჩენებისათვის სათანადო მუხლის მოძებნა. ნარჩენთა რაციონალურ-
 რი გამოყენებით კი, რის საშუალებაცაა ვაძლევეს სტანდარტული მოძრაობა,
 მივიღებთ ნედრი მასალის ხარჯები პროცენტების ყოველ ერთეულზე.

გამონაკლისს შეადგენს ისეთი სახის ნარჩენი, რომელიც სრულიად ჰქონდა
 /იმტრევეთა, ნამდებებად იქცევა და სხვა/. ასეთი ნარჩენები აღრიცხვება და-
 ხარჯულ ნედრი მასალასთან ერთად და ისინი შედიან ნაკლებობის დეტალირებულ

1/. დეტალური მიხედვები - №9.

ქვე წაკითხვათა სახეებს შორის, შედარებით ზუსტი და იოლი საქმი იქნება.

საამქრო ხარჯებში ხარჯების ერთი ნაწილი წარმოადგენს ადგილობრივ ხარჯებს, ხოლო მეორე ნაწილი საერთო საამქრო ხარჯების სახელს ატარებს. ^{1/} საამქრო ხარჯების ასეთი დაყოფა ადგილობრივი და საერთო ^{საქრო} ხარჯებად ყველა საწარმოში არ არის საჭირო. ასეთი დაყოფა გამოსადგია იქ სადაც ამას მოთხოვს საწარმოო პროცესის ორგანიზაცია, სადაც ვაქს რთული წარმოება. ზოგიერთ წარმოებაში კი, როგორცაა, მაგ., აგურის წარმოება, ძაფსაღები ქარხანა - ყველა ხარჯი პირდაპირია და ამიტომ არ მოიხივს ზემოხსენებულ დაყოფას. **შემაჯობებ**

განვიხილოთ საამქრო ხარჯების ზოგიერთი მუხლები იმ თვალსაზრისით, თუ რომელი ჯგუფს უნდა მიეკუთვნონ ისინი - ადგილობრივს თუ საერთოს. ^{2/}

ელენერგოის ხარჯი, თუ საამქროს ყველა ფაზა მოთავსებულია ერთ კონსტრუქციულ და ერთ საერთო მრეცხველი აქვს, ამ შემთხვევაში საერთო საამქრო ხარჯები იქნება და ფაზებს შორის მისი განაწილება მოგვიხდება ძირითადად გამოიმუშავებული მანქანა - საათის მიხედვით ან სხვა მეთოდით. მაგრამ თუ თვითველ ფაზას საკუთარი მრეცხველი აქვს, მაშინ ელენერგოის ხარჯი იქნება ადგილობრივი საამქრო ხარჯი. ამ შემთხვევაში პარჩება კიდევ ელენერგოის მოხმარების ისეთ ადგილები/ ამქვე მანქანა-ლიფტის, კიბის, ელენერგის, საამქრო კანცოლის განათება/, რომლებიც წარმოადგენენ საერთო ხარჯს ყველა ფაზისათვის. საამქრო ადმინისტრაციის ხელფასი - იმ ოსტატებისა და მათი თანამშრომელ ხელფასი, რომელიც მარტო ერთ ფაზას ემსახურებიან - წარმოადგენს ადგილობრივ საამქრო ხარჯს. საამქროს უფროსის, მისი თანამშრომლის, საამქროს კანცოლის პარაქებისა და სხვათა ხელფასი, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ წარმოადგენს საერთო საამქრო ხარჯებს. ^{3/}

შრომის დაფის ხარჯები ისეთი ხარჯებია, რომელნიც შეიძლება აღრიცხონ ცალკეულ თვითველ ფაზის მიხედვით; ასეთია, მაგალითად, სპეციალისტების და ცხიმველი, რომელიც ვძლევს მუშებს. რადგან აღნიშნული ხარჯი უშუალოდ

1/. სხვა პანარჩენი საამქრო ხარჯების ნომენკლატურისა და ძირითადი ადგილობრივი ხარჯებს მიეკუთვნება.

2/. აღნიშნული საკითხების ირავლივ იხილეთ მასალები. რე. მიხილებული - №-17, 18; №-10.

3/. იხილეთ იგივე რეგულაცია.

ლოდ უკავშირდება ცალკე ფაზებს /საამქროში/, ამიტომ ეს ხარჯი ადგილობრივი ხარჯია. ხოლო თუ სპეცფანსამოსი ან შრომის დაფასება სხვა რამდენიმე საგანი ჭაღმურია პირთვინებაზე და ისინი კი ემსახურებიან მთელ საამქროს, მაშინ ეს იქნება საერთო - საამქრო ხარჯი და განაწილება ფაზებს შორის ფაზების მიერ მოხმარებული მანქანა-საათების კვარტაზე. მაშასადამე, ხარჯების ხასიათს - ადგილობრივია იგი თუ საერთო - განსაზღვრავს მისი დამოკიდებულება ფაზებთან. საერთო საამქრო ხარჯები უმუოდ ან დიდხარჯი-დირებული წესით ან მოხმარებული მანქანა-საათების მიხედვით უნდა განაწილებს ფაზებს შორის, ხოლო ადგილობრივი საამქრო ხარჯები კი უმუოდოდ ადგილობრივად ან თუ იმ ფაზაში დამოკიდებული წესით.

ხარჯების სწორი განაწილებისათვის მათველი სახის ხარჯის უკუდგება ინდივიდუალური ანალიზი და წესდება მისთვის განსაზღვრული პრინციპი, რომლის მიხედვითაც უნდა განაწილებს იგი. ფაზებს შორის საერთო საამქრო ხარჯების განაწილების სახე მდგომარეობს შემდეგში: ავიღოთ მდომარეობა-ბერი ენერჯია. თუ მდომარეობა ენერჯია ცალკე ფაზების მიხედვით არ არის მიკუთვნებული/გამოყენებული/, ის იქნება საერთო საამქრო ხარჯი. ის შეიძლება განაწილებული იქნეს ფაზებს შორის მოგონებებს, დაზღვევებს, ელ-ენერჯიის დადგენილი ნორმების ან გამოიმუშავებერი მანქანა-საათების მიხედვით. ასევე ელენერჯიის ხარჯებს ჩვენ ვაყენებთ ფაზებს შორის და ამის შემდეგ ნაკლებად სახებს შორის ფაზების მიერ მოხმარებული მანქანა-საათების მიხედვით. საამქრო ხელფასის/ არა საქარმოთ/ განაწილება შეიძლება ან ფაზების მიერ გამოიმუშავებერი მანქანა-საათების კვარტაზე ან-და საქარმოთ ხელფასის კვარტაზე/თუ საამქროები სრულ შექანიზირებული არ არის/.

საერთო საამქრო ხარჯია აგრეთვე საქარმოთ შენობების და ნაგებობების ამორტიზაცია, მათი შენახვა და მიმდინარე შეკეთება. ფაზებს შორის იგი უნდა განაწილებს ფაზების მიერ დაკავებული სარგომის კუბადურის კვარტაზე ანდა აქ ბევრ შემთხვევაში შეიძლება გამოვიყენოთ გამოიმუშავებერი მანქანა-საათების მიხედვით განაწილების მეთოდი.

საკანტორიარო და საკონტროლო ხარჯები - საერთო საამქრო ხარჯებია. ^{1/}

^{1/}. იხ. წინა გვერდზე ნახვენები წყაროები.

ამ ხარჯების განაწილება ჭაბჭებს შორის ხვევბა წინასწარ დაწესებული ნორ-
მების/ პრინციპების/ მიხედვით. შეიძლება აგრეთვე აღნიშნული ხარჯი განა-
წილდეს ჭაბჭების მიერ მოხმარებული მანქანა-საათების ჯამის კვალობაზე.

ასეთი მანქანა მოწყობილობაა შენახვის, ამოღებისა და მიმდინარე რე-
მონტის ხარჯები, რომელიც საერთო საამქროსათვის, უნდა განაწილდეს ჭაბჭებს
შორის ჭაბჭების კუთვნილ ძირითად მანქანა-მოწყობილობა ღირებულების კვა-
ლობაზე.

რადიოტელეგრაფისა და გამომგონებლობის ხარჯი - საერთო საამქრო ხარჯისა
და ნაწილდება ჭაბჭებს შორის ან ჭაბჭების მიერ მოხმარებული მანქანა-საათ-
ების ჯამის კვალობაზე ანდა ჭაბჭების ძირითად მანქანა-მოწყობილობა საერთო
ღირებულების ჯამის კვალობაზე.

შინა-საქარბნო ტრანსპორტის ხარჯი - საერთო საამქრო ხარჯისა, აღნიშნული
ხარჯი ჭაბჭებს შორის განაწილდება ან ჭაბჭების წინასწარ მიხედვით ანდა
ჭაბჭების მიერ მოხმარებული მანქანა-საათების ჯამის კვალობაზე.

განათებაზე დახარჯული ელენერჯია და ელგაყვანილობის მასალების ხარ-
ჯი - საერთო საამქრო ხარჯისა. იგი ნაწილდება ჭაბჭებს შორის ნაყოფების წერ-
ვების, სანთლების რაოდენობის ან ჭაბჭების მიერ მოხმარებული მანქანა-საათ-
ების კვალობაზე. როგორც დავინახეთ, საამქრო ხარჯების გასანაწილებლად ჭა-
ბჭებს შორის ერთ რამდენიმე ობიექტზე როცა გამოყენებული, მკვეთრი სახის
ხარჯებისათვის შეჩვენულია ცალკე განაწილების ობიექტზე. ^(6/1) ცალკე-
ლოცნებული უნდა იყოს, რათა საერთო საამქრო ხარჯების გასანაწილებლად შეა-
ჩინოს ესა თუ ის მეთოდი და ხარჯები კუთვნილებისამებრ დახვედროს ამ თუ
იმ ნაკვეთბაში. დავინახეთ აგრეთვე ისიც, რომ უმრავლეს შემთხვევაში საერ-
თო საამქრო ხარჯების გასანაწილებლად ჭაბჭებს შორის გამოსადეგია მოხმარე-
ბული მანქანა-საათების მეთოდი. ^{1/} ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ნაკვეთბის კალკულა-
ციის დროულად მიღებისა და შედარებით სიადვილის/გამარტივებ/მიზნით გა-
მოყენებულ უნდა იქნეს ძირითადი - მოხმარებული მანქანა-საათების მეთოდი
რაც თავისთავად უზრუნველყოფს ჭაბჭებზე მიკუთვნილებული ხარჯის განაწილებას
იმავე დროის ნაკვეთბათა სახეებს შორისაც. ეს ღკვლილებული განაწილების
სრულყოფაა.

1/. იხ. საამქრო ხარჯების - დასახელებისა და განაწილების შეჩვენული
ნიშნის ცხრილი გვ. 85-86.

დანარჩენი ზედნაძებნი ხარჯების დანაწილება.

ბ/. წუნის გამი დანაკარგი, როგორც ზემოთ მოვხსენიეთ, შეადგენს ზედნაძებნი ხარჯების ერთერთ განყოფილებას/ნაწილს/ - "დანაკარგი წუნის გამი წარმოებაში".* "ძირითადი დებულებების" თანახმად ეს ხარჯი ცალკე გამოიყოფა და არ შედის საამქროს ხარჯების შემაღებლობაში, თუმცა ზოგიერთ დარგობრივ ინსტრუქციას ეს მუხლი საამქროს ხარჯებში შეაქვს. მაგალითად, აბრეშუმის მრეწველობის ინსტრუქცია /1935 წ. მსუბ. მრეწვ. კომისარიატის მიერ გამოცემული/ ამ ხარჯს იძლევა საამქროს ხარჯების 22 მუხლად. საჭიროა წუნის მიზნების გამოკვეთვა, რათა სწორედ იქნას ჩამოწერილი წუნისაგან დანაკარგი სათანადო ანგარიშებზე. მაგალითად:

1. დამუშავებელი საამქროს მიზნით გამოწვეული წუნი უნდა ჩამოიწეროს მოცემულ დამუშავებულ წარმოებაზე.

2. დამზადებელი საამქროების მიზნით გამოწვეული წუნის გამი დანაკარგი უნდა ჩამოიწეროს ამ საამქროების ანგარიშზე, და მათთანადავსებად უნდა დამზადებელი საამქროების პროდუქციის ღირებულებებზე.

3. წუნის გამი დანაკარგი გარეგან მიღებული მასალების არასაკმაო ხარისხის /დაბალი ხარისხის/ მიზნით უნდა ჩამოიწეროს მიწოდებულების ანგარიშზე, თანახმად ხელშეკრულებაში გათვლილწინებული პირობისა.

შეიარებით რთულ საქმეს წარმოადგენს საწარმოო წუნის გამი დანაკარგის განაწილება ნაკეთობათა ცალკე სახეების მიხედვით/და დამთავრებულ პროდუქციასა და დაუმთავრებულ წარმოებათა შორის/. წუნის გამი წმინდა დანაკარგი შეიძლება განაწილდეს საამქროების შორის საამქროების მიერ მოხმარებული მანქანა-საათების კვარტაზე. ხოლო საამქროსადმი კუთვნილი წუნის გამი წმინდა დანაკარგი უნდა განაწილდეს დამთავრებულ და დაუმთავრებულ წარმოებას შორის იმავე მეთოდით.

ბ/ დ ა ნ ა კ ა რ გ ე ბ ი გ ა რ ე შ ე მ ი ზ ე ბ ე ბ ი თ გ ა მ ი წ ვ ე უ ლ ი გ ა ე დ ე ნ ი ს გ ა მ ი . ეს ხარჯი ურიცხვბა საბოლოო პროდუქციას და ნაწილდება საბოლოო პროდუქციას შორის მათი საფაბრიკო-საქარხნო ღირებულებების კვარტაზე. საჭიროა აქვე შევნიშნოთ, რომ არაპირ-

1/ სათანადო მასალები აღნიშნული საკითხის ირგვლივ იხ. დიფერაცირით მიხედვით წყაროები - №-26 გვ. 32; №-19 გვ. 113.; /შნძ. №-465 /

დაპირველად განაწილებას მოიხსენიებენ არა მარტო ზეპნალები ხარჯები, არამედ
 ზოგ შემთხვევაში - წარმოების სპეციფიკურებასთან დაკავშირებით - ძირ-
 ლადი ხარჯების ზოგიერთი ელემენტებიც. მაგ.. - ღამბარე მასალა/სამ-
კერვალო მრეწველობაში, საფიქრო მრეწველობაში და სხვაგან მოიხსენიეს
 არაპირდაპირ განაწილებას/. ღამბარე მასალები - სამღებრო საამქროში
უნდა განაწილდეს ქსოვილის წონის მიხედვით/ მაგ.. სამღებრო, სახამებელი,
და სხვა/, ხოლო საქსოვილი საამქროში ნაწილდება ქსოვილის
მეგრადის ან წონის რაოდენობის მიხედვით.

საჭიროდ მიმაჩნია საკონტის არსებით გარკვეულ საფასურს მოვიხსენიოთ
 მ.ბ. უბრალოდ შეხვედრება ¹⁾ ღამბარე მასალების შესახებ. ღამბარე
მასალები იყოფა ორ კატეგორიად: I. ა) - ისეთი ღამბარე მასალები, რომ-
ლებიც უშუალოდ არიან დაკავშირებული ნაკვეთების რაოდენობასთან, ასო-
ციმენტთან ასელებია: საღებავები, ლქი საფ მიწა და სხვა ასეთი
სახის ხარჯები, აღნიშნული ხარჯები პროპორციული ხასიათის ხარჯებია,
რადგან ისინი დამოკიდებულია ნაკვეთების რაოდენობასთან. ნაკვეთების მე-
ტი რაოდენობის გამო მუშავდებასთან - აღნიშნული ხარჯები მეტი რაოდენო-
ბით გვექნება და პირიქით. ბ) - ისეთი ღამბარე მასალები, რომლებსაც წარ-
მოების ფუნქციონირის პროცესთან არაპირდაპირი დამოკიდებულება
არ აქვს, ის იხარჯება სტრუქტურულ საჭიროების საფუძველზე. მაგ.. კანაფი,
კონკრეტი, ლუმინი, და სხვა. ასეთი სახის ხარჯები ერთნაირ ხანგრძლივობას
უფრო უკავშირდება ვინემ სხვა რამეს. II - მოსაძებნი და მოსასმელი
მასალები, როგორცაა - ბეთი, ჩვრები, ემილსია და სხვა. - ესენი გარ-
კვეთი მანქანებს ემსახურება. აღნიშნული ხარჯები დამოკიდებულია სამუ-
შაო ადგილიზე - რამდენად მეტია სამუშაო ადგილი იმდენად მეტია ასეთი
ხარჯები და პირიქით. აგრეთვე, რამდენად ხანგრძლივია დაზვერვის მუშაო-
ბა, ცვლის ხანგრძლივობა-იმდენად მეტია აღნიშნული ხარჯებიც.

ბ/ ვარდა იმისა, რაც ზემოთ იხსენიებოდა საჭიროა მოვიხსენიოთ აგრეთვე წა-
 რმოებაში დახარჯული მასალების წილებრივად "საგვემო ფასებთან გაა-
 ხრის" - ჩამოწერის ფუნქცია ²⁾ . როგორც საერთო წესი, ნედლეულის, მასალების
 და საბოლოო აღრიცხვა სწარმოებს საგვემო ფასებით. მასალების ფაქტურით

1/ იხ. მასალები დიფერანსი მითითებული - № 1 0 გვ. 328.
 2) ქიმიკური მითითებული - № 16 გვ. 37; № 19 გვ. 119 (საქ. № 465)

ღირებულებების გადახრა საგვეგმო ფასებრიან თავის გამომხატულებას ^{შეკრებებს}
 /აღრიცხვება/ პირველი რიგის ანგარიშებზე - ^{გადახრა} საგვეგმო ფასებრი-
 ან მასალებზე საწყოებში ^{ამ ანგარიშიდან} სათანადო ანგარიშზე ჩამო-
 იწერება გადახრის თანებები, რომელიც მოუწევს დახარჯულ მასალას). გად-
 ხრებში ნებელებზე, ძირითადი მასალებზე და ტექნოლოგიური საჭიროებისა-
 თავის და ენერჯიის გამოყენებისათვის დახარჯულ საბოლოო, როგორც წე-
 სი ირკვევა ნებელების, ძირითადი მასალების და საბოლოო ღირებულები სა-
 ხისათვის და ჩამოიწერება საწარმოო ანგარიშებზე მათი ხარჯვის ადგილის
 მიხედვით.

თუ ძირითადი მასალების ნომენკლატურა ძლიერ იცვლება, მაშინ გადახრის
 გამოიკვეთვა დასაშვებია ამ მასალათა ჯგუფების მიხედვით, ამავდროულს
 ცალკე ირკვევა გადახრა მასალების ღირებულები ისევე სახეზე, რომელსაც პირ-
 ექვითის ღირებულებებში მნიშვნელოვანი ხვედრითი წილი აქვს.

გადახრა სამწიფო და სხვა საჭიროებისათვის მოხმარებულ საბოლოო და
 დამხმარე მასალებზე /გარდა ამ გადახრებისა ნებელებზე, ძირითადი მასალებზე,
 ტექნოლოგიური საჭიროებისათვის და ენერჯიის გამოყენებისათვის დახარ-
 ჯულ საბოლოო/ ირკვევა საბოლოო და დამხმარე მასალების ხარჯების სა-
 ვრთო თანხის კვარობაზე და ჩამოიწერება მათი ხარჯვის ადგილის მიხედვით
 შემდეგი წესით: გადახრა მასალების იმ ნაწილებზე, რომელნიც დაიხარჯა დამ-
 ხმარე წარმოებაზე, შეიგანება როგორც ცალკე მუხლი სათანადო დამხმარე
 საამქროს-საამქრო ხარჯებში.

გადახრა, გამოწვეული იმ მასალებით, რომელნიც დაიხარჯა ძირითადი წა-
 რმოების საამქრო საჭიროებაზე შეიგანება ცალკე მუხლად საამქრო ხარჯ-
 ბში. გადახრა, გამოწვეული იმ მასალებით, რომელნიც დაიხარჯა საქარბნო
 საჭიროებაზე სავრთო საქარბნო ხარჯებზე და "ხელფასზე დანარჩენების და
 სამუშაო ძალაზე და სხვა დანახარჯების" - ანგარიშით აღრიცხული ხარჯ-
 ბის მუხლებზე - შეიგანება ცალკე მუხლად სავრთო საქარბნო ხარჯებში.
 იმ წარმოებაში, სადაც ტექნოლოგიური პროცესი ძალზე რთულია, მასალებზე
 გადახრის აღრიცხვისა და განაწილებისათვის შემდეგი გამარტივებული
 წესი შემოიღება: ა/ წარმოებაზე ჩამოსაწერი გადახრების აღსარიცხავად

იხსნება ძირითადი წარმოების ქვეანგარიში სახელწოდებით "გაოცხრა სა-
 ვეგომ ფასებთან მასალებზე წარმოებაში". ბ/ ამ ქვეანგარიშიდან საბო-
 ლო პროდუქტობაზე ჩამოიქრება ვადახრის მანხის სათანადო ნაწილი, რომე-
 ლც განაწილებს ნაკეთობათა ცალკე სახეებს შორის - ნეოლეულის და ძი-
 რითადი მასალები, ნახევარფაბრიკატების, დანარჩენი პირდაპირი ხარჯ-
 ბის, საამქრო ხარჯების, სპეციალური / მიზნობრივი / ხარჯების, საერთო-სა-
 ქარხნო ხარჯების და წარმოებაში წუნის გამო დანაკარგების საერთო ჯა-
 მის კვარობაზე.

ამრიგად, როგორც საერთო-საქარხნო, საამქრო და სხვა დანარჩენი ხარ-
 ჯების განაწილებიდან დავინახეთ, ხარჯების განაწილების პრინციპმა ძალ-
 ბე რთულ საქმეს წარმოადგენს. მაგრამ ეს სირთულე დაუძლეველი არ არის.
 უწინარესს ყოფილსა, საჭიროა განმსაზღვროს ღრანხარჯთა ცალკეული კატე-
 გორიები. ყურადღების აქცირით განაწილების მიზნის გამოწახვაზე უნდა
 ვადავიფანოთ, ვინაიდან განაწილების მიზნის უხეირო გამოყენებას შე-
 უძლია მიგვიყვანოს ნაკეთობათა ღირებულებების დამახინჯებაში. ამი-
 ტომ სანამ საქარხნო და საამქრო ხარჯების განაწილებას მოვახერხებთ, სა-
 ჭიროა ყოველი სახის ხარჯის ფუნქცი-ეკონომიური ანალიზის ვაკეთება.

საამქრო ხარჯების განაწილებაში საჭიროა მისი მივლიც ვამიჯვნა
 საერთო საქარხნო ხარჯებიდან. ხშირია შემთხვევა, როცა საქარხნო ხარ-
 ჯის ამა თუ იმ ელემენტებს საამქრო ხარჯებს აკუთვნებენ «ეს არ საამ-
 ქრო ღირებულებების ხელოვნურად ზრის. ამ უსწორობის თავიდან ასაცი-
 ლებლად საამქრო ხარჯების ყოველ ელემენტს უკეთდება ყოველმხრივი ანა-
 ლიზი, და ამ ანალიზით ხდება იმ ფაქტის დარგნა, თუ რომელ ჯგუფს მიე-
 კუთვნება ესე თუ ის ხარჯი. ამის შემდეგ საამქრო ხარჯებიდან ცალკე ვა-
 მოიყოფა სპეციალური ხარჯები, საკალკულაციო ფუნქციებზე ცალკე აღსარიცხა-
 ვად. სხვა დანარჩენი ხარჯები ჯგუფდება წარმოების ადგილის, უაწარმოო
 პროდუქტზე უშუალო მიკუთვნებისა და სხვათა ნიშნის მიხედვით, რის შემდე-
 გაც ხდება მისი განაწილება ცალკეულ ნაკეთობათა შორის. ბუმორ განხილუ-
 ლი მასალებიდან ჩვენ დავინახეთ, რომ გამოიმუშავებული მანქანა-საათი საამ

ქრო ხარჯების გასანაწილებლად ძირითადად გამოსაყვება. ამიტომ აღნიშნულ
ხარჯების გასანაწილებლად სრული მუქანიზაციის პირობებში ამ მუთონის
შემოღება მიზანშეწონილად უნდა ჩაითვალოს.

ამრიგად, ამ განხილულ საკითხებშიდან დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას
შემდეგი:

1. მიუხედავად იმისა, რომ საამქრო ხარჯები ორ ჯგუფად იყოფა/წარმო-
შობის ადგილის მიხედვით/ - საერთო საამქრო და ადგილობრივი საამქრო ხა-
რჯებად და ეს ოჯგუფები აძლევენ გამომუშავებულ მანქანა-საათების მუ-
თონის გამოყენებას, მაინც ამ მუთონის უნიჭობა უპირატესობას საამქრო
ხარჯების განაწილების ყველა მუთონებთან შედარებით, რადგან საერთო საა-
მქრო ხარჯები ადგილობრივ საამქრო ხარჯებთან პრინციპულად შედარებით
ძლიერ უმნიშვნელოა, და ამიტომ ყველა საამქრო ხარჯების განაწილება
ხელსაყრელია გამომუშავებულ მანქანა-საათების მუთონით.

Handwritten marks on the left margin, including a checkmark and some illegible scribbles.

2. თუ პრინციპები ერთნაირი ნედლეულისაგან მიზიდვება, დამზადების
ხანგრძლივობა თანაბარია და დამუშავების მუთონებიც ერთნაირია, მაშინ შე-
იძლება საამქრო ხარჯების განაწილება ნაკვეთობაში შორის - ძირითადი მა-
სალების ღირებულების პრპორციულად. მაგრამ, თუ აღნიშნულ პირობებთან
რამელიმე ერთი მათგანი არ ვაქვს, მაშინ ძირითადი მასალების პრპორ-
ციულად განაწილების მუთონი უპირატესია .

Handwritten numbers '102' and '103' in the left margin.

3. ნაკვეთობაში შორის საამქრო ხარჯების გასანაწილებლად საწარმოო
ხელფასის მუთონის გამოვიყენებთ მაშინ, როცა ჭიმჭიმ ვაქვს შრომის დიდი
ფრეკობა, ყველა ნაკვეთობა დასამზადებლად მუქანიზაციის თანაბარი პი-
რობები და აგრეთვე მანქანა-მოწყობილობის ერთნაირი ფიქურება, ერთნა-
ირი შრომის ნაყოფიერებით. ხოლო იმ შემთხვევაში, როცა აც პრპორციის ერთ-
თი ნაწილი მანქანით მიზიდვება, ხოლო მეორე ნაწილი ხელით, მაშინ საწარმოო
ხელფასის მუთონის გამოყენება საამქრო ხარჯების გასანაწილებლად უჭერ-
ისია. მიხ უმეფეს ეს მუთონი უპირატესია მაშინ, როცა აც ჰყენ ვაქვს ხელ
ფასის პრპორციულად - პრპორციულ სიხვედრად.

4. იმ შემთხვევაში, თუ ნაკვეთობი არ მიზიდვება ერთგვარულად ნედლე-
ულისაგან, დამუშავების ხანგრძლივობა, შრომის ფრეკობა და დამუშავების

მიქაილიძისგან უნდა იქნას, მაშინ სსამტრუკო ხარჯების "ყველა ძირითადი დანახარჯების ჯამის" - პროპორციულად განაწილების მიზნის გამოყენება არ გამოეგება, რადგან ხსენებული პირების დაცვას ერთად აღებული პროცენტული იშვიათად უხერხულად. გასაგებია, რომ ამ მიზნის გამოყენება აღნიშნულის გამო შეუძლებელი ხდება.

5. პროცენტული სსამტრუკო ხარჯების განაწილებლად ხშირად იქცევიან ასე: ცალკე გამოყოფენ ერთგვაროვანი მანქანების ჯგუფს ანუ როგორც ამას უწოდებენ ოპერაციული ცენტრს. სსამტრუკო ხარჯების ერთი ჯგუფი ამ ოპერაციული ცენტრს პირდაპირ მიეკუთვნება, მეორე ჯგუფი ხარჯებისა ოპერაციული ცენტრს მანქანის ან მანქანათა ჯგუფის ღირებულების მიხედვით მიეკუთვნება, ხოლო მესამე ჯგუფი სსამტრუკო ხარჯებისა შეიძლება განაწილდეს ოპერაციული ცენტრების მიერ დაკავებული ფართობის პროპორციულად.

მიუხედავად ხარჯების ამ სამი ჯგუფისა, რომელიც ამა თუ იმ ნიშნით დაკუთვნილი ოპერაციული ცენტრებს, მაინც გვეჩვენება ხარჯების ზოგიერთი სახე, რომელიც მოთხოვს ამა თუ იმ ნიშნის შეჩვენებას ოპერაციული ცენტრებისადმი მისაკუთვნიებლად.

6. მიუხედავად იმისა, რომ სსამტრუკო ხარჯების განაწილების დიფერენცირებული მიზნის ნაკლებობის სსამტრუკო მნიშვნელობების გამოანგარიშების დარღვევა ახანგძლივებს, რადგან საქმიან გვაქვს დროის დიდ ხარჯვასთან, მიუხედავად ამ უარყოფითი მნიშვნელობისა პირველ ხუთ მიზნობრივ შედარებით ხარჯების ზუსტად განაწილების შეუძლებლობის გამო უპირატესობა მაინც ამ მიზნის უნიჭობა, რადგანაც სსამტრუკო ხარჯების ყოველი სახისათვის დგინდება ესა თუ ის წესი ნაკლებობაზე მისაკუთვნიებლად. რაც შეეხება ყველა ზემოთ განხილულ ხუთ მიზნებს, თუ მათთვის არ არსებობს ესა თუ ის განსაზღვრული პირობა, ესა თუ ის მიზნები, უპირატესობა ხდება, როდესაც სსამტრუკო ხარჯების განაწილების დიფერენცირებული მიზნის პირველი არ დატოვებს არცერთ ხარჯს ნაკლებობაზე წესიერად მიკუთვნილების გარეშე.

1/ იქნებოდა გამოცემული დიფერენცირებაში აღნიშნული ხასიათის მიზნის უწოდებენ "კომბინირებულს" რაც არ არის სწორი. აღნიშნული მიზნის ნაკლებობა დაეკუთვნება როგორც აღნიშნულია "დიფერენცირებული" მიზნები. კომბინირებული - სხვა ნიშნავს და დიფერენცირებული - სხვას.

7. ელენერგოის ხარჯი, როგორც საამქრო ხარჯი ნაწილდება ორ ნაწილად: ერთი, რომელიც იხარჯება უშუალოდ წარმოების პროცესებზე და მეორე, რომელიც იხარჯება განათებაზე.

არავითარ შემთხვევაში ელენერგოის ხარჯების განაწილება ნაკვეთბათა შორის საწარმოო ხელფასის პროპორციულად, ანდა მისი განაწილება/ელენერგოი დახარჯული განათებაზე/ საამქროებს შორის ადგილის სიბნელის მიხედვით არ შეიძლება. პირველ შემთხვევაში ელენერგოის ხარჯის განაწილების საკითხს გამოუმუშავებელი მანქანა-საათების მეტოქე დადებითად ვარაუდობს, ხოლო მეორე შემთხვევაში ელენერგოის ხარჯს - განათებაზე გაწეულს - სათანადო მრეცხვლების გამოყენება ბუსტად მიაკუთვნებს ამა თუ იმ საამქროს და საამქროში ნაკვეთბათა შორის შეიძლება განაწილდეს გამოუმუშავებელი მანქანა-საათების მიხედვით, ე.ი. რომელ მანქანამაც მეტი მოხმარა ელენერგოი - მას ექვლება გამოუმუშავებელი მეტი მანქანა-საათები. ხოლო იმ საამქროს, რომელიმაც მეტი ელენერგოი დახარჯა სათანადო მრეცხვლების ჩვენებით - მას დაეწერება მეტი ხარჯი.

8. ზოგიერთ საამქრო ხარჯს სეზონური ხასიათი აქვს. მაგ. ვაშობის, მიმდინარე რემონტის ხარჯი და სხვა. ასეთი ხარჯის განაწილება საამქროს შორის ადგილია. აქ განაწილების მეტოქე კუბომეტრი ან კვადრატული მეტრი აიღება, ხოლო აღნიშნული ხარჯი თვით საამქროში ნაკვეთბათა სახეებს შორის უნდა განაწილდეს საერთოდ მიღებული მეტოქის საფუძველზე. სეზონური ხარჯი ერთ ვარკვეულ პერიოდის პროექციას მილიანად არ უნდა დაეწეროს. აღნიშნული ხარჯი აიღება მილიანად, განყოფილება თორმეტი და აქედან მილიანი ხარჯის ერთ მეტოქემეტრე ნაწილი შევა ამა თუ იმ წარმოების ყოველ თვიურ პროექციაში.

9. საამქრო ხარჯებში სატრანსპორტო ხარჯები უშუალოდ მიიღება ცვირთა ვარაზიძე - ვარაზიძის საგან და მიზან შექონილად უნდა ჩაითვალოს ასეთი ხარჯის განაწილება ცვირთა შორის ამ ღირებულებების ან წონის მიხედვით. ინსტრუმენტების, ხელსაწყოების, შვამპების და სხვათა წვრილმანი ინვენტარის ვადა უშუალოდ წარმოშობილია წარმოების პროცესიდან, ამიტომ

333

332

მათი ხარჯის განაწილება ნაკვეთბაბთა შორის უნდა მოხდეს გამომუშავებული მანქანა-საათების პროპორციულად. ძირითადი ამ მუშაოს უნდა დაეკვეთებოდნენ საწარმისპირული ხარჯების განაწილებაც.

328

10. საამქროში წარმოშობილი ~~წმენდი~~ ხარჯი - როგორცაა, - წახმუხები და მოსასმელი მასალებების სახით უშუალოდ სამუშაოებშია დაზღვების, მანქანების მუშაობის ხანგრძლივობაზე. აღნიშნული ხარჯები, რადგან გამოძინდნარეობენ მანქანა-დაზღვების მუშაობიდან, ამიტომ მისი განაწილება ნაკვეთბაბთა შორის მიზანშეწონილია გამომუშავებული მანქანა-საათების მუშაობის მიხედვით.

11. სადაც რთული წარმოებაა, იქ საამქრო ხარჯებს რი მთავარ ჯგუფად ჰყვოდენ: ადგილობრივი და სერით საამქრო ხარჯებად. ამ დაყოფის მთავარი არსი იმაში მდგომარეობს, რომ ესე თუ ის ხარჯი - ამა თუ იმ ნაკვეთბის ღირებულებებში მიზანშეწონილად იქნას ჩართული. მაგრამ თუ საამქრო ხარჯების გასანაწილებლად გამოყენებული იქნება გამომუშავებული მანქანა-საათების მუშაობი, მაშინ ასეთი დაყოფა არ იქნება საჭირო, რადგან მოგიწონი ხარჯის გადახრა ამ მუშაობიდან ისე ძლიერ უმნიშვნელო იქნება, რომ მასზე ყურადღების მიქცევა არც კი ღირს. ხოლო თუ ამგვარი ხარჯების განაწილებისათვის გამოყენებული იქნება სხვადასხვა მუშაობები/ზემოთ განხილული/, მაშინ უსათოდ იქნება როცა თამაშობს საამქრო ხარჯებისათვის აღნიშნული დაყოფა. ასეთ შეთხვევაში საქმივ გართლებება იმიტომ, რომ საერთო საამქრო ხარჯები უსათოდ ან დიდრენდირებული მუშაობით ან მოხმარებულ მანქანა-საათის მიხედვით უნდა განაწილებეს ფაზებს შორის, ხოლო ადგილობრივი საამქრო ხარჯები კი უშუალოდ მიეკუთვნებოდნენ ამა თუ იმ ფაზას/აღიროცება ფაზაში/. დიდრენდირებული მუშაობის დროს ყოველ ჭარბულ ხარჯს შედარებით უფრო უკუთვლება ინდივიდუალური ანალიზი და ამის მიხედვით წესდება ნაკვეთბაზე მისაკუთვნიებლად განაწილების ესა თუ ის წესი.

12. არის საამქრო ხარჯებში ისეთი ხარჯები, რომლის ფაზებს შორის გასანაწილებლად/როგორც მერვე მუხლიში მოვიხსენიებ/უნდა გამოვიყენოთ

ფაზებში მდებარე პარტიის საგარეო ურთიერთობების განხორციელება, ასევე ხარჯების: საწარმოო შენობის, ნაგებობის ან-
 რეზიდენციის, მათი შენახვა და მიმდინარე რემონტი. ამ ხარჯების ფაზებს ში-
 რის განსაზღვრულია გამომწვევებული მანქანა-საათის მეტოქის ისეთ რაოდენ-
 ვერ თანამართლებს რეგულარულ სხვა მეტოქის, ზემოთ ხსენებული მუშაობის პირდაპირ-
 ში ასეთი სახის ხარჯების გარე დარჩენა ამ მეტოქისა და ძირითადი უმნიშვნელო
 იქნება და დაეკავშირება ამ მეტოქის.

13. წინის გამო წმინდა დანაკარგი საამქრო ხარჯებისა და ცალკე უნდა
 გამოიყოს და ცალკე აღიწერებოდეს. ეს საშუალებას გვაძლევს გავარკვეოთ, თუ
 რამ გამოიწვია ის, ვისი მიზნით მოხდა მისი წარმოშობა და ამისა და მიხე-
 დვით მოვალეობით მისი დაწერა/ჩამოწერა/. თუ წინი გამოწვეულია დამუ-
 შავებული საამქროს მიზნით ამ შემთხვევაში წინს უშუალოდ მას დაეწეროს,
 თუ დამამზადებელი საამქროს მიზნით არის გამოწვეული - დამამზადებელი
 საამქროს დაეწეროს, თუ წინი გამოწვეულია გარედან მიღებულ მასალების არ-
 საკმაო ხარისხიანობის გამო - მომწოდებლებს დაეწეროს. ხოლო საერთო მი-
 ზნით გამოწვეული წინის გამო დანაკარგი საამქროებისა და თვით საამქრო-
 ში ნაკვეთობათა შორის უნდა განაწილდეს მოხმარებული მანქანა-საათების
 პირპირად.

14. დამამზადებელი მასალები საერთო წესის თანახმად აღიწერება რეგულარულ
 პირდაპირი ხარჯი. მისი განაწილება ნაკვეთობათა შორის უნდა შეხვედრით
 თითქოს არსებითად მეტოქებს არ მოეხდინებინათ, მაგრამ წარმოების სპეციფიკა-
 სთან დაკავშირებით ის ხშირად უნდა არაპირდაპირი განაწილებაში ანა-
 დი მეტოქის საჭიროებას. მაგალითად, დამამზადებელი მასალები/საღებავები, სახა-
 მებელი, საპონი და სხვა/ აბრეშუმის მრეწველობაში საამქროს სხვადასხვა
 ნაკვეთობათა შორის სხვადასხვანაირად ნაწილდება. სამღებრო საამქროში და
 მამზადებელი მასალები ნაწილდება ქსოვილის წონის მიხედვით, ხოლო საქსოვ და
 საპირფარეო საამქროში ქსოვილის მეტრების ან წონის რაოდენობის მიხედვით
 ვით. აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ მოხმარებული მანქანა-საათების მეტოქის
 ამ საკითხს აქ დამაკმაყოფილებლად სჭირს, ამ მეტოქის შემოღობით საკა-

მათი საკითხი - შესახებ იმისა, თუ ამ ხარჯების გასანაწილებლად რომელი წესი ^(ფორმა) უნდა იყოს - დღის წესრიგიდან იხსნება.

15. თუ საერთო საქარხნო და საამქრო ხარჯების გასანაწილებლად შემოღებული იქნება ერთი მეტოდი/ერთი წესი/"გამომუშავეებზე მანქანა-საათების მეტოდი" - ამით დღის წესრიგიდან მოიხსნება მსჯელობა იმის შესახებ, თუ რომელი მეტოდი უნდა ყოფილიყო შემოღებული ცალცალკე საერთო საქარხნო და საამქრო ხარჯების გასანაწილებლად, რომელსაც ხშირად მივყავდით ნაკლებობის თვითღირებულების სიჭრელშიც.

ასეთია ბერძნული ხარჯების განაწილების საკითხის მნიშვნელობა აბრეშუმის მრეწველობაში.

დასასრულს უნდა ავღნიშნოთ რომ ჩემგან უაღრესად დიდი შიშობის დროს ^(ავტ. სტ. 7-11-1972 - 11-16-74-11-16-74-11-16-74-11-16-74) სთა ასპირანტურის კურსის გავლის პერიოდში სპეცდისციპლინების უშუალო ხელმძღვანელი, რამდენიმე ჯერ/პირადი თხოვნით/ კონსულტაციის მომცემი პროფ. კოშკინი ^(ფორმა 7) დაბანოვი, დაუმოგვედა უხვი პრაქტიკული მასალების მომცემი თბილისის აბრეშუმის საქსოვ ფაბრიკის მთავარი ბუხჰალტერი და შემდეგ ყველა ის ავტორები რომლებს შრომებიდან მე დავუფრე დასმულ საკითხს/იხ. დიფერენციალში ჩამოთვლილი ავტორები/.

დისერტაციის ხელის მოწერა:

 (ა. ჯანა)

17. БОГОРОДСКИЙ Н.В. и РУБИНЧИК М.П.	Низовой учет на предприятия и калькуляции	1935 г.
18. -" -	Бухгалтерский учет и калькуляция промпредприятия	1937 г.
19. НИКОЛАЕВ М.В.	Систематический Сборник Законодательства	1936 г.
20. Проф. ВЛАТОВ Н.А.	Основы Промышленного Учета	1935 г.
21. Проф. КОШКИН Н.А.	Оперативно-балансовый учет	1933 г.
22. С М И Т М.Н.	Экономические Основы Калькуляции	1926 г.
23. БОГДАНОВИЧ и РАБОВИЧ	Торговые Расходы	1931 г.
24. А Л Б Е Р Г	Балансовый Учет Промпредприятий	
25. ИВАНОВ В.В.	Типовой Счетный План в легкой промышленности <i>СССР</i>	1936 г.
26. Н.К.Т.П. С.С.С.Р.	Типовая инструкция. Учет производства и калькулирование	1936 г.
27. Н.К.Т.П. С.С.С.Р.	Вопросы себестоимости промышленной продукции	1935 г.
28.	<i>ს.ს.რ.ს. მსუბუქი მრეწველობის ჯამბარათის 1932 წლის 5 რეკომენდის ბრძანება № 960</i>	
29.	<i>საქ. მსუბუქი მრეწველობის ჯამბარათის აბრეშუბის მრეწველობის სამმართველოს საჯარო განცხადებით სააბჯარი ბრძანება</i>	1934 წ.
30.	<i>ს.ს.რ.ს. საჯარო ჯამბარათთა აბრეშუბის საბ. მუხრ. აღმ. სამმართველოს რეკომენდაცია № 535 2 მარტი-1934წ.</i>	
31. Н.К.Т.П.	Руководство к типовому плану счетов текущего учета основной деятельности хозяйственной системы НКТП	1934 г.

32. ВСНХ СССР	Законы и Распоряжения по Бухгалтерии	1929 г.
33.	Приказ НКТП СССР № 465 2/IV-1934г. " НКЛН СССР № 453 16/VI-1934г.	
34.	Журнал "Плановое хозяйство" № С. М. Жуков: ВД 13/II 386	1938 г.